

Erdélyi Protestáns Lap

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: NAGY KÁROLY, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és magán előfizetések bérmentve küldendőek, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre
félévre

12 kor.
6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Az egyh. ker. képviselők választásához.

Nagytszeteletű Szerkesztő Úr!

Tűnődve azon a nagy átalakuláson, melyen egyházkerületünk szervezete a legutóbbi közgyűlési határozat következtében átmegy: eszembe jutott a változást pártolóknak azon argumentuma is, hogy kevesebb közgyűlési taggal kevesebbe kerül az egyházi adminisztráció is, mert az egyházkerületi képviselők utazási és napidijain szép összeget lehet megtakarítani.

Mint egy nagyon szegény kis gyülekezet papja, ez argumentációt már akkor súlylál bírónak ítélem. Hiszen az egyházi adminisztráció költségei már annyira felszaporodtak, hogy némely, közvagyonnal nem bíró gyülekezetünkre már-már alig hordozható teherként nehezül. A küüllői egyházmegyében pl. van olyan nyomorult kis gyülekezet, amelynek az évi egyházi adminisztráció rovatala meghaladja a 140—170 koronát, amit néhol, közjövedelem híjján, rovatal útján kell a szegény híveken beszedeni.

A folyton nehezülő viszonyok mellett nem utolsó dolog tehát arról is gondolkozni, hogy az ilyen fajta terheken miként lehetne könnyíteni?

En a magam részemről egyik ilyen eszközül azt ajánlom, hogy a most mindenütt összeülő egyházmegyei közgyűlések mondják ki, hogy a megválasztandó egyh. ker. képviselőknek sem az egyháziaknak, sem a világiaknak utiköltséget és napidijakat nem fizetnek.

Az új egyh.-ker. közgyűlési szervezet mellett annyi derék, áldozatra kész és áldozni tudó buzgó egyházi és világi tag maradt ki, hogy nem lesz nehéz az egyházmegyéknek olyan egyházi és világi képviselőket találni, akik teljes arravalóságuk mellett, e képviselők mint megtisztelő megbizatást, minden utiköltség és napidij nélkül is elvállalják és teljesítik.

A 64 képviselőnek az eddigi gyakorlat alapján kifizetendő költségeit egy-egy személy után átlagosan csak 40 K-val számítván s évenként csak egy kerületi gyűlést véve fel 2560 K megtakarítást jelent, ami legnagyobb részében a szegény nép vállairól levett teher-könnyebbités.

Feleslegesnek tartom indítványomat bőve-

ben indokolni; csak arra kívánok még reámutatni, hogy most az ideje az új alakulás kezdetén terelni a dolgot helyes mederbe, mert később — biztosak lehetünk fölöle — ilyen reform nehezebben lesz keresztül vihető sőt ha egyszer a napidijak fizetése gyakorlatba vétetik: az csak folyton növekvő terhet fog képezni.

A dolog természete hozza magával, hogy most a ker. képviselőségért bizonyos verseny fog megindulni. Használjuk fel ez alkalmat népünk terhének az ajánlott módon való könnyítésére, mely egyszersmind a verseny szűkebb korlátok közé való szorítását is fogja jelteni.

A világi képviselők nagy része az eddigi egyh.-megyei algonokokból fog a legnagyobb valószínűség szerint kikerülni, kik az eddigi általános gyakorlatot, hogy utiköltséget és napidiját nem kaptak, minden nehézség nélkül akceptálják s így erre mintegy utódaikat is kötelezik. Ha pedig a világi képviselőktől ezt elfogadjuk, sőt elvárjuk: akkor a személyes áldozatok hozatalában nem szabad a papságnak sem hátramaradni, főleg most, midőn a ker. gyűlési képviselőség erkölcsi értékben oly magasra szökkent.

Indítványa jóakarató mérlegelését s lehető érvényesítését a kollegáktól, szíves támogatását a nagytszeteletű szerkesztő urtól kéri:

Kongruás.

Szerkesztői vélemény: Bár a kérdérről pro és contra lehet vitázni, mi az adott helyzetben »Kongruás« indítványát helyesnek és érvényesíthetőnek tartjuk. Megbeszélésére szívesen nyitunk tért másoknak is.

Szerk.

További kérdés.

Nagytszeteletű Szerkesztő Barátom!

Minap, az egyházkerületi közgyűlés előtt öt-hat héttel, amikor az új Egyházi Törvények életbeléptetésére vonatkozó és ami külön egyházalkotmányunkat is módosító javaslat készül vala, egy cikket mutattam be Neked erről a kérdérről: „Ki válassza a püspököt?” Cikkem azzal felelt: válasszák jövőben a püspököt nálunk Erdélyben is — mikép a többi kerületekben történik — a presbitériumok.

És azt mondtam, hogy azt a cikket, átsimítva, egy pár nap mulva vagy beküldöm Neked lapodban

való közlésre, vagy nem; ha pedig beküldöm, legjobb belátásod szerint közöld, vagy ne közöld.

Nem küldtem be a cikket. Azért nem, mert az igazgatótanács április 19-iki ülésén, az egyházalkotmányi javaslat előkészítése rendjén, saját álláspontomat a gyülekezetek, illetőleg presbitériumok jogaira vonatkozólag kifejtvén, annak fogadtatásából azt vettem ki, hogy *meggyőződésemmel elszigetelten állok a tanácsban.*

Bár sehol sincs megírva, hogy a közgyűlés elé kerülő elvi kérdésekben az igazgatótanács egyik-másik választott tagjának külön véleménye és álláspontja ne lehessen: mégis úgy éreztem, hogy szigorúan alkotmányos felfogásnak teszek eleget azzal, ha *ilyen fontos elvi kérdésben* saját meggyőződésemnek ez idő szerint elszigetelt voltából levonom az egyszerű következtetést.

Hazajöttem és május 1-én igazgatótanácsosi mandátumomról s ezzel kapcsolatos megbízásaimról és jogaimról való tüzetesen indokolt lemondásomat jelentettem be.

Lemondásomat május 16-án az igazgatótanács (2327. sz. a.) hálára kötelező jóindulattal és méltányossággal tárgyalta, s az egyházkerületi közgyűlésnek bejelentette.

Igy ennek a közgyűlésnek már nem is valék tagja; egyszerűen ref. egyháztag vagyok.

Örömmel láttam egyébiránt, hogy ez a rendkívüli egyházkerületi közgyűlés egyházalkotmányunk némely módosításai tárgyában, az elébe terjesztett javaslatok alapján, szerencsésen meghozta az adott körülmények közt lehető legjobb határozatait, olyanokat, amelyekben megnyugvást és elégtételt lehet mindenki, aki az utóbbi évek egyházkerületi közgyűlési dolgainak szertelenségeit és kinövéseit kedvetlenül és csüggedező szívvvel szemlélte.

Legjobb meggyőződésem szerint azonban ma már, az egyházkerületi közgyűlési tagok számának apasztása folytán *még inkább mint eddig*, fönáll, fönmarad és előtérbe kerül a közel jövő számára, alkotmányunk további fejlesztése alkalmára, azon kérdés jobb megoldásának a szükségessége, hogy »ki válassza az erdélyi egyházkerületben a püspököt?»

Válassza-e csakugyan — a miképen 1871. óta történik, s mindössze is 36 év óta két esetben történt — válassza-e az az egyházkerületi közgyűlés, amelynek egybealkotásában a presbitériumoknak alig-alig volt, jövőre pedig még kevésbé van közvetlen részök, s amelyben a *lelkészi elem* feltétlenül kisebbségben volt eddig, s kisebbségben maradt ezutánra is?

Vagy talán (de ezt csupán a történeti igazság jelzése kedvéért teszem kérdésbe) *adassék vissza a püspökválasztás joga* a Geleji-kánonok szellemében a lelkészek egyetemének, akiknek közönséges gyülekezetét akkoriban generalis synodusnak nevezik vala? Mert tudjuk, eleitől fogva a lelkészek gyülekezetében történt a püspökválasztás 1726-ig, amikor is, bizonyos okokra nézvé, a (szintén lelkészek synodusában választott) generalis nótáriusnak a püspöki hivatalra minden újabb választás nélkül való szuccesióját látták szükségesnek ami eleink rendszerré tenni.

Avagy — s ez a harmadik, a kívánni való lehetőség — válasszák-e a püspököt nálunk is, az egyetemes Egyházalkotmányi Törvény alkalmazásával, az *összes presbitériumok úgy, mikép a többi egyházkerületekben történik*, fentartván természetesen a fejedelmi megerősítést, s netalán azt is, hogy a megválasztottat ezen megerősítésre mindig az egyházkerületi közgyűlés ajánlja fel?

Azt merem állítani, hogy ha erdélyi anyaszentegyházunk minden értelmes és hű tagját egyenesen megkérdeznők: óriási többséggel ezt az utóbbi, harmadik kérdésbe foglalt módot kívánnák alkalmazni.

Természetes. Mert ha az egyházközségben is a lelkészt nem valamely szervezett testület hivatalos

tagjai, hanem közvetlenül a gyülekezet összes nagykorú tagjai magoknak választják: a püspök, primus inter pares választása sem lehetne egy közigazgatási felsőbb testület tagjainak dolga, hanem választatnia kellene a püspöknek nálunk is az egyes gyülekezetek képét viselő presbitériumok szavazataival; ha ugyan ami gyülekezeteink is érettek volnának arra, hogy már *nagykorúaknak nyilváníttassanak*. S miért tartjuk érettebbeknek? Miért tartjuk végnélküli kiskorúságban?

De természetes volna a püspökválasztás jogának a presbitériumokra való átruházása azért is, mert Erdélyben a püspöknek hagyományaink és törvényes intézményeink nagyobb hatalmat és erőt adnak a kezébe, mint a többi magyar ref. püspöknek van. Annál jogosabban vágyhatunk tehát arra, hogy ő mindnyájunknak mentül közvetlenebbül megnyilvánuló közakaratóból nyerje megbízatását és gyakorolja tisztével járó kötelességeit és hatalmát. A most már tagjai számarányát illetőleg megszorított közgyűlési testület titkos szavazásával történő választás nem is eléggé magyar, nem is eléggé evangéliumi és protestáns jellegű kifejezése az igazi közbizalomnak. S még kevésbé *lesz* az, mint *volt* eddig.

Aztán ugyanazon feltétlenül méltó egyén is másképen övedzi magát és másképen fogja a kezével a kormányrudat, ha ezt egy (nem is erre a célra és alkalomra egybealkotott) testület többségi pártja, másképen ha a gyülekezetek közvetlen akarata bízta rá.

Ha b. e. Szász Domokost nem egy közgyűlési többség, hanem a presbitériumok többségének bizalma tette volna püspökké: aligha folytak volna később a közgyűlésünkön országra szóló *párlharcok* és aligha láthatuk volna annyi sok árnyát a tagadhatatlanul sok és erős fénynek, amelyet az ő hatalmas kormányzói egyénisége kisugárzott. Így fogta fel ami erdélyi egyházkerületünk sorsát, annak idején, nagyon találóan, az egyetemes magyar ref. egyház tekintélyes részének közvéleménye is.

Röviden szólva: annak a kérdésnek a már lefolyt alkotmányozó gyűlés nyomában — *mindjárt most* — föltevése és csendes, higgadt fontolgatása nem lehet célszerűtlen, nem tanulság nélkül való, nem üdvtelen.

Ám szó se legyen most róla, hogy máról holnapra eldöntsük a kérdést. Csak érleljük meg azt okosan, ügyszeretettel, előrenézéssel, akkorra és úgy, amikor és ahogyan egyházi törvényhozásunk szabályos rendje magával hozza ennek napirendre leendő kitűzését.

Föltételezem, hogy lapod, mint egyházkerületünk közlönye, a nem hivatalos hasábkokon készséggel ád tért a kérdés beható, komoly fejtegetésére, nyilvános megbeszélésére, s ebben egyéb korlátokat nem emel, mint amelyeket minden más közérdekű kérdés tárgyalásánál tiszteletben kell tartani; ezeket a korlátokat pedig te magad őrzöd és őrizzed.

Adj, kérlek, helyet becses lapodban legelőbb is ennek a levelemnek, s ha jónak látod, add meg rá nyomban, esetleg módot, irányt, feltételeket megjelölve, rövid válaszodat is.

Vagyok s maradok munkástársad

Nagyenyeden, 1907. jun. 7.

Váró Ferencz.

Válasz.

Kedves Barátom!

Nagybecsű leveled kiadásával aktuális kérdések miatt kellett késnem. De ime, adom. S miért ne adnám? Egyházi lapjaink s köztük az Erd. Prot. Lap is, nemcsak a jelennek dolgozunk, de teljesíteni tartozunk a magvetést a jövő számára is.

Az alkotmányozó közgyűlés előtt nem tartottam volna helyesnek a lassú haladásra hívatott egyház-

alkotmány akkor megoldásra váró feladatai sikerét kockáztatni ily, reánk nézve most még radikális kérdés felvetésével. De most, mikor e tekintetben egy bizonyos nyugvópontra jutottunk, semmi okom sincs a kérdés, ez idő szerint theoretikus megvitatása elől elzárkózni.

Készséggel adok helyet e kérdéstről szóló minden cikknek, amelynek nem az a célja, hogy mostani közgyűlésünk határozataival szemben elégedetlenséget szítson, hanem a távolabbi jövő feladatai előkészítésére akar munkálni komolyabb eszközökkel: minők az egyházjog és alkotmány történeti kutatása vagy ezek fejlesztésének célja, eszközei, útja és módjai kijelölése és tisztázása.

Ily irányú eszmecsereben készséggel veszek részt magam is, bár ebben egyelőre más elfoglaltságaim gátolnak.

Reméllem azonban, hogy ha addig más nem szólana a kérdéshez, még e nyár második felében válhatnak szót veled e lapok hasábjain e nagyfontosságú kérdés felől.

Addig is kifejezve reményemet aziránt, hogy a kérdés felvetésével sokakat komoly tanulmányozásra indítanod sikerül s magad is hozzájárulsz ennek elvi magaslaton való mindenoldalú megvilágításához: köszöntöm benned az evangéliumi bölcs gazdát, »ki az ő éléstárából hoz elő őt és újat«, hogy legyen fejlődés, megújulás, — élet az egyházban.

Szives üdvözléssel:

Kolozsvár, 1907. jun. 30.

Nagy Károly,
felelős szerkesztő.

Az epilepsziások kolóniájáról.

Kegyes hagyományok emlékezete őrizi s adja át egymásután következő nemzedékeknek azt a ma is megkapó tényt, hogy e világ legáldottabb, nagy tanítómesterének, az Ur Jézus Krisztusnak születése után 370 esztendővel, a kis-ázsiai Cezárea városától nem messze egy nagyarányú telepítvény létesült, a melyet alapítójáról, a híres Basilius egyházi atyáról Basiliának nevezték el. Olyan alkotás volt ez a telepítvény, mint egy gondos terv alapján okszerűen épített város, melynek központján az Isten dicsőségét és nagy szeretetét hirdető templom állott és a többi hajlékok mind e körül sereglettek, szép szabályos sorban. Az épületeknek pedig utcák, sőt városnegyedek szerint megszabva a maguk rendeltetése. Itt a beteg emberek számára épült kórházak voltak s ezekkel együtt az orvosok és ápoló diakonusok, illetőleg diakonissák lakásai. Ott, az a másik városrész a legkülönfélébb mesterséggel foglalkozó kézművesek lakóházait és műhelyeit foglalta magában. Emitt, ebben a negyedben az útasok és munkanélküli hajléktalan vándor emberek találtak otthonra. Amott meg az élet szerencsétlen bűnösei számára nyújtott olyan foglalkozás, amely a lélek egyenesítésére, bűnös gerjedelmek elfojtására a legalkalmasabbnak mutatkozott. Ugyanis az volt a Basilius gyönyörű gondolata, hogy oly menedéket nyújtson felebarátai számára, melyben ki-ki megtalálja azt amire a legnagyobb szükség lehet: a beteg gyógyulást, a szerencsétlen vigasztalást és enyhületet, a hajléktalan vándor pihentető menedéket és foglalkozást, az pedig aki bűneiért Isten és a világ törvényei szerint megvezekelt módot és alkalmat arra, hogy jó igyekezetű munkásság, illemes erkölcsös élet révén újból becsülést, tisztességet s bűneiért feledést találjon.

Ez akkor volt! hallom a közbevetett csendes ellenkezést — mikor a keresztyén anyaszentegyház, a maga ifjú szépségében, erőteljes buzgósággal tevékenykedett minden szent ügy érdekében s amikor még

magasan lobogott az élőhit s bevitetett a testvériesség vallásos érzése, mint a lelkesedés lángja. De ma?... Ebben a rideg önző világban hiába keresnők a könnyörülő szeretetnek az említetthez hasonló megnyilatkozását!...

És én arra kérek mindenkit, legelsősorban e lapok olvasóit, akik már hivataluk s a társadalmi életben betöltött munkakörük nagyfontossága miatt sem szabad, hogy csak jelszavak után induljanak és a felületen ússzanak, — mondom, arra kérek mindenkit, miszerint mi ne ítéljünk felületesen. Az emberszeretet, könyörülő jóság, testvériség eszményei szolgálatának felmagasztosító példáit sokfelé láthatjuk. Ott vannak védő intézményeink, amelyek gondos jósággal veszik fel az árvák, özvegyek, nyomorékok, elaggottak gondját. A különféle szanatoriumok betegek, iszákosok stb. részére. Azon Közművelődési és Köznevelési intézményeink, amelyek az országos oktatási-törvények hatalmi körén túl is megóhajtják oldani azt a nagy kérdést, hogy miként osztható el minél inkább a szellemi homály s hódíthat meg minden jóra való embert az előhaladás és művelődés világossága? Ezen kívül oly sok nagy és nemes rendeltetésű alkotás, amelyek jelentőségének felismerése s érvényesítése emeli önérzetünket, élesíti vágyainkat, cselekedetre serkenti buzgóságunkat arra nézve, hogy hasonlók létesítésével tovább gazdagítsuk édes hazánk közjóléti alkotásait.

E szerény sorok keretében is egy oly intézmény javára kérem ki a szives és jóakaró figyelmet, amely a megszívlelésre nagyon is méltó s amely, hogy eddig kikerülte az irányadók gondoskodását, súlyos és érthető vád a magyar társadalom ellen. Hogy miért? A feleletet megadom abban, hogy nálunk mindent a politika abszorbeál s még a közjótékonysági s emberszereteti intézmények alkotásaiban is vezető elem. Ez a mai »magyar-világ« járszalagja, amelyet annyira megszoktunk, hogy a mindenkori kormányok támogatása nélkül, általános értékű alkotások megvalósításához nem is fogunk s ha véletlenül mégis történik itt-ott egy-egy lépés — a kezdeményezőket rendszerint csalódnak, sőt ami több, fáradozásaikon felül anyagi kárukon tanulják meg, hogy mi az a sokat emlegetett szalmaláng.

Az az intézmény, amelyre célzok nem más, mint egy az epilepsziás betegek érdekében alapítandó menhely.

Ugy hiszem, hogy egészen felesleges kedves olvasóim előtt tüzetesebben szólanom e rettenetes betegségről. Hiszen minden családnak réme az epilepszia, amely ott kísért már a kis gyermekek bölcsői felett s gazdagon szedi áldozatait a felnőttek sorából is a társadalom minden rétegében. A *morbis sacer* ez, amely óvatlanul lep meg s elgyötörve lesújtja a legerősebb porsátort, hogy habzó szájjal görcsösen vergődve, vagy feszült izmokkal megmeredten vigye keresztül azt a szerencsétlen embert, de talán még inkább annak aggodalmas családját a gyötrelmek egész kálváriáján.

Oh, milyen szánandó az epilepsziás ember sorsa! Más betegségből remélhető a bizonyos gyógyulás, vagy elvárható a mindeneket kiegyenlítő és megenyhítő halál, de az epilepsziásnak szörnyű keresztje, hogy betegségének terhét egész életén át — esetleg egy elég hosszú ideig elnyúló életen keresztül hordania kell s ki tudja milyen körülmények között és minő végkimenetellel? Mert ismeretes, hogy e betegség sok esetben együtt jár a teljes szellemi eltompulással, sőt a köznapi nyelven szólva a megbolondulással. És ami a legszomorubb az, hogy a társadalom épen e szerencsétlenekkel szemben a legridegebb. Nem elég az epilepsziásnak, önmagának, súlyos betegsége tudata, hanem azt rendszerint éreztetik is velük. Csaknem mindenki elfordul tőlük. Egyáltalán nem, vagy csak számba sem vehető módon adnak nekik

foglalkozást és nyújtanak megélhetést úgy ipari, mint más s főként olyan pályára, hol eróművi teendők végzése a kereset és élet-forrás. De ha akad is oly nemes szívű munkaadó aki magára veszi az ily szerencsétlenek ügyét, vajjon azok többi, egészséges alkalmazott társai elég figyelmesek és elnézők lesznek ezek nyomoruságos bajaival szemben s fognak-e bírni jóakarattal, elég lelki erővel, hogy védjék, óvják, ápolják őket, ha rájuk jön a végzetes kór gyötrő rohama? Ezért lesz az epilepsziás betegek legnagyobb része már a gyermekkortól kezdve, a falu vagy város ügyefogyott eszelőse, amilyenekkel sokszor találkozhatunk úton-útfelen, amint léha hancurozással kergeti utca-hosszat a mindentől ijedőt a suhancsereg; vagy ott látjuk őket a vásári sokadalmasok tömegében, ahol ütéssel, égési sebekkel telt testrészeiket mutogatva a könyörület filléréiért nyújtják elénk reszkető kezeiket.

Tóthfalusi József.

(Folyt. köv.)

IRODALOM.

E rovatban minden munkát megemlítünk, ami szerkesztőségünkbe elküldetik, de hosszabb, bírálatos ismertetésre nézve a szerkesztőség fentartja saját elhatározását.

Böhm Károly axiológiája.

(Az ember és világa. Philosophiai kutatások. III. rész: Axiológia vagy értéktan. Kolozsvár, 1906. Stein J. bizománya. Ára 6 K.)

(Folytatás.)

De legcsattanóbb bizonyíték azon korlátolt abderitizmus ellen, mely a világegyetem célját az élvezetességben képzei, a tény, hogy az emberi szervezet épen nincs az örökös élvezésre berendezve s a folytonos élvezet eredménye a legnagyobb kín, a halál. Kegyetlen és ésszerűtlen volna tehát a világ célja, ha az élvezet volna ez a cél, mert elérhetetlen volna, s igaza van Kantnak, hogy irigylendő volna a barom, mert nincs megverve oly finom szervezettel, mint az ember. S ami nem lehet célja az egyesnek, nem lehet célja az egyetemességnek sem, »a legnagyobb szám legnagyobb boldogsága«: ábránd marad az utilizmus minden törekvése dacára, amíg csak a boldogság értékét az élvezettel méri, s az élvezetet pedig kegyetlenül megkeseríti, paralizálja is a vergődő áldozat kínja.

c) De nem is *forrása* az élvezet az értéknek, annál kevésbé maga az egyetlen értékes. A hedonizmus ugyan azt kérde, hogy miért találjuk értékesnek a szellem kincseit: a hódító ész, az erkölcsi érzületet, a művészi remeket, ha nem azért, mert tetszenek; de nem vet ügyet arra, hogy a tetszés még csak felhív valamely értékre, de az élvezetességet magát is mérni kell — s a hedonizmus sem hunyhat szemét a tény előtt, hogy nem minden élvezet értékes, annál fogva nincs is önmagában értéke, csak attól a valóságtól nyeri, melyre rámutat.

d) Épen ezért zsákutcába kerül a hedonizmus, ha az élvezettel akarja mérni az értéket. Mert vagy el kell ismernie az élvezetek *minőségi* különbségét — de akkor az elv fel van adva: a költői műremek élvezetességét senki sem fogja többé a rakot asztal salakos élveivel egyneműnek tartani; a minőségi különbség útát nyit egy magasabb szférából való gondolatnak: a *nemességnek*. Vagy pedig elzárkózik a minőségi különbség tényei elől s pusztán *menyiségi* szempontból értékeli Luther és Munkácsi zsenijét (mintha kilógrammallyal mérné a proféciákat): de akkor hol van az egység, a minimális él, melyből sommálódnak az értékek? Még kevésbé van ilyen mértéke a hedonizmusnak a minőségileg különböző élvek számára: az egész kettős könyvvitelt felforgatja egy »nemes ide-

gen« megjelenése: a nemességé, mely itél az egész rangsorozat értéke fölött.

Ezzel az eudemonizmus dogmája, melynek Kant óta annyi éleselméjű bírálat derítette fel gyengéit, gyökerében van elmetszve s egyszersmind tisztázva a távolabbra terjedő kutatás számára az ontol. alap: az élvezet csak indexe valamely értéknek, s ha van értéke, ez csak kölcsönzött érték. A hedonizmus annál fogva természete szerint átmeneti értékelési álláspont, melyről a szellem, preformációja folytán, a fejlődés szükségességével túl is emelkedik, mikor az érzéki ösztönök hatalma alól a szellemség tömörülő ereje bontakozni kezd. Az Én tömörségének ezen gyarapodásában (ami a fejlődés igazi magva és értelme) találja Böhm azt a heurisztikus elvet, mely az értékelési álláspontok ténylegességében tájékoztat; s az egész mű leglebilincselőbb lapjai azok, melyeken a szellem izmosodásának ezen királyi útját írja le.

Már a gyermek megkezdja a *minőség* szerinti értékelést, az étel képét háttérbe szorítja a fantázia alkotásainak gyönyöre a játék; az érzékek gyönyörűségét a serdülő ifjúval eleledtetni az értelem nyiladozó gazdagsága s új értékeket tűz vezércsillagául az élet egére a valóság felett a megértés által úrrá lett értelem, hogy a fejlődés legmagasabb fokán megtekintve magát és világát abban a tükörben, melyet a magába elmélyedő *ész* állít elébe, azt az értéket is felismerje és megvalósítsa, mely az örökkévalóság auróleáját fonja a valóságra oly mértékben, a minőben az érdemes részt venni ezen legmagasabb érték megvalósításában. E fejlődés *tény*; csak abnormis lélek siet a hedonizmus akármilyen raffinált élvei közé úgy, mintha üdvösségét nyerné benne s teszi, öntudatos életcélá azt, ami csupasz ontol. vaskosság már az a tény figyelmeztethet erre, hogy a mézes hetek izzó napjaira (mikre a társadalom is az elnézés fátyolát veti) szívesen borítja az ember a hallgatás fátyolát, nem mintha ez volna az élet legdicsőségesebb korszaka, hanem mivel szégyenli a jármot, mely alatt az ösztön korbácsoló ereje áthajtotta. Atmeneti formák, áthajlások vezetnek át egyik tipustól a másikhoz; de szükségképen átveszi uralmát a merev hedonizmus fölött egy új értékelés, az utilizmus, mely a *haszonnal* méri az értéket.

Tankó Béla.

(Folyt. köv.)

„Református predikatori Tár“ Szerkesztette: ifj. Péter Károly alsósófalvi ref. pap, udvarhelyi esperes, I. Kötet. Székelyudvarhely, 1907. Ára 3 korona 20 fillér.

Ma vettük kézhez e régen jelzett kötetet s egyelőre csak megjelenéséről adunk hírt. — Sokan várták és megjelenése — hisszük — sokaknak öröm. Irányáról, tartalmáról csak futólagosan számolhatunk be. A modern élet szükségéhez kíván alkalmazkodni. Programja a derék szerző előszavában s az ifjú — azóta gyakorlati theol. tanár — Ravasz László bevezető értekezésében „Az igehirdetés megújulása“ ról nyer kifejezést. Nagy jelentőségű s termékeny program, melyre még visszatérünk. 18 egyházi beszéd, 8 szertartási és alkalmi beszéd, 6 gyászbeszéd és oráció és 8 biblíamagyarázat van benne. Ezek közül nem egy átdolgozás, de — előre jelezhetjük — mind értékes dolog. Ára a 208 oldalos könyvnek — ha talán a rendesnél valamivel magasabb is, pótolja a gazdag tartalom sűrű, de tiszta és olvasható nyomás. — Addig is, míg bővebben ismertethetnők és méltatathatnók, ajánljuk az érdeklődők szíves figyelmébe és támogatásába.

TÁRCZA.

Finale.

Még érzem melegét a puha kéznek,
Sovárgó szemmel még utána nézek,
A zizegő, fehér homokon át
Még látom könnyü léptei nyomát,
Az aranyfényü port, mely szárnyra kel,
Ő verte fel...

Az akác, honnan virágát törém,
Még megsebezve borul ma fölé
És az imbolygó, könnyü enyhe szellet
Talán ajkáról a lehellet...

— De holnap összefut majd a homok
És elvesznek a könnyü lábnyomok,
Az aranyfényü por, ha jő az este,
Leszáll imbolygva, szinevesztve...

S majd az akácznak új virága pattan
S a langy lehellet szertefoszlik lassan...

Ma még a könyvem szabadon pereg,
Ma még megszánnak mind az emberek,
De holnap majd a könynek vége, vége.
Befog a hétköznapok szürkésége,
Viselnem kell a bút szívembe rejtve,
Könyvet se' ejtve...

A múlt ma eltűnt véle, semmivé lett.
Hí a jövő, a küzdelem, az élet,
Rohannom kell ezer örvényen át,
Megküzdve száz harcot, kemény csatát...

A gyerekálmok korszaka lejárt.

Berde Mária.

GYÁSZROVAT.

László János ref. lelkész, kisújszállási főgimnáziumi rendes tanár, folyó hó 27-én, életének 35-ik, tanárságának 8-ik évében, Gernyeszegen a szülei háznál László Ferenc ref. tanítónál elhunyt. Szülői szívének egyetlen öröme, öreg koruknak reményteljes támasza vala ő, — és most megfosztva örömeiktől, gyámoluktól nehéz kereszt súlya alatt szenvednek. Az Úr adjon vigasztalást nekik; a megboldogultnak pedig csendes nyugodalmat! Az ifjú kartárs haláláról iskolája is adott ki gyászjelentést.

KÜLÖNFÉLÉK.

Dr. Bartók György püspök úr családjával pár heti üdülésre Tusnád-fürdőre utazik e hét végén. Sok oldalú gonddal terhes püspöki működésében a múlt év egyike volt a legterhesebbeknek. Valóban rászolgált e kis nyári pihenésre, ha ugyan igazi pihenés lesz az. Legyen az; magának is tartozik ezzel. Az ősszel kezdődő új munka, új erőt kíván. Az új erőgyűjtést szívből kívánjuk a püspök úrnak.

ifj. Péter Károly volt udvarhelyi egyh.-megyei esperes, az egyh. ker. igazgatótanácsnak újonnan megválasztott titkára, e hó 1-én foglalta el új hivatalát. Sok sikert kívánunk neki nagy fontosságú, de ugyancsak nem könnyű munkájában.

Bölcsészeti tanszék betöltése a sárospataki főiskolán. A dr. Székely György budapesti polg. isk. tanítóképzőhöz való kineveztetésével megürül bölcsészeti tanszék betöltésére nézve a főiskolai igazgatótanács azt az előterjesztést teszi a ker. gyűlésnek, hogy a pályázat mellőzésével dr. Rácz Lajos ottani gimn. tanár választásuk meg a tanszék rendes tanárául. Dr. Rácz Lajos eddig

kifejtett figyelemre méltó bölcsészeti írodalmi tevékenységének fényes elismerése ez, melyhez neki gratulálni lehet.

Mai lapunk „Tárcá”-ja, melyet a fővárosi legelőkelőbb lapból „Az Ujság”-ból vettünk át, olvasóinkra többféle érdekességgel is bír. A kedves vers tartalmát, báját, közvetlenségét, — melyben egy fiatal lány lelke oly megható közvetlenséggel tárul fel — nem is említve, különös érdekességet kölcsönöz neki, hogy írja most tett „jeles” érettségét nagyenyedi kollégiumunkban s tanári pályára készülve jövőre Szeretetházunk növendéke lesz. Leánya sokunk egykori barátjának, az oly korán elhunyt Berde Sándor volt theol. tanárnak, kinek költői lelkét im, leánya gazdagon örökölte. Gratulálunk az ifjú írónak, szívünkben kívánunk további fényes sikereket neki.

„Egy papfiú áttérése” címen a D. P. L.-ban arról olvasunk, hogy Pákozdi Lajos nánási ref. lelkész fia Béla, kir. főmérnök Győrött vagyonos róm. kath. menyasszonya kedvéért vallását elhagyni készül és nincs mód rá, hogy ebben megakadályozhassák, mert „az ősz apának sem volt annyi ereje, hogy a hitben saját gyermekét visszatarthassa”. — Irtózatossá vád ez egész nevelésünkre, az iskolaira is, de főleg a családokra. Mit akarunk, ha papi családban így neveltetnek a gyermekek? Ha hitben neveltették volna, most nem kellene „visszatartani” igyekezni, nem a „híthen”, a mely nincs, hanem bár az egyházban a külső skandalum elkerülésére. Egyházi életünk mily belső örvényére vet világot ez eset! Mikor fogunk eszmélni s építeni bár a pap a saját családjában amaz egyetlen kősziklára, melytől nem lehet elszakadni!?

Vasúti kedvezményes jegyek. A nem állami tanárok és tanítók sokat emlegetett vágya mostanában nem teljesül. Az orsz. középiskolai tanáregyesület elnöksége megint járt ebben ügyben a kereskedelmi miniszteriumban, hol azonban nagyon csekély biztatást kapott. Pedig a tanári állás különleges természete az arcképes igazolványok ügyében is méltányos eljárásra indíthatná a miniszteriumot, mert a tanár utazása nemcsak az ő szemhatárát tágitja, hanem közvetve az ifjuságét is. Ezért iparkodnak mindenütt minél többet utaztatni a tanárokat és minél nagyobb kedvezményben részesíteni a tanárok illetén vállalkozását.

Nyilvános köszönet. Nagybölöni Sikó Lajos septéri földbirtokos úr egyházunknak egy 250 kor. értékű kívül-belül aranyozott, gyönyörűen kidolgozott ezüst úrasztali kelyhet ajándékozott. Midőn egyházam nevében ezt a nemes ajándékokésztséget a legnagyobb hálaérzetünk kifejezése mellett e helyen is megköszönöm, nem mulaszthatom el megemlíteni azon körülményt is, miszerint a nemes lelkű ajándékozó unitárius vallású s ezen nemes lelkű ténye által nemcsak Istennek tetsző dolgot cselekedett, hanem a vallási türelemnek és a ref. egyh. iránti tiszteletének is valóban szép példáját nyújtotta. — Ez oláh tengerben szilárdon álló ref. egyh.-községet, dacára, hogy filia vagy szórvány nélkül áll, a vidéki intelligens családok mindig megbecsülhetetlen pártfogásban részesítették, templomát gyakorta felkeresik, mely nemes példa a hívek vallásos buzgalmának fokozását és a magyar ügy melletti bátor kitértését eredményezte. Adja a mindenható Isten, hogy a kegyes adakozó és jó cselekedete is szolgáljon bűzdító példaként a híveknek. Szívemből kívánom, hogy ajándékokésztsége legyen megjutalmazva az áldást osztogató Isten által. Kőbölklút, 1907. május 27. Horváth Odön ref. lelkész.

HIVATALOS RÉSZ.

2287—1907. szám.

KÖRRENDELET

valamennyi elemi iskolát fentartó kollégiumunk méltóságos t. Elöljáróságának, valamennyi nagytiszteletű Esperes úrnak és valamennyi egyházközség presbiteriumának.

Elemi iskolai tanítók próba-esztendeje tárgyában.

A folyó év április hó 5—6. napjain tartott konventi ülés 47. sz. határozatát teljes szövegében az alábbiakban azon felhívással közöljük, hogy azt tudomásul venni és ahhoz szigoruan alkalmazkodni méltóztatassanak.

„A magyarországi református tanítók országos egyesülete 1906 augusztus 25-én Budapesten tartott nagygyűlésének 18. sz. határozatából kelt folyamodványa, illetőleg egyetemes tanügyi bizottságunk 5—1907. áprilisi jegyző-

könyvi sz. a. kelt indokolt javaslata alapján, tekintve, hogy az 1868. évi XXXVIII. törvénycikk 138. §-a szerint „a tanítók élethossziglan választatnak“ s egyházi törvényeink 428. §-a, illetőleg a második budapesti országos zsinat által alkotott s Ófelsége által Bécsben 1907. évi február hó tizennegyedikén jóváhagyott és megerősített VI. törvénycikk 26. §-a ugyanígy rendelkezik, s mindannyian egyértelműleg kimondják azt is, hogy „a tanítók hivatalukból csak a fegyelmi törvények szerint, rendes fegyelmi eljárás útján mozdíthatók el“ (bár magát a próbaesztendőt sem a miniszteri rendeletek — 1878. évi 8330. sz., 1879. évi 32225. számú —, sem a következetesen fentartott egyházi gyakorlat e törvényekkel ellentétben állónak nem tartották), egyetemes konventünk, a törvények egyenes rendelkezéséhez képest, a tanítóegyesület által kifogásolt próbaesztendőt jövőre úgy a pályázati hirdetésekben, mint a gyakorlatból végképen törölnönek tekintvén, felhívja egyházkerületi közgyűléseinket, hogy az egyházközségeket az itt-ott még előforduló s régi szokáson alapuló eljárás beszüntetésére útasítsák.

Az erdélyi reform. egyházkerület igazgatótanácsának Kolozsvárt, 1907. június 15-én tartott üléséből.

Br. Bánffy Dezső,
elnök.

Dr. Kálmán János,
tanügyi-előadó.

2287—1907. szám.

KÖRRENDELET

a nagyenyedi tanítóképző intézet Igazgatóságának.

A folyó évi április 5—6-án tartott konvent 45. sz. jkvi határozatát az alábbiakban azon felhívással közöljük, hogy azt tudomásul venni és ahhoz alkalmazkodni szíveskedjék:

„A magyarországi református egyházunk tanító- és tanítóképző intézetei 1905—6. iskolai évi működéséről szóló s az egyetemes tanügyi bizottság 3—1907. áprilisi jegyzőkönyvi száma alatt foglalt szakelőadói jelentést egyetemes konventünk tudomásul vétén, tekintettel a magántanulóknak pár helyen található nagy számára, ami különben sem egészséges jelenség, valamint a nyilvános tanulók számának újabb öröndetes megnövekedésére is, felszólítja egyházkerületi közgyűléseinket, hogy a magántanításnak érintett tanintézetekben — különösen a tanítóképző intézetekben — leendő korlátozása, esetleg megszüntetése iránt intézkedjenek.“

Az erdélyi reform. egyházkerület igazgatótanácsának Kolozsvárt, 1907. június hó 15-én tartott üléséből.

Br. Bánffy Dezső,
elnök.

Dr. Kálmán János,
tanügyi-előadó.

Szám: 3211—1907.

KÖRLEVÉL

az egyházmegyék nagytiszteletű espereseihez.

Folyó évi 2467. sz. a. az új egyházi törvények életbeléptetése tárgyában kiadott körlevelünk azon pontja, mely szerint „az egyházmegyei gondnokoknak gondnoki megbízatása 1907. évi augusztus 1-én lejár“ — félreértésre adván alkalmat, ennek eloszlata céljából értesítjük nagytiszteletű Esperes aait, hogy a kérdéses pont akként értelmezendő, hogy az egyházmegyei gondnokok a jelzett időtől kezdve egyházmegyei tanácsosi és tanácsbírói jog- és hatáskört töltenek be, de gondnoki címüket, illetve állásukat élethossziglan megtartják.

Kolozsvárt, 1907. július hó 2.

Dr. Bartók György,
elnök.

Ifj. Péter Károly,
í kár.

Szám: 257—1907.

Pályázat helyettes tanári állásra.

A kolozsvári ref. kollegium előjárósága pályázatot hirdet az 1907—8. isk. évre egy helyettes tanári állásra, melylyel az internátusi és convictusi helyettes felügyelő állás van összekötve.

Javadalma 1600 korona helyettes tanári fizetés s az internátus és convictus felügyelőségéért, melyett egy másik helyettes tanárral kell teljesítenie, az internátus és convic-

tus felügyelő rendes tanára mellett, évi 300 korona tiszteletdíj s az internátusban egy külön szobából álló lakásfűtéssel, világítással és takarítással s a convictusban díjmentes élelmezés.

Pályázhatnak a történelem—latin vagy történelem—földrajz szakcsoportból képesített okleveles ref. vallású tanárok, vagy legalább szakvizsgálatot tett ref. vallású tanárjelöltek.

Az érettségi bizonyítvánnyal, keresztlevéllel, a végzett tanulmányokat s az eddigi szolgálatot igazoló okmányokkal és orvosi bizonyítvánnyal felszerelt s a kolozsvári ref. kollegium előjáróságához címzett folyamodványokat a kolozsvári ref. kollegium igazgatóságához kell beadni 1907. augusztus 1-ig.

A megválasztott helyettes tanár állását 1907. augusztus 30-án köteles elfoglalni.

A kolozsvári ref. kollegium előjáróságának 1907. június hó 25-én tartott üléséből:

Becsek Lajos,
kollegiumi gondnok,
előlj. elnök.

dr. Kálmán János,
főgm. tanár,
előlj. jegyző.

3219—1907. szám.

KÖRLEVÉL

az egyházmegyék nagytiszteletű Espereseihez és az összes egyházközségek tiszteletes keblai Tanácsaihoz.

Az egyházi adózásról szóló 1904. évi III. törvénycikk végrehajtása céljából az egyetemes Konvent által az adóügyi bizottság előterjesztése alapján hozott, idevonatkozó határozat értelmében fölkérjük a nagytiszteletű Esperes aait és az egyházközségek tiszteletes t. Presbiteriumait, szíveskedjenek a konventi határozatban megjelölt intézkedéseket az új törvények életbeléptetésének ideje (aug. 1.) után azonnal megtenni.

I.

1. A III. t.-c. 4. §-ában elrendelt *vagyonleltárt* a törvény kihirdetése után minden egyházközség presbiteriuma vegye azonnal munkába s a jelzett szakasz 1—3. pontjainak rendelkezéséhez képest mielőbb állítsa össze.

2. A törvény életbeléptetésétől kezdve az egyházközségek évi számadásaikat mindenütt polgári év szerint vezessék, szem előtt tartva a III. t.-c. 6. §-át, s ennek megfelelően a lelkési, kántori és tanítói javadalmakat is polgári év szerint számítsák és illesszék be a számadásokba.

3. A III. t.-c. 8. §-ának 3-ik kikezdése értelmében egyházi adó 20 éven aluli egyháztagokra ki nem vehető, sem személyük, sem családjuk terhére, kivéve, ha *önállók és külön vagyonuk* van és az egyházközségben *vagyon utáni adó* van életbeléptetve, vagy pedig *házasságban* élnek. Az ezzel ellenkező gyakorlat a törvény kihirdetésétől számított két év alatt mindenütt megszüntendő.

II.

Az egyházi adóteher csökkentésére szolgáló segélyezés 1908. január 1-ével vétén kezdetét, az 1907. évi állami költségvetésbe már felvett 1 millió és az 1908. évi költségvetésbe felveendő 2 millió, = 3 millió korona segély 70%-a az egyházi adóterhek csökkentésére szolgáló *egyetemes adóalap* címen a Magyar Földhitelintézetnél fog kezeltetni s a folyó számlakivonatokat az adóügyi végrehajtó bizottság előadója fogja felülvizsgálni.

A III. t.-c. 12—15. §-ira tekintettel figyelembe veendők a következők:

1. Azok az egyházközségek, melyek a segélyt igénybe venni óhajtják, a beadott kérvényhez csatolják a kérvény beadási évét megelőző öt évről egyházmegyeileg megvizsgált és jóváhagyott zárszámadását az esperes által hitelesített másolatban. Tehát az 1907. év folyamán benyújtandó kérvények mellékletét az 1907. évet megelőző 1902., 1903., 1904., 1905. és 1906. évi zárszámadások fogják képezni.

A hol ezen évek zárszámadásaiból kimaradtak egyes állandó jellegű bevételek, illetve kiadások, mint pl. a lelkési kántori, tanítói, lévítai javadalmak, a részükre adott földek jövedelme, természetbeli szolgáltatások értéke, tandíjak, termények, stb. ott a számadások az ezeket feltüntető s a presbiterium által ülésben hitelesített, az ehm. számvető által felülvizsgált s az esperes aláírásával is igazolt pótszámadásokkal egészítendő ki.

2. A kérvényező egyházközségek az esperesi hiva-

tal által megküldött *rovatos iven* (melyeknek elkészítéséről és kinyomatásáról a konventi adóügyi bizottság gondoskodik) kimutatni kötelesek *névszerinti* felsorolással:

a) az *egyházközségi adófizetőket és ezek egyházi adóját* (terményeket, szolgálmányokat, stb. pénzértékre számítván át) azoknak az egyházi *adókönyveknek* alapján, amelyek szerint a gondnokok az adókat a kérvényezést közvetlenül megelőző évben beszedték, illetőleg amely adókönyvekbe az egyes egyháztagnak a presbiterium által szabályszerűen kivetett adója névszerint bejegyeztetett.

b) a III. t.-c. 13. §-ában foglalt *adókulcs* mellett minden egyházközségben az *új egyházi adókimutatást* feltüntetést kimutatást el kell készíteni, a kérvényezési évet megelőző évben volt egyházi adót fizetők névszerinti s az *új adókulcs* szerint reájuk eső adó feltüntetésével.

Az 1907. évben kérvényező egyházközségek tehát az 1906. évben volt *adóalanyokat* és ezek *adóját* tüntetik fel.

Azoknak az egyházközségeknek azonban, amelyek a III. t.-c. 13. §. 2-ik bekezdésében levő *vagyilagosság* szerint kívánják az adócsökkentési segílyt igénybe venni: a *régi és a normál adókulcs*on kívül még be kell terjeszteniök az *általuk életbeléptetni szándékolt új adókulcsot* is. Ezek az egyházközségek csak akkor folytathatnak, amikor az egyházmegye jóváhagyta *adókulcsukat* s ennek alapján készített *részletes, névszerinti* számításait. Köteleességük lesz tehát *életbeléptetni szándékolt adókulcsukat egyénekenkénti* alkalmazásban kidolgozni, az egyházmegye által jóváhagyatni és úgy csatolni kérvényükhöz.

A jelzett kimutatások két-két eredeti példányban állítandók ki, amelyek egyike az egyházmegye levéltárában őrzendő meg.

c) A kérvényező egyházközségek csatolni tartoznak még a kérvény beadási évére — tehát az 1907. évben folyamodók az 1907. évre — vonatkozó, megerősített és hitelesített *költségvetéseiket*, valamint a tisztviselők szintén megerősített és hitelesített *díjlevelét* minden tételükben pénzértékre számítva.

Az átszámítások módozotaira nézve az egyöntetű eljárás előkészítésével, valamint a nyomtatványok rovatainak megállapításával az egyetemes adóügyi bizottság biztatott meg, azzal az útasítással, hogy a *termény és munkaszolgáltatások* pénzértékének megállapításánál azokat a *zónák szerint* feltüntetett értékeléseket vegye alapul, melyeket a *legutolsó öt évre* nézve az orsz. statisztikai hivatal, illetőleg a m. kir. földmívelési miniszterium kimutatott.

A lelkesi és tanítói fizetések kiegészítésénél történt állami értékelések változás alá nem esnek.

A fennebbiek szerint tehát az adócsökkentésért folyamodó egyházközségek kérvényeihez csatolandók: 1. *öt évi zárszámadás*, a papi, tanítói stb. javadalmakra vonatkozó *pótszámadásokkal* kiegészítve; 2. az egyházközségek *adófizetőinek és az általuk egyenként fizetett egyházi adóösszegnek névszerinti kimutatása*; 3. az *új egyházi adókimutatást* feltüntetést kimutatás, mely a kérvényezési évet megelőző esztendő egyházi adófizetőit és ezek egyházi adóját sorolja fel névszerint; 4. a régi és a normál *adókulcs* mellett az *életbeléptetni szándékolt új adókulcs* s az ennek alapján eszközölt számítás; 5. a kérvényezési év *költségvetése*; 6. a tisztviselők *díjleveléi*.

Az adóalap kezelésére, a segílykérvények elbírálására és a segílyezés összegére nézve javaslatételre az egyházkerületek által választott tagokból *adóalap végrehajtó bizottság* alakítatik, mely elnökét a maga kebeléből választja meg.

A beadandó segílykérvényeket és mellékleteiket a konvent által kiküldött elnökből s egy egyházkerületi és egy egyházmegyei kiküldöttből álló *küldöttség* vizsgálja meg. Ez a küldöttség az egyházmegyék területén alkalmas helyen tárgyalja az illető egyházmegyéből beadott s felszerelt kérvényeket, szükség esetén behívja a lelkeseket a gondnokokkal s esetleg két-két presbiterrel. Ez a küldöttség aztán átvizsgálja, szükség esetén helyesbíti, igazolja a kimutatásokat s ajánlattal terjeszti föl a kér-

vényeket a végrehajtó bizottsághoz, mely esetleg még végleges javaslatétel előtt szakembert is küldhet ki az előtte talán nem egészen elfogadható adatok megvizsgálására.

A végrehajtó bizottság segílyezési javaslatái fölött az egyetemes konvent határoz és a segílyösszegek csak a konvent döntése után folyósíttatnak.

Midőn e nagyfontosságú s egyházközségeink jövő fejlődését mélyen érintő ügyre, illetve az ezen ügyben teendő intézkedésekre felhívjuk nagytiszteletű esperes aai figyelmét, egyuttal felkérjük nagytiszteletű esperes aait, hogy szíveskedjenek a lelkeseket a munkálatok összeállításánál még netalán szükséges utbaigazításokkal ellátni, esetleg őket értekezletre összehívni és velük a felmerülő kérdéseket megbeszélni, szóval: minden lehetőt megtenni a végből, hogy egyházközségeink az új törvény által biztosított segílynek mielőbb birtokába juthassanak.

Ha az értekezlet valamely vitás kérdésre nézve nem tudna megállapodásra jutni: méltóztassék Nagytiszteled igazgatótanácsunkhoz fordulni felvilágosításért.

Kolozsvárt, 1907 július hó 2.

Dr. Bartók György,
elnök.

Ifj. Péter Károly,
titkár.

2990—1907. szám.

KÖRLEVÉL

a kollégiumok méltóságos t. Elöljáróságaihoz.

Tudomásvétel és kihirdetés céljából közöljük a méltóságos t. Elöljárósággal, hogy a nagyméltóságú vallás- és közoktatásügyi Miniszter úr 59056—1907. sz. a. következő pályázati hirdetést küldötte igazgatótanácsunkhoz:

A cs. és kir. konzuli akadémiába az 1907—908. tanév kezdetén új növendékeket fognak fölvenni; ugyanekkor, évi 2600, illetőleg 2000 koronás állami alapítványi helyek is töltenek be; ezek közül az utóbbiakat kiváloan érdemes és arra szoruló pályázók esetleg már az akadémiába való belépésükkor nyerhetik el.

Az akadémián a konzulatusi szolgálatra való kiképzés általában véve valamennyi hallgatóra nézve egyformán történik. Nyelvek tekintetében annyiban van különbség, hogy az akadémián keleti és nyugati szakosztály van. A keleti szakosztályban az általános tantervbe felvett tárgyakon kívül a törököt, valamint az arab és perzsa nyelvet is tanítják, ez utóbbiakat azonban csak abban a terjedelemben, amennyiben a török nyelv elsajátításához szükségesek.

Egyes növendékek a szükséglethez képest a tanfolyam utolsó két évében külön kiképzést nyernek a chinai, illetve az orosz nyelvben.

A tanfolyam tartama valamennyi akadémiai hallgatóra nézve öt esztendő.

Egy-egy növendék ellátási költsége 2600 koronában van megállapítva, mely összeg egységes általányt képez és két egyenlő félévi részletben, október hó 1-én és március hó 1-én, előlegesen fizetendő be.

Állami dotációt élvező növendékek csak a dotációjuk és a fenti ellátási költség között levő esetleges különbözetet fizetik.

Minden növendék köteles az akadémiába való belépésekor egyszersmindenkorra 240 kor. fölszerelési járulékot fizetni s meghatározott mennyiségű fehérműt, lábbelit és toilette-eszközt magával hozni.

Az akadémikusok az intézettől a tanításon kívül lakást, ételmezést, fűtést, világítást, kiszolgálást, gyógykezelést és teljes ruházati fölszerelést is kapnak.

Oly folyamodók, kik a konzuli akadémiába való fölvetelre csak állami javadalmazásban való részesülés esztére pályázhatnak, kötelesek ezt folyamodványukban külön megemlíteni.

Az akadémia keleti szakosztályába sorozott állami javadalmazásban részesülő növendékek közül azok, kiket a tanulmányi vezetőség az első tanév bevégeztével végleg ebbe a szakosztályba besoroz, a második tanév elejétől kezdve a magasabb, 2600 koronás állami javadalmazásban részesülhetnek. Ezt a kedvezményt a negyedik tanév ele-

jétől kezdve a rendelkezésre álló alapokhoz képest azok a növendékek is nyerhetik el, kik magukat a chinai nyelv tanulására a két utolsó évben kötelezik.

Oly pályázók, akik már előre lemondanak a keleti osztályba való besorolásról, ezt folyamodványukban határozottan megemlíteni kötelesek.

Fölvételi föltételek:

a) magyar, vagy osztrák állampolgárság;
b) valamely magyar, vagy osztrák gymnasiumtól nyert érettségi bizonyítvány;
c) a német és francia nyelv birása.

A magyar korona országaiból származó pályázók kötelesek a magyar nyelv ismeretét kimutatni.

Más nyelvekben való netaláni jártasság a fölvételi folyamodványban megemlíendő.

A folyamodványhoz a következő okiratok csatolandók:

I. Az életkor kimutatása;

II. honossági bizonyítvány;

III. himlőoltási bizonyítvány;

IV. egészségi bizonyítvány. Ennek a bizonyítványnak, mely egy közegészségügyi szolgálatban álló közeg által állítandó ki, határozottan ki kell fejeznie azt, hogy a pályázó teljesen egészséges és semmiféle testi hibája nincs;

V. a végzett gymnasiumi tanulmányokról szóló összes bizonyítványok, ideértve az érettségi bizonyítványt is;

VI. a c) alatt említett nyelvek elsajátításáról szóló bizonyítványok;

VII. oly folyamodókra nézve, kik kijelentik, hogy a konzuli akadémiába való fölvételre csak állami javadalmazásban való részesülés esetére pályázhatnak, vagyoni viszonyaikra vonatkozó okiratok csatolandók;

VIII. végül minden pályázóra vonatkozólag szülei, vagy gyámja részéről egy nyilatkozat mutatandó be, hogy a rendszeres költségeket, illetve a VII. alatt említett folyamodóknál az állami dotációra fizetendő különbözetet — viselni képesek.

Azok a t. c. szülők és gyámok, akik fiaiknak, vagy gyámoltjaiknak a konzuli akadémiába való fölvételét óhajtják, erre vonatkozó, szabályszerű bélyeggel ellátott s a császári és királyi Ház és a külügyek közök miniszteriumához Bécsbe intézett folyamodványaikat f. évi július hó 1-től szeptember hó 1-ig tartó idő alatt az akadémia igazgatóságánál (Bécs, IX., Weisenhausgasse 14/a. sz.) tartoznak benyújtani.

Az előírt fölvételi vizsgálatra, melyek minden év szeptember, vagy október havában előre meghatározott napon a cs. és kir. konzuli akadémia épületében tartatnak meg, csak azokat a pályázókat bocsátják, kik a fent felsorolt okiratokat mellékeltek.

A fölvételi vizsgálat tárgyai:

I. Szóbeli vizsgálat:

a) Általános történelem a westpháliai békekötéstől az 1878-ik évi berlini kongresszusig, különös tekintettel az osztrák-magyar monarchiára;

b) francia nyelv és más, a fölvételi folyamodványban felsorolt nyelvek;

c) magyar állampolgárok részére a magyar nyelv.

II. Írásbeli vizsgálat:

a) Német dolgozat adott tárgyból;

b) fordítás németből franciára és

c) franciából németre.

A pályázók fölvétele felett a császári és királyi Ház és a külügyek közös miniszteriuma határoz.

Bővebb felvilágosítást a cs. és kir. konzuli akadémia igazgatósága nyújt.

Kolozsvárt, 1907 június hó 25.

Bartók,
elnök.

Dr. Kálmán János,
tanügyi-előadó.

2556—1907. szám.

KÖRLEVÉL

a kollégiumok méltóságos t. Elöljáróságaihoz.

Értesítjük a méltóságos t. Elöljáróságot, hogy igazgatótanácsunk Tankó Béla szászvárosi kollégiumi vallás-tanár aának „A főbb vallások története és a keresztyén

egyház története a reformációig“ c. vallástani tankönyvét megfelelő szakbírálat alapján fenti számú határozatával a gimnázium V. osztályának használatára engedélyezte.

Az erdélyi reform. egyházkerület igazgatótanácsának Kolozsvárt, 1907 június hó 15-én tartott üléséből.

Br. Bánffy Dezső,
elnök.

Dr. Kálmán János,
tanügyi-előadó.

Szám:

MEGHÍVÓ.

A dési református egyházmegye közgyűlésének tisztelt tagjait folyó hó 12-én délelőtt 9 órára Désre a ref. fiúiskola tanácstermében tartandó közgyűlésre tisztelettel meghívom.

Tárgyai:

1. Ima

2. Megnyitás.

3. Közgyűlés megalakulása.

4. A zsinati törvények kihirdetése, életbeléptetése, ezzel kapcsolatban a Prot. Lap idei 25. számában közzétett I.—XV. sz. igazgató tanácsi körrendeletek tárgyalása, s azokban elrendelt választások megejtése.

5. Jelentés az egyházm. tanács működéséről.

6. Az egyházmegye 1906. évi számadásának megvizsgálása.

Előző nap július 11-én délután 4 órakor a fent említett helyiségben előkészítő tanácsülés tartatik, melyre az egyházmegyei tanács tagjait tisztelettel meghívom.

Magyarberkeszen, 1907. július 1-én.

Papp István,
esperes.

Szám: 360—1907.

MEGHÍVÓ.

Kézdi református egyházmegyénk közgyűlését van szerencsém f. évi július hó 15-ére (tizenötödikére, hétfő) d. e. 10 órára, Kézdivásárhelyre, a tanácsház termébe összehívni.

Tárgysorozat:

1. Ima.

2. Elnöki megnyitó.

3. Megalakulás.

4. Lelkipásztor és énekvezér aafiak bekebelezése.

5. Főgondnok aa beiktatása.

6. Főjegyző aa jelentése az egyházmegyei tanács időközi működéséről.

7. Az új egyházi törvények kihirdetése s ezek életbeléptetése érdekében a Méltóságos Igazgatótanács által a hivatalos lap f. évi 25-ik számában kiadott I. II. III. V. VI. VIII. IX. X. XI. XII. XIII. XIV. XV. sz. körleveleinek, az egyházmegyei tanács vonatkozó javaslataival kapcsolatos tárgyalása s a kívánt intézkedések során egy egyházi és egy világi kerületi képviselőválasztás (III. sz. körlevél).

8. Esperes jelentése a f. évi vizsgálatról, a hittan és egyházi ének évről-évre vizsgálatainak eredményéről s ennek alapján intézkedés a hittan és egyházi ének tananyagainak újabb beosztása és a tankönyvek meghatározása.

9. Az egyházmegye múlt évi számadásának felülvizsgálása s jövő évi költségelőirányzatának megállapítása.

10. Szórványoknak az anyaegyházközségekhez beosztása tárgyában kelt javaslat tárgyalása.

11. Országos közalap tőke-kamat segély és más folyamodványok tárgyalása.

12. Leiratok, beadványok, előterjesztések és indítványok tárgyalása.

Megjegyzés: Ezen meghívó egyházmegyei rendszabályaink 12. §-a értelmében a világi képviselő atyafiakkal haladéktalanul közlendő.

Alsócsernáton, 1907. június 25.

Bodor Géza,
esperes.

Erdélyi Protestáns Lap

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: NAGY KÁROLY, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és magán előfizetések bérmentve küldendőek, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre
félévre

12 kor.
6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Az egyházmegyei közgyűlés és — tanács jog és hatásköre.

Egyházkerületünk Igazgatótanácsa folyó év június hó 15-én tartott üléséből egyebek közt arra is felhívta az egyházmegyét, hogy az egyházmegyei közgyűlés és az egyházmegyei tanács autonóm jog- és hatáskörének szabályozása tárgyában javaslatot készítsenek és terjesszenek föl.

Nagyon fontos, következményeiben messze kiható, mondhatni életbe vágó kérdés, melynek miként leendő megoldásától függ igen sok tekintetben egyházkerületünknek s egyházi ügyeinknek jövő fejlődése, esetleg hanyatlása. S épen azért kívánatos lett volna, a rövid lejárati idő helyett, a kérdést fölvetve, előbb alkalmat nyújtani annak minden tekintetben megbeszélésére s csak azután kérni be a javaslatokat. De így is van elég idő, az ügyre vonatkozó véleményeknek nyilvánításához. Kezdjük meg tehát mind annak jóakarati elmondását, valamivel e fontos ügyet előbbre vihetjük.

Midőn a felvetett kérdést elbírálni s helyes megoldásra juttatni akarjuk, előbb tisztában kell lennünk azon másik kérdéssel, van-e szükség az egyházmegyékben egy a közgyűléssel azonos jog- és hatáskört gyakorló testületre? Így vetve fel a kérdést, arra csak tagadó választ adhatunk, mert az azonos jog- és hatáskörrel bíró felek igyekeznek egymásfölé emelkedni, s az egyiknek győzelme a másiknak legyőzése nélkül szinte elképzelhetetlen. De ha azt kérdezzük van-e szükség az egyházmegyékben egyházmegyei tanácsokra? Erre már minden habozás nélkül, határozott igennel tudok felelni. Immár egynegyed százada annak, hogy Királyhágon innen és túl bőséges alkalmam volt az egyházmegyék adminisztrációjával nemcsak teljesen megismerkedni, de abban segédkezni és részt is venni; tapasztalataimon nyugvó meggyőződéssel állíthatom tehát, hogy minden tekintetben megnyugtatóbb, ha a közgyűlések közötti időszakban felmerülő fontosabb és halasztást nem tűrő ügyeket nem egyesek, hanem ezekkel együtt a közgyűlések bizalmából melléjük rendelt hivatalos

és választott tanácsosok intézik. S így állítva föl a tételt alig hiszem, hogy volna elfogulatlan ember, ki azt velem együtt nem osztaná.

És mégis azt kell tapasztalnunk, hogy egyházkerületünkben napról-napra növekedik a tanács ellenesek száma, más egyházkerületekben pedig olyanféle érzellemmel gondolnak arra, mint egykor a világ, a híres velencei 10-ek tanácsára. S valljuk be őszintén nem is alaptalanul, mert eddigi szervezetünk vagy mondjuk szokásaink szerint közöttünk az egyházmegyei tanács nem az volt aminek kellett volna lennie, hanem minden mindenkben, ellenben az egyházmegyei közgyűlés tényleg egy olyan jog- és hatáskör nélküli intézmény volt, amelyet komolyan számba sem lehetett venni.

Például melyik egyházmegye közgyűlése tárgyalta valaha az iskolák államosítási ügyét, melyik foglalkozott valaha az egyes egyházi birtokok adásvételével, az egyházak kölcsön ügyével vagy a nagyobb építkezésekkel és új teherviselési határozataival? Mindezekről csupán említés tétellett a főjegyző által szerkesztett beszámolóban. És hogy a dolog még kedélyesebb legyen, a közgyűlés hűségesebb mameluk módjára hálás köszönetet is mondott a főjegyzőnek, hogy ezen első rendben fontos ügyek felemlítéséről nem feledkezett meg és azután a tanácsnak amiért a közgyűlés jogait és kötelességeit gyakorolva, őt magát továbbra is nyugodni hagyta.

És ellenszenvessékké lettek a tanácsok nem csupán azért, mert a közgyűlés jogait gyakorolva a tényleg fölémelkedtek, hanem azért is, mert nyilvánosság nélkül működtek. Félre ne értessem, nem azt jeleuti ez, mintha a tanács zárt üléseket tartott volna; nem! hanem azt, hogy a tanácsülés idejéről a tanács tagjain kívül senkinek, még az érdekelt feleknek sem volt tudomása s úgy nem volt módjuk és alkalmuk a tanácskozást legalább is végig hallgatni.

S mi lett az ily értelmű tanácsok működésének eredménye? Nem tagadom, hogy sok jó, sok áldás; de azt sem lehet elhallgatni, hogy sok féltékenység, sok tájékozatlanság, sok felületesség, sok méltatlan gyanúsítás és ellenszenv. Mit kínlódjam s törjem a fejemet! szólt

magában az egyik; ott van a tanács, ha véletlenül eltaláltam a dolog nyitját, felterjesztésünket helyben hagyják, különben pedig visszaküldik, s megírják hol van a hiba; tájékoztatlanságomat senki sem tudja meg, itthon pedig azt mondom az atyafiaknak, hogy jó volt az először is megkészítve stb. S tegyük itt kezünket a szivünkre és valljuk meg de igazán, hogy annak a szegény vidéki papnak nagy tájékoztatlanságán még csodálkozni sem lehet, mert soha nem volt alkalma, az egyes egyházak ügyei felett való tanácskozással tanulságot meríteni. Nyilvánossá kell tehát tennünk, még a tanácsüléseket is, hogy a félreértéseknek, hátmegetti sugdosódásoknak mindenkorra útját vágjuk, s teljes bizodalom legyen fölfelé és lefelé.

S épen ezért őszinte örömmel kell üdvözlönnünk az Igazgatótanács elhatározását, mely által módot és alkalmat adott a régi visszasságoknak remélhető megszüntetésére, s arra hogy az egyházmegyei közgyűléseken a régi tespedést erőteljes, mozgalmas élet váltsa fel.

A kibocsátott körlevélben két vezéreszme domborodik ki főképen, az egyik az egyházmegyei tanács intézménynek fentartása, s a másik az egyházmegyei közgyűlés autonóm jog- és hatáskörének bővítése. Lehetséges-e e két vezéreszmét anélkül valósítani meg, hogy az emberi természetben rejlő egymásföle kerekedni törekvés egyszer s mindenkorra begátoltassék?

Nézetem szerint igenis lehetséges és pedig két uton-módon. Legkényelmesebbnek s legegyszerűbbnek látszik ezek közül taxative felsorolni, hogy mely ügyek hova tartoznak? melyek tartoznak a közgyűlés és melyek a tanácsülés elé.

Ennek azonban — nem is szólva arról, hogy minden előfordulható ügyet egyenként felsorolni képtelenség — lenne egy nagy szépséghibája, egy lényeges, de aligha óhajtott következménye. Az, hogy akár mint ürgetjük-forgatjuk is a dolgot ez esetben s végsummájában újból az maradna az egyházmegyei tanács ami volt, rivális hatóság, állam az államban, egyházmegye az egyházmegyében. Ezen ütköző pontot a másik uton és módon kerülhetjük ki, nevezetesen két elvi kijelentéssel, az egyik nemcsak hogy teljesen kibővítené az egyházmegyei közgyűlések autonóm jog- és hatáskörét, de mindenkorra biztosítaná annak sértetlenségét. A másik pedig megszabná a tanács jog- és hatáskörét. Amaz röviden ekként formulázható: »Minden egyházmegyei, egyházi és iskolai ügy intézése — a bírósági hatáskörbe utaltak kivételével — az egyházmegyei közgyűlés jog- és hatáskörébe tartozik«. Ami más szóval azt teszi, hogy a közigazgatási ügyeknek ellátására az egyházmegyéken kizárólag csak az egyházmegyei közgyűlés jogosult.

De mi lenne akkor az egyházmegyei tanács-csal? Ez is megtalálná a maga muukakörét csak hogy egy kissé alárendelt formában. Igen helyesen mondja ide vonatkozólag az Igazgató-

tanács, hogy az egyházmegyei közgyűlés csak ritkán összehívható testület, ami más szóval azt teszi: az ügyvitel folytonossága mulhatatlanul megköveteli egy olyan intézménynek, vagy közigazgatási szervnek létesítését, mely a közgyűlés nevében és megbízásából a halasztást nem tűrő ügyeket egyik közgyűléstől a másikig intézze, felelősség mellett s olyképen, hogy az egyházmegyei tanács minden általa elintézett ügyről, a jegyzőkönyv felolvasásával, tehát részletesen jelentést tegyen a legközelebbi közgyűléshez, kérve az általa hozott határozatoknak és intézkedéseknek helybenhagyó tudomásul vételét. S mindezek a közgyűlés jegyzőkönyvébe külön számok alatt bevétenének.

E két elvi kijelentés hozná létre szerintem a teljes egyensúlyt, így lenne igazán kibővítve és meg is oltalmazva az egyházmegyei közgyűlések jog- és hatásköre.

Igen de itt egy másik bökkenőre akadtunk: melyek a halasztást nem tűrő ügyek? Megvallom, hogy e kérdésre már alig lehet kimerítően részletező feleletet adni, legfeljebb ha azt mondjuk: azok amelyeknek gyors el nem intézéséből az egyháznak vagy iskolának kára származik. Vannak azután úgynevezett folyó, vagy folyamatban levő ügyek, ezeknek elintézése már nem halaszthatatlan de a folytonosság s a jó rend hozza magával, hogy mégis mielőbb el lesznek látva, ezeket is elintézheti az egyházmegyei tanács, bár szerintem nem kivétel nélkül. Ide lehetne még sorozni azon eseteket is midőn az egyházmegyei hivatalos vizsgálat nagyobb mérvű hiányt, fogyatkozást fedez föl, vagy valahol nagyobb zavarok keletkeznek, ily esetekben is az egyházmegyei tanács lenne hivatva, hogy úgy mondjam az első segélynyújtásra, a vizsgáló bizottság után. Ide lehet végül sorozni a felsőbb rendeletek végrehajtásának ellenőrizését és foganatosítását, javaslatoknak készítését, a közgyűlési tárgyaknak előkészítését, bár ez utóbbit szerintem célszerűbb lenne lehetőleg szakreferensekre bízni, kik rendes jegyzőkönyvi javaslat benyújtása mellett ismertetnék meg az ügy állását, mert eltérő vélemény esetén, nem a tanácsot, csupán az előadót szavazná le a közgyűlés. És ez is igen fontos momentum.

És van még egy amiről semmi szín alatt sem szabad megfélekezni, t. i. hogy az egyházmegyei tanácsülésekre mulhatatlanul meghívandó legyen az érdekelt egyházaknak lelkesze és gondnoka, hogy ha rólok lesz a határozat, ne nélkülök legyen az. Így lenne elérve a nyilvánosság s elkerülve sok gyanusítás és félreértés.

Összefoglalva az elmondottakat véleményem a következő:

Mondassék ki, hogy egyházkerületünk

I-szor az új egyházi törvények I. cikkelyének 46. §-át a maga egészében életbe lépteti és alkalmazza.

II-szor. Mondassék ki a) hogy a halasztást nem tűrő, kivételesen sürgős ügyek például a fel-

merülő zavarok, hiányok megszüntetésére vonatkozó első intézkedések megtétele feltétlenül; az adásvételi, átiratási, építkezési és kölcsön ügyek csak azon esetben, ha velők közgyűlésig várni nem lehet, s ekkor is az illető egyház gyűlésének határozottan kifejezett kívánságára, továbbá

b) a folyó ügyek, ide tartoznak a tagosítási ügyek, az egyházi költségvetések és számadások, ha rendben találatnak, s az egyház fejlődését túlzott és szükségtelen kiadásokkal s nagyobb új terhekkal nem akadályozzák, vagy sok hátralékot nem mutatnak fel, amikor is közgyűlés elé terjesztendők; ide tartoznak továbbá a felsőbb hatósági rendeleteknek miként leendő végrehajtása, s ennek ellenőrizése — mindezek az egyházmegyei közgyűlés nevében és megbízásából az egyházmegyei tanács által is tárgyalhatók és elintézhetőek, de azon kötelezettséggel, hogy az ülésre az érdekelt egyházaknak lelkésze és gondnoka tanácskozási joggal meghívandó, s hogy az ekként hozott jegyzőkönyvi határozatok és intézkedések a legközelebbi egyházmegyei közgyűléshez multhatatlanul s egyenkint és részletesen bejelentendők, külön-külön jóvá hagyó tudomásvétel végett.

Retteg, 1907. július 6.

Sófalvi Károly, esperes.

Az epilepsziások koloniájáról.

(Folytatás.)

Talán sötét e kép s túlvigasztalannak látszik, amellyel a szegényebb, ú. n. kisemberek soraiból kikerült epilepsziások helyzetét bemutattam. Igaz, hogy sötét. Nekem fájdalmas is, de hogy a valóságnak igaz, hű kifejezője, semmi sem mutatja megfelelőbben, mint az a körülmény, hogy a társadalomnak úgynevezett előkelő osztályaihoz tartozó epilepsziás betegek soráról sem mondhatok több jót. Csak a családi helyzet és a gondosabb orvosi ápolás rendszeresebb volta az, ami kedvezőbb körülmény, de egyébként, a szegény beteg épen úgy érzi, hogy nyomorúságos bajával önmagának és másnak is teher s hogy a legközvetlenebbül hozzátartozókat kivéve, mindenki idegenkedik és elfordul tőlük.

Mint magyar és református lelkész, sajnos ismerem el, hogy az epilepsziás betegeknek e szomorú állapota ma már csak Magyarországon és — talán ez is a sokszor emlegetett paritás kedvéért — Ausztriában észlelhető így. De Angolország, Belgium, Hollandia, Dán-, Svéd-, Norvég-, Franciaországok, sőt immár két esztendő óta Oroszország is, boldogan mutatjhatják fel az emberi könyörülő jóság és krisztusi szeretet ama fenséges alkotásait, amelyek az epilepsziások részére otthont nyújtanak, kellő gondozást biztosítanak s nekik az isteni akaraton való megnyugvás mellett, hasznos munkásságra és az élet szelidebb örömei élvezetére is alkalmat és lehetőséget adnak.

Mert az egészen bizonyos, hogy e szerencsétlenek javára végtelen sokat tett az említett országokban a munkás és könyörülő szeretet, azon tapasztalat alapján, hogy: «kellő ápolás, szakszerű orvosi kezelés, rendszeres foglalkoztatás az epilepsziásoknak számát csökkentheti, sőt jó időre azokat meg is szüntetheti és az epilepszia további kifejlődését, a testi és lelki zűllés tüneteit megakadályozhatja, vagy legalább késleltetheti».

Az alábbiakban egyik világhírű epilepsziás men-

helyet, illetőleg kolóniát ismertetek. De, hogy ezt tehessem, elkalauzolom szeretett olvasóimat messze... messze. Vesztfália bércei tájainak egyik kies részébe, a teutoburgi hegyek közé, hol csendes hajlású völgyek ölen gazdag mezők termik a szántóföld áldásait s a rengeteg bükk-erdők galyai közt átsuhanó szellő, történelmi idők emlékeit suttogja el a harcias germán ősök késő unokáinak.

A hagyományok szerint épen itt folyt le az a hatalmas ütközet, amely a római birodalom egykori hadvezére, Varus s a szászok által támogatott Nagy Károly seregei között döntő csatát képezett. Akkor véres harcok színtere, hol a hadak istenei is csak addig a pillanatig találtak lakást, amíg a nekik szánt áldozatok füstje elszállt és ma — *Béthél* e hely neve. Nem a bosszúálló, írtóztató hanem a könyörülő szeretet szent Istenének állandó lakozása van itt.

Béthél egy hatalmas kolónia Bielefeld város tözsomszédságában. Bielefeld pedig k. b, 18000. lakójával, ipari és közművelődési telepeivel, közgazdasági intézményeivel jelentős szerepre tett szert Vesztfália közéletébe. Mindemellett Béthél szerezte meg nagy hírnevét, s ez az epilepsziás kolónia, a várost uraló Sparrenburg nyugati lejtőjével kezdődő mintegy 2000 hektár földterületen szorványosan épült intézmény. Egy része tömött, város-szerű építkezéssel, a melyben csinos utcások mentén épültek a földszintes és emeletes pavillonszerű házak. Tovább pompás mezők közén, vagy árnyas erdők lombjai közt emelkednek ki a formás épületszortok, melyek a hivatali-adminisztráció ipari, gazdasági, kereskedelmi, vagy éppen köznevelési célok szolgálatára való alkalmazhatóságok is, önként értetődően az, hogy a betegek modern gyógy-és üdülőhelyeiről, lakásairól a kezelő, t. i. orvosi és ápoló-személyzet lakóhelyeiről megfelelően van gondoskodva.

A Béthél név, bibliai név. Jelentése: az Isten háza. Valóban ez. Hol a szeretet lakik, ott az Isten lakik. S hol lakozna méltóbban mint éppen eme hajlékokban, a melyeknek bibliai neve egyúttal vonatkozás mindenik épület közelebbi rendeltetésére? Így Eben-Ezer, a legelső kis kunyhó, hol a kezdetén így sohajthatott a háláadó szív: »Eddig megsegített az Úr!« Zoár, Nain, Tábor, Berseba, Bethánia, Bethabara, Magdala, Sion, Gibeon, Hermon, Arimathia stb. stb. nevek kalauzolnak végig azon az úton, a melyen mintegy 120 gyönyörű épületben nemcsak szájjal, hanem étellel és cselekedettel predikálják, miszerint az ember szép rendeltetése az, hogy szeretettel legyen szolgálatokra azoknak a kik az élet keresztjeit hordozzák.

Tóthfalusi József.

(Folyt. köv.)

ISKOLA.

Értesítés

az erdélyi ev. ref. egyházkerület kolozsvári theologiai fakultásáról az 1907—908. tanévre vonatkozólag.

1. Az 1907—908. tanév ünnepélyes megnyitása szeptember hó 15-én vasárnap d. e. 11 órakor lesz a fakultás épületének dísztermében. A rendes előadások szeptember 16-án kezdődnek.

2. A felvételiért való folyamodványok érettségi bizonyítványnyal, illetőleg annak hitelesített másolatával, vagy lecke-könyvvel (index), hitelesített adókönyvi kivonattal és családi értesítővel felszerelten és a fakultás igazgatóságához címzetten *folyó évi augusztus hó 24-ig* küldendő be. Később érkezett folyamodványok nem vétetnek tekintetbe. A folyamodványok felzetén megjelölendő a folyamodó lakása és utolsó postája.

A folyamodók a beadásra kitűzött határidő után 8 nap alatt értesíttetnek folyamodványaik miként elintézéséről.

A volt növendékeknek, a mennyiben nem jótéteményesek, elég csak levélben jelentkezniök.

Az állami jótéteményes bölcsészethallgatóknak évről-évre kell folyamodniok, a 2. pontban jelölt módon szerelve fel folyamodványaikat s azokat a Nagyméltóságú vallás- és közoktatásügyi Miniszter úrhoz intézetten, a fakultás igazgatóságához kell beküldeniök. A ki azonban augusztus 24-ig nem jelentkezik, vagy nem folyamodik, eltávozottnak tekintetik s helye mással töltetik be.

3. A 70—1906. ehker. közgyűlési jegyzőkönyvi határozat szerint a *theologus ifjak* részére a következő jótétemények vannak: a) tandíjmentesség; b) a nagyenyedi Bethlen-kollégiumtól járó tizenöt 200—200 koronás és egy 180 koronás ösztöndíj; c) tiz (10) kedvezményes hely negyedrészt ellátásdíj fizetés ellenében; d) 30—40 kedvezményes hely egész ellátásdíj fizetés ellenében; e) negyven (40) kedvezményes hely fél ellátási díj fizetés ellenében; f) a fakultás által előírt egyetemi leckeórák után a fakultás által fizetett egyetemi tandíjak; g) ünnepi követségek.

A theologiai tanfolyamra a bentlakásba és tápintézetbe való felvételnél és mindennemű jótétemények odaítélésénél az egyenlő előmenetelt és magaviseletet tanusító s egyenlő családi és vagyoni viszonyok között élő ifjak közül az erd. ref. egyházkerület kötelekébe tartozó szülőknek s ezek között is a lelkészeknek, tanároknak s felekezeti tanítóknak és kántoroknak gyermekeit elsőseg illeti meg.

A Bethlen-kollégiumtól járó ösztöndíjakra csak oly theol. ifjak ajánlhatók és vehetők fel, akiknek megelőző félévi leckeönyve feltétlenül általános jeles (1), magaviselete példás, szorgalma kitartó. Egyenlők között előnyben részesítendőek a nagyenyedi Bethlen-kollégiumban tanult ifjak. Ez ösztöndíjakra felajánlhatók a theol. fakultás I. évi tanfolyamára beiratkozott olyan ifjak is, akiknek érettségi bizonyítványa általános jeles (1).

A negyedrészt ellátási díj — jelenleg évi 50 K — fizetésének kedvezményében csak oly ifjak részesíthetők, akiknek osztályzata általános jeles (1), vagy legfeljebb csak azért általános jó (2), mert osztályjegyeik között két jó van; ujonnan jövő ifjak a tanév első felében meg nem nyerhetik ezt a kedvezményt, valamint nem részesedhetnek benne azok sem, akik ösztöndíjat élveznek.

A fél ellátási díj — jelenleg évi 100 kor. — fizetésének kedvezményében az oly ifjak részesíthetők, akiknek osztályzata általános jó (2) vagy legfeljebb csak azért elégséges (3), mert osztályjegyeik között két elégséges van. Ujonnan jövő ifjak e kedvezményben csakis akkor részesíthetők, ha érettségi bizonyítványuk, illetőleg leckeönyvük általános jó (2) osztályzatot mutat.

Az egész ellátási díj — jelenleg évi 200 kor. — fizetésének kedvezményében a rendelkezésre álló helyek számához képest azok az ifjak részesíthetők, akiknek általános osztályzata legalább elégséges.

Az ujonnan felveendő theologus ifjakért — a kötelező tárgyak után — az első félévben az egyetemi tandíjat a fakultás fizeti, de a beiktatási díjat (10 K) nem; a II. évesek közül azonban már csak azokért fizeti a fakultás pénztára, akiknek a theologiai indexe általános jeles (1) vagy legalább jó (2) osztályzatot mutat. Az elégséges (3) osztályzatúak önmaguk tartoznak e tandíjat fizetni.

Minden a tanfolyamra felvett theol. ifjú a beiratkozás alkalmával kötelezvényt tartozik kiállítani arról, hogy amennyiben a fentebbi b)—f) pontokban említett jótéteményekben részesül a fakultás részéről, a

theol. tanfolyam bevégezése után legalább két (2) évig rendes lelkészi szolgálatot fog teljesíteni az erdélyi ref. egyházkerület kötelekében, ha pedig akár a tanfolyam bevégezése előtt, akár azután, az említett két évi rendes lelkészi szolgálat teljesítése nélkül távoznék, ez élvezett jótéteményt visszatéríti a fakultásnak.

4. *A bölcsészethallgatók közül az ujonnan belépők csak 400 korona rendes díj fizetés mellett vehetők fel; valamint mindazok 400 koronát tartoznak fizetni akik nem állami jótéteményesek. Az ellátási díjat három egyenlő részben (szeptember, január és április) kell befizetni.*

A beiratás alkalmával a konviktusi és internátusi díjnak első harmada fellélenül befizetendő; valamint a theologus ifjak által felerészben befizetendő az a 40 (negyven) kor., amelyet internátusi díj címén állapított meg a főhatóság. Az internátusi díj második fele a második félév elején törlesztendő.

Az előző tanévről konviktusi díjakkal esetleg hátralékban maradt ifjak csak abban az esetben vétetnek fel az internátusba, ha a *hátralékaikat előzőleg* az igazgatónál befizetik.

A folyamodó theologus és tanári pályára készülő ifjak közül a fakultás Előjáróságának határozata értelmében az internátusba csak azok fognak véglegesen felvétetni s a beiratkozáshoz bocsátatni, *a kiket az intézeti orvos előzetes vizsgálat után teljesen egészségeseknek fog találni.* Ezért a beiratkozás előtt a beiratkozásra kitűzött napokon az akkor az intézetben tartozkodó orvos úr által tartozik magát minden jelentkező ifjú megvizsgáltatni s tőle a fölvetelt megengedő igazolványt hozni.

6. A beiratáskor minden egyes felvett növendék kivétel nélkül 20 korona beiratkozási, felszerelési, könyvtári stb. ezenkívül a theologusok még 20 kor. internatusdíj első részletét és 2 kor. theol. körü díjat, összesen tehát 42 koronát tartoznak fizetni, mely fizetés alól felmentés senkinek sem adatik; végül az intézeti törvények 1 példányát tartozik megvenni (40 fill.) leckeönyv (60 fill.).

7. Az internátusba az 1907—908. tanévre is az egyházkerületi gyűlés határozatából *összesen 120 ifjú vétetik fel* és pedig *80 theologus és 40 tanárjelölt.* Az ifjak kettős és négyes szobákban nyernek elhelyezést s a megjelölt díjakért lakást (fűtéssel) és reggeli, ebéd és vacsorából álló étkezést kapnak.

Az ágyak matraccal, fejbánkossal és pokróccal fel vannak ugyan szerelve, de feltétlenül szükséges 1 vánkossal és legalább 4 lepedőnek a hozása, hogy az ágyak kellő tisztán tartathassanak. Ily felszerelés nélkül a beköltözés nem engedhető meg.

8. *A beiraiások a jövő tanévre szeptember hó 9., 10., 11-ik napjain lesznek.*

9. A bentlakásra felvett ifjak *szeptember 10-ikétől* kezdve jöhetnek.

A tápintézetben a főzés 12-én kezdődik.

Szeptember 10-ike előtt bentlakást és szeptember 12-ike előtt kosztot senki az intézetben nem kaphat, még külön kérelemre sem.

10. *A theologiai rendkívüli alap- és lelkész-képesítő vizsgák* (kápláni és papi vizsgák) szeptember 12., 13. és 14. napjain fognak megtartatni és pedig akként, hogy szept. 12—13-án az első és második lelkész-képesítő, 14-én az alapvizsga. E vizsgákra a jelöltek szeptember 11-én, illetőleg az alapvizsgát teendő szeptember 13-án tartoznak a fakultás igazgatójánál jelentkezni, nála okmányaikat (indexeket, illetőleg első papi vizsgai és szolgálati bizonyítványokat) bemutatni és a vizsgák jelöltjei vizsgadíj címén személyenként 60—60 koronát lefizetni. Bármelyik vizsgára csak azok bocsátatnak, akik előbb összes internátusi és konviktusi tartozásaikat, valamint a rendkívüli vizsga díjakat befizetik (346—1907. ig. tan. rendelet.)

11. A javító és pótvizsgálatok a beíratások ideje alatt szept. 9—11. napjain lesznek. Az ezen napokon a szigorlatokat elmulasztók csak a tanári kartól külön kért és teljesen megindokolt kérelemre nyert engedély mellett tehetnek később szigorlatot, de a kik szigorlataikat az első tanév végén indokolatlanul elmulasztották letenni, vagy pedig elégtelen osztályzatot nyertek, az új tanév első felében semmiféle intézeti kedvezményes jótéteményben nem részesülhetnek.

12. Esetleges tudakozódások a theologiai fakultás igazgatójához intézendők (Kolozsvár, Bocskay-tér 1-ső szám). Választ azonban az igazgatóság csakis *válaszbélyeggel* ellátott megkeresésre ad.

Kolozsvár, 907 július 8-án.

Kenessey Béla,
a theol. fakultás igazgatója.

Tudnivalók a nagyenyedi kollégiumba való felvétele nézve.

I. *Főgimnáziumra nézve.* Évkezdete, tanulók felvétele. Az 1907—1908. iskolai év ünnepies megnyitása szeptember 5-én délelőtt 10 órakor lesz.

A *helybeli* tanulók szept. 1-én, a *vidékiek* szept. 2—4. napjain iratnak be s rendeztetnek el; a tanítás kezdete szept. 5-én d. u. 3 órakor.

A felvétel céljából az osztályukat sikerrel végzett, *felsőbb osztályba lépő tanulók*, Értesítőjüket otthon bemutatván és aláíratván. annak „Jelentés” és „Kérelem” rovatát kitöltik s augusztus 1-ére az Igazgatóságához beküldik. A „Kérelem” rovatba beírandó díjmentesség, tápintézeti ellátás és bennlakás iránti kérés.

Hasonló módon s szintén augusztus 1-jéig folyamodnak *fölvételért az osztályismétlésre utasított visszajövendő tanulók* is.

Az *egy elégtelennel javító vizsgálatra utasított tanulók* Értesítőjüket július hó 10-ikéig küldjék be; kérelmükben jegyezzék meg, hogy azon esetben, ha a javítás sikerül, vagy nem sikerül, kéri-e felvételüket az intézetbe és a bennlakásra, jövő évre.

Ugyanezt teszik a *két elégtelennel javító vizsgálatra bocsátást* kérő tanulók is, azzal a különbséggel, hogy Értesítőjükkel egyszerre a méltóságos Igazgatótanáchoz Kolozsvárra czimzett, fölszerelt kérelmet is kell beküldeniök a *gimn. igazgatóság*hoz; kérelmükben kimutatják, hogy tanulásbeli hátramaradásuk saját hibájokon kívül történt.

A *javító vizsgálatok*, díjtalanul, augusztus 31-én d. e. tartanak.

A gimnázium I. osztályába lépő s felsőbb osztályokba más intézetből jövő tanulók *magyar nyelven* irt vagy *közjegyzőileg hitelesített magyar fordítása keresztelőlevelet*, újraoltási bizonyítványt és az 1906—1907. évről *magyar nyelven* kiállított iskolai bizonyítványt tartoznak hozni, s ha szükségesnek látszik, felvételi vizsgálatot kell kiállaniok, melyért 20 korona vizsgálati díj fizetendő. Az I. osztályba *kilenc* éves kort be nem töltött tanulók semmi esetre sem, *tizenkét* évet meghaladtak pedig rendszerint nem vehetők fel.

Az *ujjonnan jövő* tanulóknak is érdekükben áll augusztus 1-éig jelentkezniök; ha azonban hely marad számukra, szeptember 2—4. napjain, előleges jelentkezés nélkül is *fölvételnek*. A *jelentkezettek közül első sorban az ev. ref. valláson lévőket* vétetnek föl.

Iskolai díjak fizetésének szabályzata. Bennlakók:
a) helydíjt fizetők nagy ágyért tandíjjal 80 korona, tandíj nélkül 48 korona, kis ágyért tandíjjal 64 korona, tandíj nélkül 32 korona, b) pap vagy tanító-fiuk nagy v. kis ágyért tandíjjal 64 korona, tandíj nélkül 32 korona, c) kedvezményesek 16 korona. *Künnlakók:* a) tandíjfizetők 56 korona b) tandíjmentesek 16 korona.

Az *iskolai díjak két egyenlő részletben, szeptember és február elején mulhatatlanul befizetendők.*

A fenn kimutatott díjakon kívül a VII—VIII. gimn. oszt. tanulók még 4 korona ifj. olvasóköri díjat és *ujjan jövő* tanulók 4 korona egyszersmindenkorra szóló beíratási díjat is fizetnek az első félévi díjak leróvása alkalmával.

Díjmentesség és élelmezési segély. A tandíjt (félévenként 16 k.) évenként megújított vagyoni bizonyítványal *fölszerelt kérelemre* a tanárkar elengedheti, s a

szegénysorsu, de jó előmenetelű és kifogástalan magaviseletű tanulókat másnemű segélyben is részesítheti.

Elégtelen osztályzat miatt ismétlő, rossz vagy kevésbé szabályszerű magaviseletű tanuló a tanév alatt semmiféle kedvezményben és segélyben nem részesül.

Javítással haladó tanuló a tanév első felére összes díjakat megfizeti s az első félévben semmiféle segélyre és kedvezményre nem számíthat.

Azok, a kik az első félév végén *elégtelen osztályzatot* kapnak, *rossz* vagy *kevésbé szabályszerű* magaviseletet tanúsítottak, azon időpontra kezdve ugyanazon elbírálás alá esnek, mint az *ismétlők.*

Ösztöndíjért való folyamodás. a) Az *általános ösztöndíjakra* a tanárkar minden legalább általános jó (2) előmenetelű és magaviseletű tanuló folyamodónak tekint: a ki pedig ösztöndíjat nyert, ugyanazon tanulási fok mellett tarthatja meg.

E családi alapítványokra folyamodók tartoznak folyamodásuk mellé hiteles családi kimutatást mellékelni; e nélkül folyamodásuk nem vehető figyelembe.

Eppen ezért ez uton is felhívjuk az érdekelt családokat, hogy családfájukat hiteles alakban állítsák össze és kollégiumunk igazgatásához küldjék be, hogy a rokonság nyilván tartható legyen.

A *Jabloneczay-féle* ösztöndíjra a főgimnázium első osztályának azon rendes növendékei illetékesek, a kik „*Alsóféhérmegyeiek és csakis a nemesi, azaz a lovagi (equestris) rendből valók.*”

Internátus. Internátusba csakis *9 éves kort már betöltött* első sorban vidéki ev. ref. vallásu, magyar anyanyelvű tanulók vétetnek föl.

Minden bennlakást kérő tanulóknak évenként újra kiállított orvosi bizonyítvánnyal kell igazolnia, hogy egészséges és hogy lakóhelyén vagy a vidéken semmiféle ragályos vagy járványos betegség nincs. Beköltözés előtt az iskolai orvos is megvizsgál minden tanulót. Betegyek az internátusba nem vétetnek föl.

Internátusi tanulók fölszerelése: legalább 4 rendbeli fehérmemű (ing, lábravaló, zsebkendő), 1 párna, 1 éji takaró, 1 ágytakaró, 1 szalmaszák. 2 párnahéj, 4 fehér lepedő, 2 törülköző kendő, fésű, ruha-, csizma-kefe stb. alkalmas ruházat és lábbeli, melynek javításáról, valamint a fehérmeműek mosatásáról s ágybeliek tisztaságáról a szülők időszakonként előre gondoskodni tartoznak. Az igazgatóság az olyan tanulót, kiknek szülői a ruháról felszólítás dacára sem gondoskodnak, a felszólítástól számított 2 hét mulva haza küldi.

Megjegyés. E fölszerelést az *iskolai év elején a felügyelőség pontosan számba veszi és ennek teljessége nélkül senkit sem bocsát be az internátusba.*

Az internátusban lakó I. és II. g. o. tanulók szülei, vagy helyettesei, ezen kis tanulók szorosabb felügyeletéért kötelesek 10 (tíz) koronát évi felügyelői tiszteletdíjat fizetni. Nagyobb tanuló mellé külön felügyelőt nem rendel az intézet vezetősége. E felügyelői díjért a tanulók 7-es csoportokban nagyobb tanuló felügyelete alá osztatnak. A *felügyelők évi 10 korona díját a szülők kötelesek két részletben dec., illetőleg május hó 1-ső napjáig lefizetni, de csak a díjkezelő tanárhoz.*

Élelmezés. Az internátusi tanulók élelmezéséről maga az intézet gondoskodik a *konviktusban.*

A konviktusnak tehát minden internátusi tanuló kötelezett tagja. Kivételt a tanárkar csak megokolt esetben tesz.

A konviktus tagjai *teljes díjfizetők és egész vagy részkedvezményesek.*

A *teljes díjfizetők* az egész iskolai évre, felszerelési díjjal együtt, 192 koronát fizetnek.

A *díjtalanok* a belépéskor csak a 2 korona fölszerelési díjat fizetik.

A *részkedvezményesek* a következő fokozatok szerint fizetik a díjakat.

1. a $\frac{3}{4}$ kedvezményesek egész évre	48 koronát;
2. a $\frac{1}{2}$ " " " "	96 " "
3. a $\frac{1}{4}$ " " " "	144 " "

A kedvezményes helyeket elnyerhetik a kifogástalan viseletű, ref. vallású szegény tanulók, még pedig:

az *első és másod* foku kedvezményt azok, akiknek osztályzata, általános *elégséges* mellett legalább *felerészen* jeles, illetőleg jó.

A ref. papok és kántortanítók fiai részére a díjkból, *kenyérpénz* címen, 20 korona leszámítatik.

A díjakat (8) nyolc egyenlő részben előre kell befizetni minden hónap öt első napján a díjkezelő tanárnál.

In.ernátusi (bennlakás, élelmezés) kedvezményért folyamodóknak augusztus 1-ig kell beadniük folyamodásukat az igazgatósághoz s egyidejűleg vagyoni állapotukat évről-évre közigazgatásilag ujonnan kiállított szegénységi, illetőleg vagyoni bizonyítvánnyal hitelesen igazolniuk.

II. Tanítóképző-intézet és gyakorló iskolára nézve: A tanítóképző-intézet I. osztályába az 1907—8. iskolai évre — az esetlegesen ismétlőkkel együtt — összesen 30 növendék vehető fel. A II. és IV. osztályba a tanulók nagy létszáma miatt új felvételek nincsenek.

Felvételért az I. osztályba azon ép és egészséges szervezetű tanulók folyamodhatnak, akik 14. életévüket betöltötték, de 17 évnél nem idősebbek, s a középiskola vagy polgári iskola I—IV. osztályait sikeresen végezték.

A folyamodványok július hó 20-ig nyújtandók be az igazgatósághoz, felszerelve a következő okmányokkal: 1. születési bizonyítvánnyal, 2. újraoltási bizonyítvánnyal, 3. iskolai bizonyítvánnyal, 4. tisztiorvosi bizonyítvánnyal a folyamodó ép, egészséges szervezetéről, tanítói pályára alkalmas voltáról, 5. hiteles községi bizonyítvánnyal a szülők vagyoni állapotáról és a családfő polgári állásáról. Megjegyzés. A tisztiorvosi bizonyítványnak azt is igazolnia kell, hogy a jelentkező tanuló lakóhelyen vagy a vidékén ragályos, járványos betegség nincs.

A folyamodványhoz csatolandó egy pontosan címzett (utolsó posta, lakóhely, utca és házszám) levélboríték, vagy levelező-lap, hogy az értesítés a felvételről akadálytalanul közölhető legyen, ami augusztus hó 1-éig feltétlenül megtörténik.

A beiratkozás ideje, iskolai év megnyitása, tanítás kezdete mint a gimnáziumban.

Javító vizsgálatra útasítottak Értesítőjüket (Igazolványukat) július 20-ig küldjék be: kérelmükben pedig jegyezzék meg, hogy azon esetben, ha a javítás sikerül vagy nem sikerül, kérik-e felvételüket az intézetbe, bennlakásra a jövő évre. A *javító vizsgálatok* szept. 1—2. napján d. e. tartatnak meg.

Internátusi díjak. A III—IV. osztály növendékei fizetnek beiratáskor egész évre 21.60 koronát, ha szobafelügyelők 16.80 koronát; az I—II. osztály növendékei, ha nagy ágyuk van, 12 koronát, ha kis ágyuk, 9 koronát.

Egyéb díjak. Az újan jövő tanuló fizet 4 korona beiratási-, minden tanuló a képezdei önképzőkör segélypénztárába 3 korona tagsági- és aki konvikttal élvez vagy vesz, 2 korona felszerelési díjat. Emellett az I—II. osztály növendékei 1 korona *hangszerhasználati* díjat is fizetnek.

A *gyakorló iskola* növendékei fizetnek az egész évre 2 kor. 30 fillért, az újonjók ezen kívül, az egész tanfolyamra szóló, 1 korona beiratási díjat.

Élelmezési segély. A tanítóképző II—IV. osztályu haladó növendékei kapnak naponta pár cipót és előmenetelükhöz mérten mindennapi vagy másodnapi ingyenes ebédet; az I. osztályba kielégítő bizonyítvánnyal felvett növendékek pedig naponta szintén pár cipót és a felvettek közül 8 tanuló másodnapi ingyenes ebédet is.

Ismétlő tanuló a tanév alatt, *javítással* haladó az első félévben semmiféle segélyben nem részesül. Azok, kik az első félév végén elégtelen osztályzatot kapnak, azon időponton kezdve ugyanazon elbírálás alá esnek, mint az *ismétlők*

Internátusi tanulók felszerelése: mint a gimnáziumban. A felszerelést az iskolai év elején a felügyelőség számba veszi és ennek teljessége nélkül senkit sem bocsát be az Internátusba.

Nagynyeden, 1907 június 17.

Az igazgatóság.

IRODALOM.

E rovatban minden munkát megemlítünk, ami szerkesztőségünkbe elküldetik, de hosszabb, bírálatos ismertetésre nézve a szerkesztőség fentartja saját elhatározását.

Böhm Károly axiologiája.

(Az ember és világa. Philosophiai kutatások. III. rész: Axiologia vagy értékstan. Kolozsvár, 1906. Stein J. bizománya. Ára 6 K.)
(Folytatás.)

3. A pusztá idői egymásután már a magasabb rendűségekre figyelmeztet; az utilizmus dogmája azon-

ban egyenesen a legfőbb értéknek mondja a hasznot. Igaza van-e? A sáfárkodás adja-e a talentumnak az értéket, vagy a talentum értékétől függ akár az egész világot megnyerő sáfárkodás becse: az utilizmus didektikája deríti fel.

Kétségtelenül magasabb értékelési álláspont az utilizmus, mint a hedonizmus, mert a tárgy valamely objektív, állandó vonását tünteti ki az értékesség jelzőjével, míg a hedonizmus csak azt a múltó viszonyt tekinti, melyben a tárgyat élvokozó képessége juttatja az alannal. Az élvezetesség annál fogva nem állandó, csak viszonylagos érték, melyet az alanytól nyer, a hasznosság ellenben a tárgy azon objektív, tárgyi tulajdonsága, mellyel valamely dolog hiányát pótolni képes, s ez a reális pótlás a haszon. S mint-hogy a hiány és pótlása közti viszonyt az oktörvény szabályozza, azért az utilizmus értékelése teljesen az oki viszony hálózatába állítja a dolgokat, s mivel a haszon nagyságát a pótoló hiány nagysága szabja meg, azért a dolgok pótló képessége az utilizmus végső mértéke. Az utilizmus nem kérde, van-e érteke önmagában az emberi életnek, az önfenntartásnak, melynek kedvéért kutatja a pótlékokat ezen önfenntartás sikerének biztosítása a fő előtte; erre van irányítva az oki összefüggés pozitív ismerete alapján a valóságos pótlékok előállítására, melyek a legnagyobb szám legnagyobb boldogságát óhajtják biztosítani. Az utilizmus azért altruista, az *egész* sorsára van függesztve a szem, az egyes csak ugródeszka, melyről az értelem a világboldogító tervek magasságába szökken, s az egyes alá van rendelve a köznek. Az értelem uralkodó fölénye a megismert valóság fölött, mellyel szabadon állítja céljai szolgálatába: ez az utilizmus értelmi megfelelője, ontol. párja, egyben forrása erejének, mely abban a relative jótékony egyoldalúságban nyilvánul, hogy dogmatikus nyilvánvalósággal felteszi az önfenntartás önértékét.

De ez a dogmatikus egyoldalúság az utilizmus sebezhető oldala is. A hasznossági viszonyokat, mint az ontol. oki összefüggés hálózatát, kitűnően lehet felderíteni, épen mivel ontol. viszonyok, anélkül, hogy kérdeznők: miért értékes a haszon? De mihelyt *ezt* kérdezzük — s pedig csak akkor nemesedik értékeléssé a pusztá gyönyörködés a technikai s másféle vívmányokban: az utilizmus fennakad, az értékesség forrását és mértékét nem bírja megtalálni. Az élvezettel nem magyarázhatja a hasznot, hiszen maga épen a hedonizmus korrekciója akar lenni; egyáltalában nem magyarázhatja addig, míg egy magasabb forum elé nem viszi a kérdést, mert az ontol. viszonyok, minők a hasznosság konkrét elágazódásai, a maguk *értéke* fölött nem dönthetnek. Ha az *egyetemes* javával érvel az utilizmus, melynek az egyes csak láncszeme, ellenmondásba jut, mert az egyetemes roppant életében haszon és kár együtt vannak s vagy szentesítnie kell a legkiáltóbb igazságtalanságot, azt, hogy egyik boldogságát csak a másik szenvedései árán biztosíthatja (ha biztosítja), vagy pedig le kell mondania a meddő kísérletről, hogy a pusztá ontologiai sorokat már eo ipso értékeseknek mutassa fel.

S itt van az utilizmus eredendő gyengesége: haszon és kár értékelésére hiányozván mértéke, az endemonizmustól kölcsönzi s ezzel az önmagában tiszta ontol. értelmet, a hasznossági oki viszony komikus érvényű vonatkozásait megzavarja. Mert a kozmosz életében igazában nincs haszon és kár csak egy óriás élet hullámmása, melynek arszisát és thézisést csak mi érezzük haszonnak vagy kárnak. — S ebbe a végtelen körforgásba beleáll a törpe egyes s *csak* a hasznot követeli, azaz, azt, ami *neki* kedvez. Ez ontologiai szempontból is ellenmondás; értékelésnek éppen jogtalan követelőzés. Az ontol. kényszerrel eléálló tülekedés *fölött*, a létért való küzdelem líhegésétől meg nem zavartan, kell székelnie egy magasabb

rangú bírónak, ki az önfenntartás kényszerű megnyilatkozásainak értékét megállapítja. Ezen magasabb forum elé utal az utilizmus didaktikája: ha van értéke a haszonnak, ezt attól az önmagában értékes valamitől nyeri, mely valamiképpen megnyilatkozik a hasznosságban.

4. E legmagasabb érték követelése tehát logikai kényszerűség; e nélkül, amint látjuk, értelmetlen beszéd az értékelés. Éppen ezért nemcsak logikai előfeltétel; minden értékelés már ennek a legmagasabb értéknek mélyen elrejtett magvából fakad. Azért nem kiváltságos lények túlzott értékelése az, amely abszolút érték szempontjából nézi, mintegy *sub specie alternitatis*, a jelenségek világát, éppen nem abnormis, pathologikus jelenség ilyenek követelése. Kivételesnek is csak annyiban mondható, mennyiben minden kiváltságos kivételes: de feltételei természetesen fejlődnek ki az emberi szellem fejlődése rendjén, s nyernek anatómiai, szemléleti kifejezést az agyvelő azon sejtjeinek és gyrusainak kialakulásában, melyekben a fiziológia az öntudatos szellemi élet székhelyét lokalizálta. Az Éri tömörülése, mely e fejlődés eredménye, életelvűvé a tömörségének megfelelő értékelést talán nem teszi mindig; de abban az önkéntelen meghidálásban a szellem fölénye előtt, melynek semmi köze sincs a hasznosság salakos érzéséhez, az egyszerű daróc alatt is ez a magasabb érték ad életjelt magáról s ezt váltja ki a mérkőzés közvetlensége.

Az Éri ezen magasabb tömörségi fokának megfelelő álláspontot nevezi Böhm az érzéki és értelmes Éri fölé kiépítő eszes Éri álláspontjának. Aterminuson (különben a német idealizmusban Kant óta kifejlesztett alakjában egyébutt is ismerős; nálunk Schneller István Paedag. dolgozatai értékesítik más vonatkozásban) — fölösleges volna fennakadni. Az új álláspontnak új név kell, mert jelleme új. A világot *egységben* megérteni kívánó ész nyomja rá ez álláspontra szellemi bélyegét; most nem csupán a dolgok tényleges meglétének és osztályozásának fixirozása a szellem ambíciója, hanem e ténylegesség magyarázó elveinek maguknak is értelme; az ontol. alkatában megismert s értelmesen elrendezett világképpel szemben felállítja az utolsó kérdést: miért igaz mindez? Csak ez az álláspont veti fel végre az értékelés ténylegességet is megértető utolsó kérdést: miért értékes mindaz, amiért életén keresztül töri magát az ember? S csak ennek az álláspontnak lehet reménye, hogy megtalálja az abszolút értéket s ezzel az értékelés kulcsát s ezzel az érték megvalósításának és a kérdései theoretikus tisztázásának közös gerincét. Ezt a legmagasabb értékelési álláspontot nevezi Böhm *idealisztikus* vagy *uemességi* értékelésnek.

Éltető gyökere tehát egy *abszolút értékes* gondolata. Hogy ez az abs. értékes szükségképpen axiol. fogalom, az előzőkből már elutasíthatatlanul kiderült. S ha nem feledjük, hogy az értéket a szellem nem kitalálja, hanem feltalálja, a valóság valamelyik vonásában: az abs. értéket sem fogjuk valami, a valóságon *túl* levő metafizikai cutításban keresni, hanem érteni fogjuk alatta az emberileg elérhető legmagasabb értéket, úgy a mint a vallástörténet is jogosnak érzi a keresztyénség abszolutságáról beszélni, dacára annak, hogy előállása történeti feltételeit ismeri.

Tankó Béla.

(Folyt. köv.)

KÜLÖNFÉLÉK.

Mai vezércikkünket ajánljuk a közelebb összeülő egyházmegyei közgyűlések szives figyelmébe.

Esperesi konferencia. Lapunk múlt számában a 3219. sz. körlevél több nagyfontosságú kérdésben (az egyházi adózás és adócsökkentéssel kapcsolatos ügyekre nézve) ad utasításokat, megjegyezvén a végén, hogy az esperesek, ha kell, a lelkészekkel tartanak érte-

kezleteket s esetleg felvilágosításokért forduljanak az Igazgatótanácshoz. A napokban lapunk szerkesztője véletlenül több esperessel találkozáván, felvetődött az a gondolat, hogy a mint ker. Tanügyi Bizottság kezdeményezésére a koll. igazgatók konferenciákat tartottak: nem volna-e célszerű az espereseket időnként s plane most, mikor annyi életbevágó kérdés megoldása vár a közírázgatásra, a sok fel- és leirat helyett személyes tanácskozássra hívni össze, a hol egyöntetű eljárásban lehetne megállapodni? Felvetjük a kérdést s ajánljuk az illetékesek szives figyelmébe.

A theol. fakultás konviktus alapja. A theol. fakultás épületét a nyári vakációra a M. Á. V. kolozsvári üzletvezetőségének adták haszonbérbe, a mely ez idő alatt saját palotáját javíttatja. A befolyó 800 kor. haszonbérrel, mint halljuk, a theol. ifjuság konviktusának külön alapját kívánják gyarapítani. A theol. ifjuság konviktusának külön alapot teremteni, helyes gondolat melynek eszméjét a theol. tanárkar szerény hatáskörében eddig is ápolta, e célra tőkésítvén az igazolatlanul elmulasztott kollokviumok tárgyakénti 10 kor. díját és a sikertelen pályázatokról visszamaradt jutalmakat. Ez alap terhére, ha kellő összegre gyarapodik, szegénysorsú s jó előmenetelű és magaviseletű theol. ifjak fognak konviktusi kedvezményeket kapni. E törekvés megérdemelné, hogy az egyházi társadalom és maguk a theol. ifjak is felkarolják. Az élet drágul s ennek következtében kikerülhetetlen lesz a konviktusi díjak felemelése is. Hány szegény ifjut fog ez elzárni a tovább tanulhatástól, ha jó lelkű tehetősebbek, vagy a társadalom más módon nem siet támogatásukra? Ajánljuk e nemes törekvést minden jó ember kegyes támogatásába.

„**Áttért papfiu**“ kezdetű, mult számunkbeli hírré vonatkozólag a D. P. L. útján mi is konstatáljuk, hogy az áttérés elmaradt, a jegyesség felbomlott. Lehetően azonban e tényben rejő tragikus vonás előtt szemet hunyni. A felekezeti türelmetlenség összetöri a szerető szíveket: S mi haszna van ebből a magyar nemzetnek és társadalomnak? Semmi; csak a bomlás; társadalmi békéjének felbomlása. S van erre szüksége a nyomorult viszonyok közt élő nemzetnek, hogy legdrágább javait tönkretégye és feláldozza egy felekezeti türelmetlenségének? Hogy állami törvényhozással nyisson utat a lelkiismeret feletti barbár papi uralomnak? Ha nincs, hát pokolba akkor azokkal a reverzálisokkal Adjuk ki a jelszót minden vonalon: le a reverzálisokkal! Indítsunk mozgalmat a szabadság nevében kovácsolt e béklyók ellen, melyben annyi nemes szívet törbe ejtenek és megrontanak! Le a reverzálisokkal!

A mikor az egyház érdekeit saját tagjaival szemben kell védelmezni. Erdélyi egyházkerületünk közigazgatásának az új Egyházi Törvényekre támaszkodó erősödő irányzata tudvaleg az, hogy a különböző fokú autonom hatóságok a maguk ügyeiben lehetőleg végérvényesen határozzanak, persze felelősség mellett. Ez ugyan alkalmasnak látszik arra, hogy az eddigi főhatósági jóváhagyásokból származó sokszoros iratváltást, késedelmet s nem egyszer összekülönbözéseket a különböző fokú hatóságok közt mérsékelje; de ezzel szemben élénk gondoskodás tárgyát kell, hogy képezze az, hogy az egyház érdekei, hogyan lesznek kellőleg megvédelmezhetők saját tagjainak, hol tudatlanságából, hol egyéni érdekeiből származó veszélyeztetésével szemben. Mert ilyenek — fájdalom — gyakrabban fordulnak elő, mint képzelnők. Csak például említjük fel a napokban tudomásunkra hozott két esetet. *Gyeróvásárhelyt* az urbéresek erdejének felosztása során egyházunknak saját hivei, magának a számadó gondnoknak hozzájárulásával, igyekeznek kinullázni a pap egy egész s a kántor 1/2 részesedését s a mi papi állomásunk üresedése folytán csak az ottani gör. kath. lelkész értesítése alapján jutott a felettes hatóság abba a helyzetbe, hogy az egyház érdekének a saját hiveivel szemben való megvédelmezésére lépéseket tegyen. A másik a *jeddi* eset, hol az egyházközség adósságra akar megvenni egy értékén jelzalogilag túlterhelt s ezen felül esetleg többféle per tárgyát képezhető birtokot. Mindkét esetet csak a főhatósági jóváhagyási jog folytán lehetett consideráció tárgyává tenni s reméljük, megakasztani. Ezen példák, melyeket hivatalosaink egész sereggel tudnának növelni élénken bizonyítják, hogy ha a „jóvá-

hagyási" eljárás az autonómia javára szűkítették: az ellenőrzésnek és pedig a személyes, hivatalos ellenőrzésnek hatályosbittatni kell, a felelősséget pedig személy szerint a legkisebb elnézés nélkül kell érvényesíteni. Ennek módját kell találni, mert — fájdalom — kevés Magyardecének van, hol a hivek élénkebben őrködnek az egyház érdekei felett, mint akár a sajátjukén és sok helyt el van terjedve az a mótely, mely a közvagyon — az egyházét is — személyes érdekek prédájának adja.

HIVATALOS RÉSZ.

2814—1907. szám.

KÖRLEVÉL

a kollégiumok és theol. fakultás méltóságos t. Elöljáróságaihoz.

Értesítjük a méltóságos t. Elöljáróságot, hogy igazgatótanácsunk a *theológiai fakultás és kollégiumok előljárósági és tanárkari jegyzőkönyvi kivonatainak felterjesztésére* vonatkozó 2605—1904. sz. rendeletét a Tanügyi Bizottság javaslatára fenti sz. határozatával hatályon kívül helyezte.

Az erdélyi reform. egyházkerület igazgatótanácsának Kolozsvárt, 1907 június hó 15-én tartott üléséből.

Br. Bánffy Dezső,
elnök.

Dr. Kálmán János,
tanügyi-előadó.

2813—1907. szám.

KÖRLEVÉL

a kollégiumok méltóságos t. Elöljáróságaihoz.

Értesítjük a méltóságos t. Elöljáróságot, hogy igazgatótanácsunk Báthory Gabor ref. főgimn. vallástanárnak „*A keresztyén egyház története*“ c. vallástani kézikönyvét megfelelő szakbírálat és Tanügyi Bizottságunk javaslata alapján gimnáziumaink V. és VI. osztályai számára fenti sz. határozatával engedélyezte.

Az erdélyi reform. egyházkerület igazgatótanácsának Kolozsvárt, 1907 június hó 15-én tartott üléséből.

Br. Bánffy Dezső,
elnök.

Dr. Kálmán János,
tanügyi-előadó.

3331—1907. szám.

KÖRLEVÉL

a kollégiumok méltóságos t. Elöljáróságaihoz.

Értesítjük a méltóságos t. Elöljáróságot, hogy Tankó Béla szászvárosi kollégiumi vallástanár aának „*Egyháztörténelmi olvasmányok*“ c. két kötetes munkáját megfelelő szakbírálat alapján főgimnáziumaink felső osztályainak használatára segédkönyvvül engedélyeztük.

Kolozsvárt, 1907. július hó 9.

Kenessey Béla,
elnök.

Dr. Kálmán János,
tanügyi-előadó.

3250—1907. szám.

KÖRLEVÉL

az egyházmegyék nagytisztvletű Espereseihez.

Az iskolák államosításáról szóló jelentésekből azt a sajnálatos tapasztalatot szerezte igazgatótanácsunk, hogy az iskolák államosítására vonatkozó jegyzőkönyvek sem az egyházmegyék, sem az egyházközségek levéltárában nincsenek meg, mert a jegyzőkönyvek annak idején csak egy, vagy két példányban küldettek fel jóváhagyás végett s e példányok a kir. tanfelügyelőségnél maradtak.

Miután feltétlenül szükségesnek tartjuk, hogy e jegyzőkönyvek, mint iskoláink sorsára vonatkozó s egyházunk érdekeit biztosító alapokmányok az egyházmegyék és egyházközségek levéltárában megőriztessenek: felkérjük nagytisztvletű Esperes aait, hogy jövőre az iskola jellegének

változtatása tárgyában felvett jegyzőkönyveket 4 példányban sziveskedjenek felterjeszteni.

Kolozsvárt, 1007 július hó 6.

Kenessey Béla,
elnök.

Pünkösti,
titkár.

Szám 418—1907.

KÖRLEVÉL

a görgényi egyházmegyéhez.

Van szerencsém a következő sürgősebb dolgok ellátására hívní fel lelkésztársaim figyelmét:

1. Az országos lelkészi nyugdíj és özvegy-árvai gyámintézet C. „Végrehajtási Utasítás“ 5. §. a, b, c, d, e, pontjaiban körülírott okmányokat ismételtén kérem. (Lásd hivataloslap idei 19. sz. 310 sz. körlevelem) Magát a törvényt, ügyrendet és végrehajtási utasítást magában foglaló füzetet, valamint a kiállításához utasítással ellátott „Tagsági ívet“, minden érdekeltnek megküldöttem.

Többen kerestek meg az egyes szükséges okmányok miként leendő kiállítására nézve. E tekintetben az „Ügyrend“ 54. §. a lelkész *keresztlevelét. választási jegyzőkönyvet, szolgálati bizonyítványokat* rendeli meg. A kik eleitől végig a mi traktusunkban szolgáltak, azoknak szolgálati bizonyítványt én állítok ki.

A *családi értesítőt* kiállítja maga a lelkész, de amennyiben ezt több helyen ismétlődött adat van (pl. más helyen történt az esketés, a ki több helyen lakott, gyermekei különböző helyeken születtek, vagy meghaltak stb.) mindezeket az illetékes lelkésszel is, azon az Értesítőn, igazoltatni kell.

2. Visszaküldött *alapítványi iveken* a változást vagy a változatlan állapotot, magán az eredeti iveken kell bejegyezni.

3. Az *új törvénykönyvből* minden egyház megkapott egy példányt. Kérem a további megrendelések bejelentését. Kívánatos hogy főkép egyházmegyei gondnokaink, tanácsbíráink, tanácsosaink, pátronusaink, képviselőink stb. külön is megrendeljék.

4. A hiv. lap idei 25. szám XII. sz. körlevél értelmében kérem a *választók névjegyzékét* 2 példányban. A XIII. sz. körlevél alapján kérem az anya-, társ és leányegyházakból a *pátronusok, presbiterek névjegyzékét*. Kapcsolatos ez a XI. sz. körlevéllel is.

Gernyeszeg, 1907. június 30.

Csekme Ferenc,
görgényi esperes.

755—1907. szám.

PALYÁZAT

helyettes tanári állásra.

A szászvárosi ev. ref. Kún-kollégium főgimnáziumánál egy évi 1600 K-val javadalmazott helyettes tanári állás betöltendő. Pályázhatnak a mennyiségtan—természetanból vagy mennyiségtan—ábrázolómértanból legalább szakvizsgálatot tett tanárjelöltek.

Ez állással az internátusi és konviktusi felügyelőség is össze van kötve, melyért azonban az internátusban külön szobából álló lakás, fűtés és világítással és teljes koszt a konviktusban jár.

Pályázni óhajtók vallásukat, életkorukat, képesíttségüket, eddigi szolgálatukat, védkötelezettségüket, testi épségüket és egészségi állapotukat igazoló okmányokkal felszerelt folyamodványukat a kollégiumi előljáróság hoz f. évi július hó 31-ig nyujtsák be.

Csak ev. ref. vallásuak folyamodványai vétetnek figyelembe.

Alkalmazott állását 1907 augusztus 30-án köteles elfoglalni.

Szászvároson, 1907 július hó 8.

Az ev. ref. Kún-kollégium előljáróságának megbízásából:

Simon Ferenc,
igazgató.

Erdélyi Protestáns Lap

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: NAGY KÁROLY, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és magán előfizetések bérmentve küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre
félévre

12 kor.
6 kor.

MEGJELENIK MINDÉN CSÜTÖRTÖK ÖN.

Az epilepsziások kolóniájáról.

(Folytatás.)

Béthél célja, hogy az epilepsziás betegeket gyógyítsa, ápolja, foglalkoztassa, szóval nekik nemcsak menedékhelyet, hanem valóságos, »édes otthon«-t nyújtson.

Most már több mint 2000 azoknak a száma, akik Béthél falai közt találják meg enyhületüket, vigaszukat, megnyugvásukat. A tehetősebbek három fizetési osztályba soroztatnak anyagi helyzetük szerint, de a szegények ellátásáról ugyanekkor ingyen gondoskodik az önfeláldozó jószág és szeretet.

Ami meglepő, s különösen reám, mint laikusra a csodálat benyomásával tartott, az a betegekkel való bánásmód s az okszerű foglalkoztatás. Mert minden egyes beteg, legyen az gazdag vagy szegény, valamilyen foglalkozást kell, hogy vállaljon. Ez asztalos, az lakatos, kovács, kerekes, csizmadia, szabó, vagy talán mezőgazdasági- és kertmunkás. De lehet, talentumának mértéke szerint: irodai alkalmazott, felügyelő, esetleg épen tanító. Mindegy. Egyetértő, szent munkának szolgálatába állva egymásnak biztatói, bátorítói mindnyájan! Így a merre a szem ellát, mindenféle jókedvű, derült, elégedett embereket látunk, akiket a könyörület megmentett; kényelmes, családias otthonban egyesített; ahol nem irtózik tőlük senki s ahol vigasztalást, enyhülést és odaadó szeretetet találnak szenvedéseikben és lelkierőt, vidulást és önbizalmat merítenek annak tudatában, hogy van otthonuk, amelyet saját kezük munkájával és fáradságukkal tartanak fenn. Már maga az a tudat, a gyógyulás és erő forrása!

Megvallom, hogy amikor ez intézmény tanulmányozására készültem, attól féltem, hogy nem fogom kibírni a gyakori rohamok látását s főleg annak gondolata aggasztott, hogy mi lesz velem olyankor, amikor egy-egy epileptikus roham közvetlen hatása következtében a tömeges rosszullét esetei fogják sűrűn követni egymást! De megnyugvást nyertem. M. Siebold, a Sion-templom egyik lelképásztora maga is elmondja: „Kurze Geschichte und Beschreibung der Anstalten Béthel, Sarepta, Nazareth, Wilhelmsdorf u. Arbeiterheim bei Bielefeld“ című munkájában, miszerint maguk is féltek attól, hogy ha az epileptikusokat nagyobb tömegben gyűjtik össze, éppen a gyakori rohamok látása fog ártani nekik és szenvedéseiket is szaporítani fogja. De csakhamar belátták, hogy aggodalmuk teljesen alaptalan volt. Azt tapasztalták ugyanis, hogy a kolóniába belépő betegnél már az első napon elenyészik úgy a rohamoktól való félelem, mint az ijedségnek nyoma s a betegség rohamai alkalmával a hűség és kölcsönös segélynyújtás, a bizalom, megnyugvás jóleső és meghatározó érzését ébreszti fel; azt az édes érzést, amelyet e szegények azelőtt sohasem is ismertek.

Visszaemlékezéseim közben még ma is néma meghatottsággal gondolok arra az odaadó, óvó, gondos szeretetre, amellyel a szerencsétlen epilepsziás betegek béthéli kolóniájukban egymás nyomorúságát enyhítik. Ezért sohasem fogom elfeledni azt a még ma — hetek, hónapok múltán — is könnyekre indító fájdalmas benyomást, amelyet azonban csakhamar a vigasztalódás és megnyugvás boldogító érzése enyhített.

...Virágvasárnap ünnepnapja volt. Hideg, szeles, szinte zord időjárás uralkodott egész Wesszfál felett s amikor e szent napon ünnepi napon hetek óta az első napsugaras reggel köszöntött reánk, csodálatosan derűsnek láttam magam körül mindent.

Az a külső fény, mintha lelkem hangulatát is megaranyozta volna. . . Hogyne! A béthéli kolóniának konfirmándus kort elért epilepsziás gyermekeivel együtt készültem a konfirmációra; e gyönyörű ünnepre, amely itt az idegenben s éppen ezen a helyen kétszeres érdekeltséggel hatott rám. Bevonultunk a hatalmas templomba és a kolónia lakóin kívül a közel s távolról összesereglett érdeklődők százai zsúfolásig töltötték meg a szent csarnokot. Az idegenszerűség, az a sok könnyes szülői szem, a templomi sűrű közönség csendes komolyságának komor szentélye, ott előtttem azok a szerencsétlen serdülő gyermekek, akik súlyos betegségük tudatában is örömteli szívvel, reménnyel, hittel készülnek szent fogadásuk letételére, az átmelegedett légből elvegyülő füllesztő virágillat úgy hatott reám, hogy szinte torkomat szorító érzékenykedésem. . . Felbűgött az orgona is s szelid melódiában szállt fel az ajkáról az Istent dicsőítő szent ének. . . Egyszer váratlanul metsző sikoltás hasította át a levegőt és csak annyit láthatam, hogy gondos kezek emelnek egy vergődő gyermeki testet.

A szívem is összeszorult látásán s az istentisztelet további folyamának fensége sem volt képes elfeledtetni velem a szomorú esetet. Megilletődötten távoztam a templomból és mialatt véget ért a szent szertartásunk éppen arra határoztam el magamat, hogy meglátogatom a szegény gyermeket. Elindultam felkeresésére s amialatt feltaláltam már ott volt társai között, mosolygó arccal, vitorán magyarázgatva, hogy jobban van, epilepsziás rohama most rövidebb ideig tartott, mint máskor. Nem is verte össze magát s a kezügyben volt kék mátrácon pedig jól megpihent. Mint a futó felhő nyomában kelt égi derű, a megnyugvás áldása úgy töltötte be e jelenetre szívemet! S valahányszor még volt részem ehez hasonló esetekben, mindig ott tapasztaltam az epilepsziások között: a kölcsönös, gyengéd, figyelmes, óvó, gondos szeretetet.

Ha ezért egyéb szociális jelentőségét nem is vennők számba e kolóniának, már abból is nyilván

való lenne áldásos hatása, hogy az intézetbe való belépés első percétől kezdve vége annak a száraznak lenézésnek, irtózatnak, tartzkodásnak, amelyet a szegény epileptikus gyakran még saját családtagjai részéről is tapasztal. Ha pedig tovább menve, megfontoljuk azt, hogy e szerencsétlenek rendszeres foglalkozással, áldásos munkával töltik életüket s egyéni hajlamaik szerint való életfeladatot tűzhetnek maguk elé, ami egyfelől fokozza életkedvüket, másfelől valóságos gyógymód, amennyiben tényleg enyhébbé teszi betegségüket s ritkábbá győtrő rohamaikat: nem győzünk elég hálát adni az Istennek azért a jószágért, amelyek áldása az ily epilepszius menhelyek útján nyitvánvalóvá lett.

Mert elvitázhatatlan ténykörülmeny az, hogy azy ly intézménybe való felvétel után az epilepsziás rohamok száma tetemesen apad, úgyannyira, hogy ha gyógyulás, vagy határozott javulás nem is áll be, de a betegség enyhülése, a rohamok csökkenése mégis észlelhető és a testi, vagy lelki-sülyedés, tönkrementés, elbuzulás sok esetben megelőzhető, vagy legalább is elodázható.

Tóthfalusi József.

(Vége köv.)

Kollegiumaink értesítői.

I. A kolozsvári.

A kolozsvári collegium történetében fontos utjelző az 1906—7. isk. évi értesítő; 300 éves múlt emlékeit idézi fel.

Ezt kapván legelsőbb kezünkbe, ezért is, de a 300 éves ünnepély fontosságáért is ezt kívánjuk első sorban s természetesen — kissé részletesebben — ismertetni.

Külső címlapja nem jelzi a jubiláris esztendő, de belepillantva, azonnal a 3 százados emlékünnepély ötlük szemünkbe.

Az értesítő I—XLVII. lapjai ugyanis az ősi collegium 300 éves s *Apáczai Cseri János* kolozsvári tanári székfoglalója 250 éves évfordulója alkalmából az Országos Református Tanáregyesület közgyűlésével kapcsolatosan rendezett ünnepélyeknek vannak szentelve.

Az ünneprendezés történetének s az ünnepély sorrendjének közlése után *dr. Bartók György* püspöknek a farkas-utcai nagy templomban elmondott háladá imája következik. Ezt követi az igazgató emlékbeszéde, jobban mondva a collegium 300 esztendő történetének nagyon is vázlatos ismertetése. Történeti adatok kronika szerint, historiai fontossággal való száraz felsorolása, — véleményünk szerint nem 300 esztendő jubiláris ünnepély keretébe illő emlékbeszéd. Hangulatot, lendületet, eszmét hiába keresünk benne. Befejező sorai is alig-alig indítják szárnyalásra az olvasó lelkét.

A XIV—XXXI. lapokon valószínűleg gyorsírói feljegyzések alapján közölt *üdvözlő beszédek* sorát a tudós, lelkes, ékes szavú *Dóczi Imre*nek az országos református tanáregyesület nevében mondott klaszikusan szép beszéde nyitja meg, élénk színekkel, meggyőző erővel, lelkes, tüzes szavakkal rajzolván a magyar protestanizmusnak századokon át kifejtett energiáját, a református szellem alkotó és éltető erejét s a református iskolák nemzeti és kulturális hivatását. A beszéden végig vonuló eszme s a beszédben megnyilatkozott erő a református meggyőződés ereje, a nagyfokú lelkesültség és lendület igyekezik feleltetni az igazgatói beszéd egyhangúságát és szintelenségét. Azután *dr. Böhm Károly* és *dr. Schneller István* kolozsvári egyetemi tanárok köszöntik a 300 éves collegiumot a tudományos Akadémia illetőleg a kolozsvári egyetem képviselőjében jellegzetes vonásokkal domborítván ki

Schneller Apáczai Cseri János felfogását az akadémiákról. Majd *Szvacsina Géza* polgármesternek Kolozsvár város nevében, *dr. Szamosi Jánosnak* az Erdélyi Múzeum Egylet, *Grätz Mór*nak a kolozsvári luth. egyház, *Rietly Károlynak* a kolozsvári rom. kath. főgimnázium, *dr. Gál Kelemennek* a kolozsvári unit. főgimnázium, *dr. Márki Sándornak* az Országos középiskolai Tanáregyesület, *Répay Dánielnek* a kolozsvári tanítóképző, *Kovács Bélának* a kolozsvári tanítónőképző, *Pallós Albertnek* a kolozsmegyei tanító testület nevében mondott lelkes beszédei után *Fogarasi Albert* nagyenyedi tanár üdvözlő a kollégiumot lelkes, hazafias s történelmi vonatkozásokban gazdag beszédben; kolozsvári ref. egyháznak nevében *Incze Gerő* főgondnok szépen hasonlítja a kolozsvári egyház és collegium viszonyát szülő és gyermek közötti viszonyhoz.

Dr. Schilling Lajos kolozsvári egyetemi tanárnak a régi tanítványok nevében mondott beszéde zárja be az üdvözlő beszédek sorát. A *Dóczi Imre* bevezető szép beszédjéhez méltó befejezés! A tanítványi hála, szeretet és ragaszkodás nyer kifejezést minden sorában minden szavában. Vajha minden időben így szólnának a tanítványok, s mindnyájan így éreznének az *alma mater* iránt!

Az üdvözlő beszédek után *gr. Bethlen Ödön* collegiumi főgondnok beszéde következik, melyben lelkes meleg szavakban köszöni meg az üdvözléseket.

A 300 éves ünnepélyről szóló fejezetet a collegiumot írásban üdvözlő testületek és egyesek felsorolása járja be. Tekintélyes, szép szám! s így annál inkább feltűnő, hogy a magyar királyi közoktatásügyi kormány nincs az üdvözlők sorában. Avagy olyan kevés idő 300 esztendő kulturális missió a közoktatásügyi kormány előtt, hogy 300 éves jubileumát ülő ősi collegiumunkat jubileuma alkalmából egy üdvözlő levélre vagy táviratra sem méltatja? 25-, 30-, 40-, 50 éves állami kulturintézeteiknek kijár a miniszteri elismerés, de a 300 esztendő református collegiumaink — úgy látszik — utóbbi időben már erre sem számíthatnak.

A 300 éves jubileum leírása után *dr. Imre Sándor* tanárnak Apáczai Cseri Jánosról írott emlékbeszéde következik, melyet az Országos Református Tanáregyesület 1907. máj. 23-iki gyűlésén adott elő Apáczai kolozsvári tanári székfoglalójának 250-ik évfordulója alkalmából. Komoly tanulmány alapján; tudással és lelkesedéssel megírt tartalmas emlékbeszéd, melyben Apáczai egyéniségét mekapó színekkel, eleven vonásokkal tárja tanár társai elé követendő például.

Obietivus.

(Folyt. köv.)

ISKOLA.

Tájékoztató

a sepsiszentgyörgyi ev. ref. Székely Mikó-kollégium főgimnáziumába és az ezzel kapcsolatos bennlakásba (internátus) való felvételtől (1907—1907 iskolai év).

1. A tanulók szabályszerű felvétele és beírása a következő sorrend szerint fog történni: szeptember 2-án d. e. 8 órától 12-ig beírjuk a városi tanulókat, szeptember 3 és 4-én d. e. 8 órától 12 óráig az I. osztályú és a II—VIII. osztályú régi, vidéki növendékeket, szeptember 5-ikén délelőtt a más vármegyék-ből jövő II—VII. osztályú új tanulókat.

Mínt hogy az internátusban és konviktusban csak 224 növendék helyezhető el — a felvételt lehetőleg tanév végével legkésőbb augusztus 1-éig az értesítő benyújtása mellett írásban, vagy szóban mindenkinek kérnie kell az igazgatóságnál.

Az I. osztályú és újonnan belépő növendékek

nek a beiratkozás alkalmával személyesen kell megjelenniük.

Az iskolai év ünnepélyes megnyitása szeptember 6-án. d. e. 10 órakor leend.

2. *Felvétel a gimnáziumba.* a) Egy osztályba a törvény értelmében 60 tanulónál több nem vehető fel.

b) *Az első osztályba* csak oly növendékek vétetnek fel, kik 9-ik évüket betöltötték, de a 12-ik évüket nem haladták túl és iskolai bizonyítvánnyal igazolják, hogy van oly mérvű képzettségük, minőt az elemi iskola alsó négy évi tanfolyamában kellett megszerezniök. A kik pedig 12-ik évüket túlhaladták, azok felvételét rendkívüli esetben csak a tanári szék engedélyezheti.

c) A fölvetelnél az új tanulók által az iskolai bizonyítvány, vagy értesítő könyvecske mellett okvetlenül bemutatandók: a keresztlevél és beoltási, vagy újraoltási bizonyítvány.

Javító vizsgálatok. Olyan tanuló, ki csak egy tantárgyból kapott elégtelen tanjegyet, a tanári testület engedélyével tehet javító-vizsgálatot. Oly tanulók, kik két tantárgyból nyertek elégtelen tanjegyet, csak az erdélyi ev. ref. egyházkerület igazgatótanácsának engedélyével állhatnak javító vizsgálatra, s ennek letehetéséért a méltóságos Igazgatótanácshoz címzett folyamodványukat értesítőjük melléklésével augusztus 1-ig adják be az igazgatósághoz, mert az elkésett folyamodványok nem vétetnek figyelembe. A felvételi vizsgálatok augusztus 30-án délelőtt, a javító-vizsgálatok pedig, melyeken a szülők jelenléte kívánatos, augusztus 31-én délelőtt 8 órától fognak megtartatni.

Ujraoltási bizonyítvány a 10—12. évesek részéről.

A *görög nyelv pótlására célzó intézkedések.* A görög nyelv és irodalom mellett az 1890. évi XXX. tc. rendelkezésének megfelelően az V—VIII. osztályban görögpótló tanfolyamot is bevezettük.

7. *Iskolai díjak egy évre:* 1. *Bemlakók részéről.* a) I—IV. osztály. Egész díjfizető 73·20; Lakásdíjmentes 61·20; Fél díjmentes 45·20; Díjmentes 21·20. b) V—VIII. osztály. Egész díjfizető 77·20; Lakásdíjmentes 61·20; Fél díjmentes 45·20; Díjmentes 19·20;

2. *Künnlakók részéről.* a) I—IV. osztály. Egész díjfizető 51·20; Fél díjmentes 31·20; Díjmentes 13·20. b) V—VI. osztály. Egész díjfizető 57·20; Fél díjmentes 35·20; Díjmentes 17·20. c) VII—VIII. osztály. Egész díjfizető 59·20; Fél díjmentes 37·20; Díjmentes 19·20 korona.

Az I. félévi díjak a beiratáskor, a II. félévi díjak február hónap 1—10. napján fizetendők.

Az I. osztályu és ujon jött növendékek csak az I. félév végén nyert osztályzatuk alapján részesülhetnek kedvezményben.

A kedvezményes helyekért a kérések legkésőbb augusztus 1-ig az igazgatósághoz adandók be. Elkésett kérelmeket nem veszünk figyelembe.

A tanári karhoz címzett kérvényekhez következő okmányokat kell csatolni: 1. értesítőt, 2. szegénységi bizonyítvány, 3. az illetékes lelkésztől családi kimutatást, 4. községileg hitelesített adókönyvi kivonatot.

8. *Felvétel az internátusba.* Az internátusba csak oly tanulók vétetnek fel, kik magaviselemből jó, vagy szabályszerű osztályzatot nyertek. Minden internátusi tagnak hoznia kell magával szalmazsákot, 1 párnát, paplant, legalább 2 törülközőt, 4 pár harisnyát, vagy kapcát, 2 háló inget. Ágytakarót, és mosdótálat a kollégium ad.

Köteles továbbá minden tanuló a meghatározott mintájú és szabásu tornainggel magát szeptember hó 20-ig ellátni.

Minthogy az internátusban és konviktusban csak 224 növendék helyezhető el, előljároságunk határozatilag kimondotta, hogy első sorban a múlt évben itt tanult s a Háromszék megyéből jövő új érdemes növendékeknek nyit helyet s csak azután gondoskodik a más megyei új növendékek elhelyezéséről, miért is

azok fölvetelére szeptember 5-dikét tűzte ki. *A felvételt augusztus 1-ig írásban vagy szóban mindenkinek kérni kell az igazgatóságnál.*

Miután ruhatartókról, könyvszekrényekről a kollegium gondoskodik, ládát, vagy ehhez hasonló szekrényt senkinek sem szabad lakásába behozni.

Mivel a bennlakó tanulók a konviktusban teljes ellátást kapnak, ételnemüt a tanulók számára behozni, vagy postán küldeni tilos.

Szünidők alatt senki sem maradhat az internátusban.

9. *Felvétel a konviktusba.* Minden bennlakó növendék a konviktusnak (együttétkezés) kötelezett tagja. Az együttétkezés teljes díja egy évre 168 K., mely 20, 30, 30, 20%-os részletekben fizethető. Ugyanígy a $\frac{1}{2}$ és $\frac{3}{4}$ -es díjak is.

E mellett a konviktus minden tagja (a kedvezményeseket sem véve ki) a beiratkozás alkalmával 4 koronát fizet a teríték használatáért.

Az első részlet fizetendő a beiratkozás alkalmával a 2-ik az őszi szünet után eső első napon, a 3-ik február 1—10. napjain és a 4-ik a húsvéti szünet után eső első napon.

Az I. osztályu és ujon jött növendékek csak az I. félév végével nyert osztályzatuk alapján részesülhetnek kedvezményben.

A tandíj és konviktusi kedvezmények egy folyamodványban kérendők legkésőbb augusztus 1-ig. A ki folyamodványát kellő időben be nem nyújtja, a kedvezményre egyáltalában nem számíthat.

A kedvezményes helyekért folyamodók a tanári karhoz címzett kérvényük mellé a következő okmányokat tartoznak csatolni:

- iskolai bizonyítványt, vagy »Értesítőt«,
- szegénységi bizonyítványt,
- az illető lelkésztől »családi kimutatást«, melyben a családtagok száma és kora feltüntetendő,
- községileg hitelesített adókönyvi kivonatot.

Az év elején kiutalt kedvezményt megfelelő előmenetel és magaviselet mellett egész éven át megtarthatja a tanuló, de részben, vagy egészben el is veszítheti, ha az I. félév végén nyert osztályzata nem felel meg az addig élvezett kedvezmény föltételeinek.

A fölvetett tanuló csak akkor vehet részt az étkezésben, ha az esedékes díjakat befizette. *Három napit késés esetén a tápintézeti elnök által a szülők ezen körülményről értesítetnek, hét nap múlva pedig a késedelmes fizető helye megüresedettnek tekintetik.*

Az egyszer befizetett díjból bárkinek is csak akkor térít vissza az intézet, ha hosszabb ideig állott kórházi gyógykezelés alatt s a visszatérésért külön folyamodik.

Sulyos, avagy járványos betegségben szenvedők ugyanis a szülők költségén a helybeli kórházban külön gyógykezeltetnek.

Az étkezés az iskolai év megnyitása napján délen kezdődik.

Sepsiszentgyörgy, 1907. július 12.

Péter Mózes,
igazgató-tanár.

*

Megjegyzés. E „Tájékoztató“-ban nyoma sincs annak, hogy az intézetbe első sorban az ev. ref. válású növendékek vétetnek fel és íratnak be s más válásuak csak annyiban, a mennyiben még hely marad számukra. Pedig úgy tudjuk, hogy erre egyházkerületi közgyűlési határozat kötelezi az igazgatóságot. Feledékenységből maradt ez ki, vagy tudatosan?

Szerk.

Szerkesztői üzenetek.

Győztesnek. Hogy az egyházmegyei közgyűlésen az elnöklő esperes az egyházkerületi-képviselővé választásnál nem elégedett meg a relatív többséggel, hanem abszolút szótöbbséget kívánva új szavazást rendelt el a két legtöbb szavazatot nyert jelölt között: csak helyeselni lehet. Elvégre, hogyha az abszolút többség a választásnál kifejezetten nem is kívántatik a törvényben: a gyakorlat ezt már — ily esetekben — ebben az esetben a királyhágón tul ezt az eljárást szentesítette. És nem helytelenül értelmezi így a dolgot az esperes úr, midőn a tanítóképviselek analogiájára hivatkozik. Ha, ott mikor pedig oly nagy aparátussal megy a dolog, hogy esetleg a szűkebb szavazásért esetleg két rendkívüli e. m. közgyűlést is kell tartani az összes egyházmegyékben — ami bizony egy kicsit fura dolog — abszolút többség kívántatik: mennyivel inkább kell törekedni az abszolút többség megállapítására ott, hol a szűkebb szavazás a jelenlevőkkel azonnal megejthető. Tudomásunk van róla, hogy így értelmeztetett és gyakoroltatott ez a szilágyszolnoki és kolozsvári egyházmegyékben is. Az esetleges megfeleltetés eredményétől — véleményünk szerint — nincs mit tartania.

K. Gy. Ördögkút. Szívesen; azt hiszem nem lesz benne semmi nehézség. A szeretetházba való felvételre joga van, s a felvetteket az iskola igazgatósága sem szokta kihagyni s pláne ha a kellő időben előjegyeztették a felvételre.

Ördögkereszturi aspirans. A mennyire mi tájékozva vagyunk, oda az eddigi h. lelkész van kiszemelve s ha e hónapban megcsinálják a betöltést, a most érvényes törvény alapján nem lesz kifogásolható, mert az illetőnek mindkét lelkészképzési bizonyítványa szín jeles.

V. B. Dés. A szíves tudósítást köszönjük. A javaslatot jövő számunk valamelyikében közreadjuk. Most a lelkészi fizetés kiegészítés szorította ki.

GYÁSZROVAT.

Nagy Miklós a „*Vasárnapi Ujság*“ országos nevű nappal szerkesztője e hó 10-én 67 éves korában váratlanul elhunyt. Gyógyíthatatlannak vélt betegsége kergette a halálba. Temetése az egész főváros osztatlan részvétele mellett e hó 12-én volt a kerpesi temetőben. Négy felnőtt gyermekén kívül egyetlen testvére özv. Szász Domokosné szül. Nagy Ilka állt a koporsója mellett. Őszinte részvételt gondolunk e töviskoronás „nagy asszony“-ra, kinek megtört, sokszoros gyászba öltözött alakja a kereszt-hordozás krisztusi türelmében is — fénylik. Legyen neki enyhületére az őszinte részvét, mellyel minden felől körülveszik!

KÜLÖNFÉLÉK.

Bennebb a klerikalizmus vizein. „*Az Ujság*“ írja jul. 10-iki számában „*Fegyelmi egy mise miatt*“ címen, hogy Zemplén megye főispánja *Meczner Gyula*, Székely Elek sátoraljaújhelyi polgármester ellen fegyelmi eljárást indított azért, hogy a koronázási jubileum alkalmával nem jelent meg „*a hivatalos ünnepi nagymise*“. A dolog elintézése, úgy látszik, az lett, hogy a városi képviselőtestület kimondta, miszerint „nem azonosítja magát a polgármester eljárásával“, a polgármester pedig „sajnálattal fejezte ki a történetek felett“. Amennyiben e tudósítás megfelel a tényeknek, megdöbbentő világot vet arra, hogy közelítünk mennyire a klerikalizmus vizein evez. Évek óta tapasztaljuk s ismételtelen fel is hívtuk rá a figyelmet, hogy a reakciós ultramontanizmus a protestantizmus érzéketlenségére s a társadalom könnyű befolyásolhatóságára számítva, a liberális hagyományok védelmétől — hacsak nem zsidó érdekről van szó — rég elszakított sajtó útján folyton propagálta a „*hivatalos istentisztelet*“ fogalmát. Pár év előtt, már hivatalos miniszterelnökségi meghívóban is előfordult a program első pontjaként: „*hivatalos főistentisztelet a koronázó Mátyás templomban*“ 1906. májusában „a nagy nemzeti kormány“ első idejében már odáig megy a dolog, hogy Baranya vármegye főispánja beiktatásának programjában ilyen pont szerepel: „*A főpap beveszi a főispántól a hivatalos esküt*“. Az idén nemzeti lelkesedés közt lefolyt koronázási jubileumon pedig az országház példája nyomán a legtöbb helyt a jubileumi ünnep formája „*a hivatalos ünnepi nagymise*“ volt, bár minden vallásfelekezet templomában tartattak „hálaadó istentiszteletek“. Mi következett volna ebből? Nemde az, hogy a különböző hivatalos testületek tagjai közül ki-ki a saját hitfelekezete templomában saját vallása szerint vegyen részt a „hálaadó istentiszteleten“. Így történt-e Zemplénben, ahogy minde-

nütt történni kellett volna: nem tudjuk. De hogy a „hivatalos nagy misén“ való meg nem jelenésért valaki ellen „fegyelmi vizsgálatot“ lehessen indítani: ez új dolog. S ki adja erre a precedenst? Egy kálvinista vallású főispán. Mert úgy tudjuk, hogy *Meczner Gyula* főispán ugyanazon *Meczner*ek közül való, kik közül *József abauji e. m.*, *Béla alsózempléni e. m. gondnok*, *Sándor sárospataki akad. tanár*. S lehet, hogy *Székely Elek* polgármester épen református ember maga is, ki akkor épen saját papjának a híres szónok *Fejes Istvánnak* fenkölt szellemű imája vezetésével adott hálát Istennek. Nem tudjuk, de lehet; mert a névsor-olvasás a templomban eddig csak az iskolás tanulóknál volt szokásban. S hogy „a képviselőtestület nem azonosítja magát a polgármester eljárásával“?! Abból a nagy tekintélyből következtetve, mellyel *Fejes István sátoraljaújhelyi parokhiájában* s egész Zemplén megye közéletében bír, azt hisszük, hogy ő is tagja a városi képviselőtestületnek. És ő sem azonosítja magát a polgármester eljárásával? De kezdjük előbb. Azonosította magát azzal a határozattal, hogy a város jubileumi ünnepe a „hivatalos nagy misén való részvételben“ álljon? Ha igen: elment-e maga is? Ha nem: mit tett ezen határozat ellen? S ha *Székely Elek* polgármester talán épen az ő nyájához tartozik: mit tett vagy mit szándékszik tenni pásztori kötelességéből kifolyólag arra, hogy hívei vallásukkal ellenkező szertartásra ne kényszeríttessenek? S végül: lett legyen *Székely Elek* polgármester bármily vallású: mit szándékoznak tenni *Buza Barna Sátoraljaújhely ref. vallású orsz.-gyűlési képviselője* és a protestáns pap képviselők: *dr. Kecskeméthy István*, *Bakó József*, *Szabó Károly*, *Veress József* — hogy a gondnokokat s köztük *Meczner Bélát* ne is említsük — arra, hogy az állampolgárokat valláskülönbség nélkül érdeklő nemzeti hivatalos ünnepélyek ne „*hivatalos nagy misék*“ alakjában rendeztessenek s így a nem katolikus vallású hivatalosok meg legyenek kimélve attól, hogy vallásukkal ellenkező szertartásokra kényszerítettek — még *fegyelmi* uton is. *Bátrak* vagyunk e kérdésekre a feleleteket tisztelettel kérni.

Egyházkerületi képviselő választások. Az új törvények alapján most folynak a választások az egyházker. képviselőkre. Eddig vett értesüléseink szerint megválasztottak: 1. A *kolozsvári egyházmegyéből*: *dr. Sárkány Lajos*, *dr. Szádeczky Lajos* (világi); *Nagy Károly*, *Lőrinci Gábor* (egyházi). 2. A *nagynyedői e. m.-ből*: *gr. Teleki Ádám*, *gr. Bethlen Sándor*, *Lovassy Andor* (világi); *Jancsó Sándor*, *Bartha Lajos*, *Veress Károly* (egyházi). 3. A *kolozsvári koll.* tanárai részéről: *Balogh Károly*, *Ince Béni*. 4. Az *udvarhelyi* tanárok részéről: *Kovács Dániel* és *Solyomosi Endre*. 5. A *zilahi koll.* tanáraiból: *Berényi János* és *Fóris Miklós*. 6. A *szilágyszolnoki egyh.-megyéből*: *Veress Sándor*, *Kovács Albert*, *Visky Pál* (egyházi), *dr. Kaizler György*, *Kovács István*, *Péchy Imre* (világi). 7. A *marosi e. m.-ből*: *Csontos Olivér*, *Deák Lajos*, *Rozsnyai István* (világi), *Biró András*, *Kovács László*, *Tóthfalusi József* (egyházi). 8. A *dési e. m.-ből*: *Rettegi Sándor* (világi), *Barabás Samu* (egyházi).

A magyarfenesi papi állás sürgős betöltését szorgalmazó levelet vettünk, amelyben arra kérnek, hogy hívjuk fel a köz- és hatóság figyelmét arra a felekezeti veszedelemre, mely az állásnak hosszabb ideig való üresen hagyásából származnék. Az állást — mondja a levél — már pár év óta a magával is jöhetőetlen lelkész mellett segédlelkészek látták el, kiknek évenkénti változtatása hátrányosan folyt be arra, hogy a gyülekezet egyházát papja személyével kapcsolhassa össze. Mindenik segédlelkésznek elől kellett kezdenie a terep és emberek tanulmányozását s mire építéshez kezdhett volna, már távoznia kellett, hogy más kezdje meg ugyan e meddő munkát. Az agg lelkész halála folytán most a kegyeleti év alatt már segédlelkész sincsen, hanem a gyülekezet adminisztrációjával a szomszédos tordaszentlászlói pap van megbízva. Ha most tekintetbe vesszük, hogy *M.-Fenesen* a *gr. Andrásy uradalom* védnöksége alatti *róm. kath. plebánia* van, amelynek hatalmas eszközei az utóbbi időben türelmetlen plebánusok befolyása alatt kezeltetnek: könnyű belátni a veszélyt, amely a pásztor nélküli nyáját fenyegeti. E veszély még fokozódott az által, hogy a *róm. kath. plebánia* vezetése a nyár eleje óta a *kolozsvári hitoktató* korából vad fanatizmusáról ismert *Reés Jánosra* bízott. Így állván a dolog a fenesi papi állás azonnali betöltése sürgős szükség. S nem is olyan lehetetlen. Vegye magára a kerület az államsegély terhére az özvegyi kegyjavada-

lom hátralékos részének kifizetését s az állást — melynek üresedése alatt a tekintélyes kongrua is odavész — sürgősen töltsse be, ha másként nem lehet, helyettes lelkészszel. Hogy alkalmas rendelkezés alatti ember sem igen van: argumentum nem lehet. Egy veszélyben forgó egész gyülekezet előbb való, mint a „személy melletti káplánság” betöltése. Fenesen újra mondjuk — írja a levél — az állomás egy évi üressége a gyülekezetbe kerülhet. A gyors segélyre és intézkedésre felhívjuk az illetékes hatóságok szives figyelmét és jóakarátú gondoskodását.

Kollegiumaink igazgatótanácsai. (Előljáróságok) új szervezete és hatásköre tekintetében teendő javaslatok megbeszélésére — mint a „Közérdek”-ből olvassuk — az erdélyi collegiumok küldöttei Nagyenyeden e hó 14-én tanácskozást tartottak. Igen helyesen. Kívánatos, az egyöntetűség már a véleményes javaslatokban kifejezésre jusson. A tanácskozás eredményéről, bár a főbb elvekre nézve, valamelyik jelenvolt tanártársunktól szívesen kérünk egy rövid tudósítást.

Kántorváltás a kolozsvári egyházközségben. A kolozsvári belfarkas-utcai templomhoz Zsigmond Ferenc lemondása után új kántort kell választani. Két folyamodó közül az egyik visszalépvén, egyedüli jelölt *Imreh* Zsigmond ifyefalvi kántor maradt, ki a múlt vasárnap mutatkozott be a szakértőkből összealkotott bizottság előtt, amelynek minden tagja meg volt elégedve az orgonázásban és éneklésben való szép jártasságával. Megválasztása így egészen valószínű.

Értesítés. Van szerencsém értesíteni mindazokat, akik engem valamely ügyben megkeresni kívánnak, hogy f. hó 21-től kezdve Kolozsvárt, Magyar-utca 1. sz. alatt lakom. A „Prédikátori tár” árát is sziveskedjenek tiszt. kartársaim a jelzett helyre elküldeni. Alsósófalva, 1907. július 15. *Ifj. Péter Károly.*

Az ev. ref. vallású tanítók sérelme. Az ev. ref. egyház folyó évi augusztus 1-én életbe lépő új törvényei keretén belül az Erdélyi ev. ref. Egyházkerület közgyűlése által megállapított szabályzat az ev. ref. vallású és nem felekezeti iskolákban működő kántorokat és tanítókat — az egyház szervezetben, mint ilyeneket — teljese-
se a mellőzi és csak a felekezeti tanítóknak nyújt jogokat. Minthogy minden ev. ref. kántor egyforma kötelezettségeket teljesít és ugyanazon rendtartási szabályzat alatt áll: az udvarhelymegyei ev. ref. vallású tanítók Gyerkes Mihály székelyudvarhelyi tanító és egyházkerületi képviselő egybehívására és elnöklété alatt értekezletet tartottak és részletes emlékirattal fordultak az egyházmegyei közgyűlés útján az egyházkerülethez sérelmeik orvoslása végett. Ugyanezen értekezlet négy rendbeli indítványt adott be a f. hó 11-én tartandó egyházmegyei közgyűléshez is: jogaik érvényesítése céljából. Emlékiratuk és indítványaik elfogadása által, bizton remélik jogos kívánságaik teljesítését: úgy az egyházkerulettől, mint az egyházmegyei közgyűléstől.
Egy jelen volt.

„Erdélyrészi református csodabogár.” Ily ékes cím alatt cikkezik valaki a M. Sz. protestáns rovatában az Ig.-tanácsnak 4372—1905. sz. azon az espereseknek bizalmasan megküldött körleveléről, mely egy felmerült eset alkalmából a theol. fakultás tanárkarának véleménye alapján s az E. T. 183 §. d) pontja g) alpontjára való hivatkozással a szinpadi szereplést (műkedvelő színészkedést) a paphoz sőt feleségéhez is nem találó kedvtelésnek minősíti s felhívja, hogy ezt a lelkészekkel nemcsak tudomásvételre közöljék, de tegyék az értekezleteken általában elmélkedés tárgyává a lelkészeknek a jelenkori társasélet nemesebb kedvteléseivel való viszonyát. Ennek kapcsán jónak látja olyan felfogást imputálni úgy az Ig.-tanácsnak, mint a theol. tanárkarnak, mely szerint a színészetet ma sem tartja többre, mint „csapszéki és piaci komédiát” és úgy véli, hogy „aki erre a pályára, avagy csak szinpadra is lép, az már elvesztett a tisztességes társadalomra nézve s — ha pap — beszennyezte palástját, ruháját és nevét”. Kálvinista jezsuitaságnak és szemforgató képzettségnek bélyegzi a tanárkar azon véleményét, hogy „nem méltó a szinpadi szereplés azokhoz, akiknek a Krisztus képében kell követségben járniok”. Mindebben a színművészet dehonosztatását, vagy ha a papok színészkedése dilettáns volta miatt kifogásoltatnék „papkicsinylést és lebecsülést”, mindenképpen csodabogarat lát a szellemes író. Nős hát nem vagyunk az „uborka saison”-ban?! Meg hozzá a M. Sz. „protestáns” rovatában! Az 1905-iki

„Göndör Sándor”, ki mázolt képpel, bő gatyában szombaton este a szinpadon duhajkodott — lehet nem dilettáns módon — s vasárnap a templomi katedrán dörgött a „szigoru orthodoxia” nyelvén és allűrjeivel azóta hazament a tiszántultra egyik előkelő gyülekezetbe — papnak, ahol talán nincsenek a pap szinpadi szereplése iránt oly „elavult, megcsontosodott és csökönyös felfogással” mint minálunk. Azóta kiveszett nálunk az efajta papnak a magva, s új hajtást sem hoz, mert nálunk gyökere soha sem volt és — nem lesz, mert mi az ilyen „csodabogarakat” kipusztítjuk. A „papbecsülés” dicsőségét ilyen alapon másoknak engedjük át. Ha ezzel is a protestáns érdekeket akarja szolgálni stilszerűen: akár a M. Sz.-nak. Sőt van egy jó ideánk is a M. Sz. és „...d”-je számára. A „papbecsülés” protestáns érdekének szolgálatára szervezzen szintársulatot papokból és papnékből s esténként adassa velük a magyar színészet méltóságának is emelésére az „*Ördög*”-öt, nap-pal pedig tartasson velük missziói predikációkat s e vállalkozáshoz, mint a protestáns érdekek hathatós szolgálathoz, kérjen a konventtől — subvenciót.

Aranykönyv. Józsa Károly györgyfalvi lelkész szószéki felhívása folytán Szabó János és neje Tóth Peti Katalin egy 100 korona értékű aranyozott ezüst kelyhet, Jaskó Györgyné szül. Cakó Juliánna pedig egy 20 korona értékű ezüst keresztelő poharat ajándékoztak a györgyfalvi ev. ref. egyház részére.

A ntű esperes urakat szívesen kérjük, hogy az egyh.-megyei gyűlésekről, választásokról s általában a megyéjük területén előforduló közérdekeü eseményekről lapunkat értesítettetni sziveskedjenek. Hasonló kérésünk van collegiumaink Tek. Igazgatóihoz is a collegiumokra vonatkozólag.

HIVATALOS RÉSZ.

2542—1907. sz.

KÖRLEVÉL

erdélyi ref. egyházkerületünk összes lelkipásztoraihoz.

Értesítjük nagytitiszteletű és tiszteletes lelkipásztor aait, hogy igazgatótanácsunk 1907. június 15-én tartott ülésében fenti sz. határozatával kimondotta, hogy 1908 januárius hó 1-től kezdve minden évben két, egyházkerületünk *tényleges szolgálatában működő lelkipásztorunk tudományos theológiai irodalmi művét 10 év keretén belül, ivenként 30 (harminc) korona jutalomban részesíti, ha megfelelő szakbírálat alapján a jutalmazásra érdemesnek tartja.*

Az erdélyi reform. egyházkerület igazgatótanácsának Kolozsvárt, 1907 június hó 15-én tartott üléséből.

Br. Bánffy Dezső,
elnök.

Dr. Kálmán János,
tanügyi-előadó.

690—1907. püsp. hív.

PÁLYÁZAT

Az erdélyi református egyházkerületben a nagyenyedi egyházmegyébe kebelezett marosbogáti egyházközséghez tartozó *m.-gerlei* leányegyház levita-tanítói állására pályázatot hirdetek.

Javadalom: az igazgatótanács által 491—1906. szám alatt megerősített díjlevél szerint, lakás, mely áll 2 szoba, 1 konyha, kamara és gazdasági épületekből, 400□-öl kert haszonélvezetével Kézpénz az egyházkerület pénztárából tanítói fizetés-alap kamatja évi 300 korona, negyedévi utólagos részletekben. Ebből 200 korona a lévitai teendő-kért, 100 korona a tanítói teendő-kért jár. EMKE-segély félévi utólagos részletekben 100 kor. Stóla, temetésért esetenként 1 korona, összesen 4 korona. Allami fizetékiegészítés az 1893. évi XXVI. törvénycikk alapján megállapítva 10812—1900. miniszteri rendelettel 410 korona. Összes jövedelem 814 korona és lakás.

Kötelességek: az összes lévitai teendők, nevezetesen a református felekezeti iskolába járó tankötelesek rendszeres oktatása, a konfirmándusok előkészítése, jegyzői teendők teljesítése ünnepi és köznapi isteni tiszteletek önálló végzése, az egyház vezetésében való segédkezés.

Tanítói oklevéllel, szolgálati bizonyítvánnyal felszerelt folyamodások 1907. augusztus 10-ig Jancsó Lajos espereshez Marosujvárra adandók be.

Kolozsvár, 1907. július 16-án

Dr. Bartók György,
püspök.

3270—1907. szám.

KÖRLEVÉL

a kollégiumok méltóságos t. Előljáróságaihoz.

Értesítjük a méltóságos t. Előljáróságot, hogy „Bibliá-ismertetés. Középiskolák I. és II. osztálya számára írta dr. Bartók György erdélyi református püspök. Az 1901. évi konventi tanterv szerint átdolgozta Tárkányi György kolozsvári ref. kollégiumi vallásánár“ c. vallástani kézikönyvet, mely első kiadásában 1858—1904. sz. ig. tan. engedélylyel használtatott, gimnáziumaink I. és II. osztályaiban, megfelelő szakbírálatok alapján a középiskolák I. és II. osztályainak használatára engedélyezzük.

Kolozsvárt, 1907 július hó 11.

Br. Bánffy Dezső,
elnök.Dr. Kálmán János,
tanügyi-előadó.

3327—1907. szám.

KÖRÖZVÉNY

valamennyi esperesi hivatalnak és lelkészi hivatalnak.

Értesítjük t. Címeiket, mihez tartás végett, hogy tőke-segély kérő iverk (A. minta és kimutatás) egyházmegyénként a közalapi előadó úrnál, nagytitiszteletű Kenessey Bélánál. Kolozsváron rendelhetők meg.

Kenessey Béla,
elnök.Pünkösti,
számvevő.

3009—1907. szám.

KÖRÖZVÉNY

konvent 1907 április 9—13. napjain tartott ülésének 85. és 87. jkvi sz. határozatai ügyében.

Valamennyi nagytitiszteletű Esperes úrnak és lelkészi hivatalnak.

Az egyetemes konvent 1907. évi április hó 9—13. napjain tartott ülésének 85. és 87. jkvi határozatai végrehajthatása céljából a szükséges kérdőívek mai napon kellő számban a nagytitiszteletű Esperes urak rendelkezésére bocsáttattak. Felkérjük nagytitiszteletű Esperes és tiszteletes lelkész aait, hogy azokat kitöltve, ez év végéig egyházmegyénként egyszerre nekünk visszaküldeni sziveskedjenek.

Kolozsvárt, 1907 július hó 11.

Kenessey Béla,
elnök.Pünkösti,
számvevő.

2843—1907. szám.

KÖRLEVÉL

a kollégiumok méltóságos t. Előljáróságaihoz.

A nagyméltóságú vallás- és közoktatásügyi Miniszter úrnak 50697—1907. a. tankerületi főigazgatóságokhoz intézett rendeletének másolatát tudomásvétel céljából az alábbiakban közöljük a méltóságos t. Előljárósággal:

„Több intézet panasszal járult elém, az ott körüljáró könyvügynökök eljárása és viselkedése ellen.

Miután e panaszok az illető cégek részéről méltányos orvoslást a felszólamlások esetében sem találtak, hívja fel a Cím a tankerületébe tartozó. vezetésem és rennelkezés alatt álló középiskolák igazgatóit és tanári testületeit, hogy a könyvügynökök útján esetleg tenni szándékolt megrendelések tekintetében a legnagyobb óvatossággal járjanak el. Ha a kereskedelmi utazók az intézetben megjelennek, figyelmeztendők, hogy a tanítás céljaira szolgáló helyiségekbe: tantermekbe, tornatermekbe, szertári és könyvtári helyiségekbe benyitniok tilos. Ha pedig az az eset állana elő, hogy a tanári testület valamelyikét lekicsinylő nyilatkozatot tennének, vagy a tanhelyiségekben előadás közben a tanárok valamelyikét zavarnák, az épületből azonnal kiutasítandók.“

Kolozsvárt, 1907 július hó 11.

Kenessey Béla,
elnök.Dr. Kálmán János,
tanügyi-előadó.

3056—1907. szám.

KÖRLEVÉL

a kollégiumok méltóságos t. Előljáróságaihoz.

Tudomásvétel céljából értesítjük a méltóságos t. Előljáróságot, hogy a nagyméltóságú vallás- és közoktatásügyi Miniszter úr „Az Országos Paedagogiai Könyvtár és Tanszermuzeum Hivatalos Értesítője“-nek megrendelése tárgyában 33441—1907. sz. a. a következő felhívást intézte igazgatótanácsunkhoz:

„Mint hogy az Országos Paedagogiai Könyvtár és Tanszermuzeum a Szervezeti Szabályok 3. §-ban kitűzött célját csakis úgy érheti el, ha működéséről az illetékes tényezők minél szélesebb körben tudomást szereznek, múlt évi 113161. sz. rendeletemmel megengedtem, hogy a vezetésem alatt álló miniszterium ügykörébe tartozó „Országos Budapesti Könyvtár és Tanszermuzeum“ elnöksége „Az Országos Paedagogiai Könyvtár és Tanszermuzeum Hivatalos Értesítője“ címén hivatalos lapot adjon ki, mely közölni fogja: a miniszteriumnak az Országos Paedagogiai Könyvtár és Tanszermuzeumra vonatkozó általános érdekű, személyi és egyéb rendeleteit; közölni fogja a megbírált tanítási eszközök engedélyezését, nemkülönben az egyes bírálatokat lehetőleg teljesen; egyik főcélja lesz a magyar gyártmányú jó iskolai szereknek írásban és képekben való bemutatása; figyelemmel fogja kísérni a külföldi tanítási eszközöket, különösen a hazai tanügy szempontjából; közlemények alakjában ismertetni fogja az Országos Paedagogiai Könyvtár és Tanszermuzeum beléletében előforduló nevezetesebb mozzanatokat; meg fog emlékezni a külföldi paedagogiai könyvtárak és muzeumok működéséről és végül külön mellékleti részben közölni fogja egyes hazai tanszerkészítők és gyárosok megfelelő híreeteit.

A szóban forgó lap a „Hivatalos Közlöny“ alakjában egy nyomtatott ívnyi tartalommal (nem számítva a hirdetések) minden hó utolsó napján jelenik meg.

A „Hivatalos Értesítő“ előfizetés útján, valamint egyes számonként is megszerezhető. Előfizetési ára egy évre 3 korona; egyes szám ára 30 fillér.

Az előfizetési pénzek, valamint a hirdetések a Franklin Társulat nyomdájához, a lap szellemi részét illető közlések az Országos Paedagogiai Könyvtár és Tanszermuzeum elnökségéhez (Budapest, VIII., Szentkirályi-utca 47. sz.) küldendők be.“

Kolozsvárt, 1907 július hó 8.

Kenessey Béla,
elnök.Dr. Kálmán János,
tanügyi-előadó.

5315—1907. sz.

KÖRÖZVÉNY

államsegély és Baldácsy-alapi segélyek kiutalása tárgyában,

valamennyi nagytitiszteletű Esperes urnak és tiszteletes lelkészi hivatalnak.

Igazgatótanácsunk június havi ülésében az államsegély és Baldácsy-alapi segélyeket a következőképen utalta ki:

Rendes segélyek:

I. *Hungadi egyházmeggyéből*: Esperesnek 700 kor., Főjegyzőnek 100 kor., Piskii egyháznak 631 kor. 98 fill., Petrozsényi egyh.-nak 44 kor., Kisbarcsai egyh.-nak 192 kor., Marosilyei egyh.-nak 150 kor., Vajdahunyadi egyh.-nak 300 kor., Dévai egyh.-nak 240 korona.

II. *Gyulafehérvári egyházmeggyéből*: Esperesnek 629 kor. 60 f., Főjegyzőnek 100 kor., Szászsebesi ehnak 98 kor. 60 f., Balázsfalvi ehnak 200 kor., Abrudbányai ehnak 640 korona.

III. *Egyedi egyházmeggyéből*: Esperesnek 862 kor. 80 f., Főjegyzőnek 100 kor., Sándor Jánosnak 200 kor., Marosludasi ehnak 510 kor., Mezőnagycsáni ehnak 150 kor., Marosujvári ehnak 100 korona.

IV. *Kalotaszegi egyházmeggyéből*: Esperesnek 700 kor., Főjegyzőnek 100 kor., Barabás Árpád magyarókeri lelkésznek 100 kor., Kalotaszentkirály—Zentelke ehnak 38 kor. 43 f., Egeresi ehnak 120 kor., Sztánai ehnak 60 kor., Körösfői ehnak 80 kor., Tordaszentlászlói ehnak 80 kor.

V. *Kolozsvári egyházmeggyéből*: Esperesnek 600 kor., Főjegyzőnek 100 kor., Szamosfalva ehnak 317 kor.,

Bádok ehnak 36 kor., Mócs ehnak 103 kor. 34 f., Bonchida ehnak 48 kor., Kajántó ehnak 35 korona.

VI. Szilágyszolnoki egyházmegyéből: Esperesnek 1000 kor., Főjegyzőnek 100 kor., Ördögkut ehnak 366 kor. 80 f., Búrgerd ehnak 60 kor., Szamosújlak ehnak 100 kor., Kiss Ferenc vármezői énekvezérnek 50 korona, Kusztos Gyula ördögkúti énekvezérnek 50 korona.

VII. Dési egyházmegyéből: Esperesnek 760 kor., Főjegyzőnek 100 kor., Szinyei ehnak 134 kor., Magyar-köblösi ehnak 145 kor., Alsótődki ehnak 70 korona.

VIII. Széki egyházmegyéből: Esperesnek 600 kor., Főjegyzőnek 100 kor., Kékesi ehnak 170 kor., Veresegyházi ehnak 140 kor., Kudui ehnak 134 kor., Kisiklódi lévita: Szakács Józsefnek 200 korona.

IX. Nagysajói egyházmegyéből: Esperesnek 810 kor., Főjegyzőnek 100 kor., Nagysajói lelkészi állásnak 60 kor., Óradnai kántornak 200 kor., Naszói kántornak 200 kor., Pusztakamarási ehnak 500 kor., Besztercei ehnak 366 kor. 54 f., Magyar-nemeyei ehnak 24 korona.

X. Görögényi egyházmegyéből: Esperesnek 708 kor., Főjegyzőnek 100 kor., Szászrégeni ehnak 1278 kor., Garda Márton ny. lelkésznek 420 korona.

XI. Marosi egyházmegyéből: Esperesnek 1000 kor., Főjegyzőnek 100 kor., Berei l.-egyház 105 kor., Feketei ehnak 100 kor., Mezőkövesdi ehnak 330 kor., Koronkai ehnak 175 korona.

XII. Küküllői egyházmegyéből: Esperesnek 600 kor., Főjegyzőnek 100 kor., Erzsébetvárosi ehnak 200 kor., Erzsébetvárosi ehnak 835 kor., Dicsőszentmártoni ehnak 1213 kor. 62 fillér.

XIII. Szébeni egyházmegyéből: Esperesnek 854 kor., Főjegyzőnek 100 kor., Segesvári ehnak 1875 kor. 28 fill., Fehéregyházai ehnak 170 kor., Medgyesi ehnak 545 kor., Mihályfalvi ehnak 9) kor., Oláhujfalusi ehnak 80 kor., Celinai lévitanak 200 kor., Medgyesi énekvezérnek 100 kor.

XIV. Udvarhelyi egyházmegyéből: Esperesnek 825 kor., Főjegyzőnek 100 kor., Menyhárt András tb. esperesnek 200 kor., Dobói l.-ehnak 45 korona.

XV. Erdővidéki egyházmegyéből: Esperesnek 447 kor. 60 f., Főjegyzőnek 100 korona.

XVI. Sepszi egyházmegyéből: Esperesnek 760 kor. 80 f., Főjegyzőnek 100 kor., Brassói lelkésznek 360 kor., Brassói s. lelkésznek 340 kor., Hosszúfalusi ehnak 1454 kor., Brassói ehnak 1149 korona.

XVII. Orbai egyházmegyéből: Esperesnek 490 kor. 80 f., Főjegyzőnek 100 korona.

XVIII. Kézdi egyházmegyéből: Esperesnek 418 kor. 80 f., Főjegyzőnek 100 kor., özv. Kis Albertnének 150 kor., Csikszeredai körlelkésznek 50 kor. 20 f., Csikszeredai ehnak 627 kor. 98 fillér.

Egyszersmindenkorrjai segélyek:

Hunyadi egyházmegyéből: Piskii ehnak 1120 kor.
Engedi egyházmegyéből: Magyar-sülyei ehnak 500 kor., Mezőzáhi lelkész Nemes Eleknek 300 kor., Marosgombási ehnak 500 korona.

Kalotaszegi egyházmegyéből: Nyárszói ehnak 500 kor., Nyárszói lelkésznek 200 korona.

Kolozsvári egyházmegyéből: Magyar-macsikási egyháznak 1488 kor. 87 f., Botházai ehnak 582 kor. 04 fillér.

Szilágyszolnoki egyházmegyéből: Lompérti ehnak 200 korona.

Dési egyházmegyéből: Szinyei ehnak 870 korona, Kecsed ehnak 867 kor., Szarvaskendi ehnak 1042 korona.

Széki egyházmegyéből: Szászuji ehnak 300 kor., Fűzkúti ehnak 200 korona.

Nagysajói egyházmegyéből: Köbölkúti ehnak 200 korona, Pusztakamarási ehnak 3160 korona.

Görögényi egyházmegyéből: Dextrászeplaki ehnak 300 korona.

Küküllői egyházmegyéből: Somogyomi ehnak 200 kor., Szászdányáni ehnak 200 kor., Magyar-péterfalvi egyháznak 200 korona.

Udvarhelyi egyházmegyéből: Kákai László dobói lévitanak 200 kor., Arvátfalvi ehnak 200 kor., Székelydobói l.-egyháznak 900 korona.

Erdővidéki egyházmegyéből: Kisbaconi ehnak 200 korona.

Baldácsy-segélyek:

Marosi egyházmegyéből: özv. Gecse Áronné kibédi kántortanítónának 100 kor., Székely-bőd-mosoni ehnak 160 korona.

Küküllői egyházmegyéből: dr. Farkas Antalnának 100 kor., özv. Boda Sámuelné, b. bessenyői papnának 100 kor., Dali Johanna papi árvának 100 korona.

Udvarhelyi egyházmegyéből: özv. Baka Jánosné, siménfalvi papnának 80 kor., özv. Tolvaly Zsigmondné sz.-udvarhelyi papnának 120 korona.

Engedi egyházmegyéből: Zsigmond Pál m.-kapusi lévitanak 100 korona, Mihályi Katalinnak 100 korona.

Kalotaszegi egyházmegyéből: özv. Kósa Károlynének m.-péterfalvi papnának 100 kor., özv. Csákány Károlyné, farnosi lévita özvegyének 80 korona.

Egyszersmindenkorrjai segély kevés volt adható, mert a rendszeresített állandó segélyek összege az évi államségélyt teljesen kimeríti, úgy, hogy ezen célra csakis a múlt évekből felesleg használtatott fel, pár ezer koronát pedig ebből is rendelkezésre kellett tartani időközi rendkívüli segélyek és gyermeknevelési segélyek nyújthatása céljából.

Ez alkalommal rendszeresítették, mint állandó segélyek, a központi adósságok azon részének a törlesztésére, amelyeket eddig senki sem törlesztett és így a kerület terhére estek s így törlesztésükről is gondoskodni kellett. Dévai egyház részére 240 kor., Marosújvári egyh. részére 100 kor., Abrudbányai egyh. részére 640 korona, Egeres 120 kor., Sztána 60 kor., Körösfő 80 kor., Tordaszenteslázló 80 kor., Bádok 36 kor., Mócs 103 kor. 34 f., Bonchida 48 kor., Kajántó 35 kor., Alsótődök 70 korona, Magyar-nemeye 24 koronát.

Hat egyházközségnek tartozását pedig, melyek a központból felvett építkezési kölcsönöket egyáltalában nem bírták fedezni s a felszaporodott részleteket ugyanis mindig fedezniük kellett valamely alaptól, teljes összegében fedezték; ezek a következők: Magyar-macsikás, Szinye, Kecsed, Szarvaskend, Pusztakamarás és Piski.

Felhívjuk az illetékeseket, hogy a fenti összegekről a szabályszerűen, II. fokozat szerint bélyegelt nyugtákat a nagytisztelendő esperes aai útján sziveskedjenek minél előbb beküldeni, hogy a kifizetések, illetve keresztülvezetések eszközölhetők legyenek.

Az erdélyi reform. egyházkerület igazgatótanácsának Kolozsvárt, 1907. július hó 15-én tartott üléséből

Br. Bánffy Dezső,
elnök.

Pünkösti,
számvevő.

3088—1907 szám.

KÖRLEVÉL

1907. évi II. félévi kongrua-utalványozásról.

Valamennyi esperesi és lelkészi hivatalnak.

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszterium 61732 sz. a. az 1907 év II. felére a lelkészi fizetések kiegészítésére szolgáló államségélyt kiutalványozván, felhívjuk az érdekelteket, hogy az alább jelzett összegekről a II. fokozat szerint szabályszerűen bélyegzett nyugtáikat az illetékes esperesi hivatalokhoz olyan időben küldjék be, hogy azok még augusztus hó 1-je előtt beküldhetők legyenek hozzáink.

I. Hunyadi egyházmegye.

Botha Sándor 267.78, Lukács Antal 323.89, Csizsér Pál 457.—, Kállai István 520.52, László Zsigmond 731.80, Szolga József 306.74, Mátyás János 323.49, Pásztóhi Dénes 210.50, Kovács Lajos 653.25, Kiss Mózes 274.15, Ferenczi Gyula 361.43, Fülöp Gyula 589.76, Vásárhelyi Lőrincz 417.92, Kósa Mihály 361.04, Juhász Izidor 473.05, Imre István 284.20, Kovács Sándor 393.83.

II. Gyulafehérvári egyházmegye.

Cseresznyés Ödön 192.26, Hatházi Ferencz 392.94, Toókos Jenő 148.72, Kovács Károly 324.43, Sebestyén Ferencz 207.93, Gábos Sándor 302.73, Virágh József 512.15, Papucs Dávid 561.15, Gruzda Domokos 321.74, Sáfrány Lajos 476.55, Valler József 473.05, Tokos Sándor 268.89, Kolumbán János 298.84.

III. Nagyenyedi egyházmegye.

Décsi István 543.66, Bertalan József 332.96, Simon Antal 426.14, Vinczi Domokos 430.98, Veress Károly 12.22, Kovács József 452.79, Szalma Lajos 426.36, Aszalós György 471.56, ifj. Moóré Károly 494.16, Moóré Károly 396.84, Solymosi Lajos 399.58, Balogh Sándor 423.20, Szabó Ferencz 584.36, Solymosi Károly 381.41, Vass Ferencz 529.25, Tunyogi János 333.82, Dali István 356.89, Kozma Imre 321.30, Barthalos János 520.08, Jancsó Lajos 101.79, Király

Gyula 356.87, Péter Antal 532.38, Nemes Elek 423.05, Sándor János 126.46, Papp Dávid 407.34, Málnási Károly 180.63, Demeter Zsigmond 507.50, Papp István 205.13, Miklósi József 451.05, Benedek Ferencz 655.67.

IV. Kalotaszegi egyházmegye.

Medgyaszai Gusztáv 1221.29, Szathmáry Gyula 580.45, Biró András 339.02, Albert Imre 565.63, Kovács Ödön 311.—, Bitai Kálmán 438.91, Kovács József 39.67, Antal Géza 398.86, Nagy Mihály 373.26, Régeni Ferencz 556.65, Paulai Viktor 442.20, Takács József 513.47, Pataki Gyula 373.85, Barabás Árpád 741.75, Erdélyi László 288.25, Szabó Géza 402.87, Fazakas Lajos 613.45, Demeter Gyula 515.14, Osváth Lajos 512.39, Tamó Gyula 201.03, Balázs István 242.36, Antal Domokos 167.35.

V. Kolozsvári egyházmegye.

Gáspár Sámuel 605.03, Belle Lajos 385.79, Elek Lajos 96.42, Tunyogi Béla 371.68, Bartók Béla 358.32, Józsa Károly 293.69, Daróczy Ferencz 612.47, Szabó József 483.79, Székely Miklós 505.77, Lőrinczi Gábor 403.51, Anyagási Gábor 136.24, Nagy Albert 539.65, Albert Sándor 457, Kiss Péter 610.17, Muzsnai Miklós 685.23, Kovács József 565.50, Bácsi Gyula 546.35, Jakabházi Dániel 574.28.

VI. Szilágyszolnoki egyházmegye.

Pósa Béla 532.76, Magyarai István 351.93, Tötös György 282.44, Nagy Zsigmond 236.15, Pócsik János 560.66, Matéka József 480.72, Molnár Gyula 355.05, Kádár Imre 269.15, Török Ferencz 493.99, Ignác Márton 195.30, Gáspár László 399.07, Versényi Miklós 450.90, Borbély Sándor 523.26, Juhász György 371.92, Szondi György 487.38, Tamás László 236.07, Szász Ferencz 351.10, Szilágyi János 464.43, Székely Sándor 82.85, Fejér Ferencz 600.42, Patay Lajos 383.84, Rácz Péter 231.70, Székely Árpád 546.68, Ferenczi Endre 461.50, Nagy Lajos 414.90, Kuszttós Gyula 571.19, Kovács Zsigmond 264.37, Bod László 200.49, Vass Lajos 551.31, Farkas Sándor 80.88, Nyárádi László 191.89, Kiss Pál 18.35, Szentkirályi László 309.06, Vörös Zsigmond 394.79, B. Józsa Gyula 129.31, Kenderessy Lajos 139.59, Bedő Károly 189.66, Zöld Mihály 217.64, Ferenczy Gyula 380.43, Köpeczi Károly 477.34, Kovács Ferenc 416.10, Bartha Miklós 238.20, Kemény István 243.24, Kecskeméthy Kálmán 207.84, Barabási Lajos 586.73, Visky Pál 382.47, Veress Sándor 221.90.

VII. Dési egyházmegye.

Szakács Ferenc 368.41, Kovács Gyula 490.05, Soós Károly 567.84, Kovács Gyula 281.39, Nagy József 521.15, Nagy Imre 403.90, Szabó Lajos 500.28, Csákány Miklós 489.53, Barabás S. 387.13, Máthé Gyula 379.06, Gáspár János 488.71.

VIII. Széki egyházmegye.

Nemes Ferenc 546.53, Pünkösti Lajos 497.59, Csejdi Jenő 326.90, Falka Károly 430.62, Lőrincz János 170.94, Gyárfás Albert 104.03, Pataki Dénes 361.97, ifj. Nagy Domokos 597.45, Veres Márton 248.91, Benedek Lajos 378.04, Szathmáry Sándor 456.40, Sipos Gyula 383.12, Szász Béla 158.80, Fehér István 190.76, Farkas István 518.24, Jakabházy Dániel 591.46, Solymosy Miklós 460.12, Csűrös Ferenc 212.72, Kovács Ákos 39.87, Szabó István 468.30, Fekete Gerő 309.12, Balogh Árpád 484.62, Kovács Gábor 174.73, Máthé György 481.64, Jung Ferenc 564.78.

IX. Nagysajói egyházmegye.

Orbán Gábor 349.71, Horváth Ödön 274.21, Köblös István 210.22, Lőrinczi Miklós 602.60, Tőkés József 395.13, Dobay Lajos 710.—, Vályi Elek 678.78, Polgári Károly 312.31, ifj. Musnai Károly 234.29, Menyhárd Elek 222.84, Muzsnai Károly 581.19, Beregszászi György 387.63, Debreczeni Gyula 277.18, Vályi János ifj. 283.64.

X. Görgényi egyházmegye.

Kovács István 371.31, Jánosi Béla 72.31, Papp Lajos 338.91, Bőjthe Ödön 129.87, Csekme Ferenc 133.65, Székely Ferenc 406.77, Kiss Ferenc 266.61, Kiss Lajos 114.61, Dénes József 284.77, Kövendi Kálmán 152.38, Szász Márton 178.67, Sükösd Mihály 585.40, Beregszászi Albert 693.72, Soós Adolf 1129.—, Farkas Jenő 483.90, Farkas Károly 210.72, Gergely Lajos 346.88, Radits István 568.84, Dénes Gyula 402.93, Pálffy Endre 658.38.

XI. Marosi egyházmegye.

Péterffy Károly 488.83, Nagy Albert 544.47, Veress Károly 458.78, Kolozsvári József 445.75, Adorján Lajos 523.42, Vizi János 451.16, Lőrinczi Lajos 619.75, Varga

Ferenc 437.41, Albert Miklós 524.83, Páll Károly 470.69, Rákosi Lajos 583.61, Marosi János 539.98, Nemes Sándor 530.67, Király Béla 597.49, Molnár Lajos 355.57, Simon Imre 398.46, Szócs Ákos 575.74, Magyarai Árpád 330.55, Farkas József 363.—, Adorján János 563.42, Gönczi Sámuel 352.48, Málnási Ferenc 561.64, Kovács László 571.07, Dósa Sámuel 509.63, Szabó Sándor 292.33, Dengel Géza 271.62, Benedek Dénes 123.17, Muzsnai József 537.68, Székely Sándor 601.—, Sipos György 530.43, Kovács Nándor 445.90, Bartos Gábor 475.15, Nemes Károly 205.87, Derzsi Dénes 458.37, Boér Károly 202.09, Z. Kiss Sándor 180.82, Musnai Pál 54.36, Jenei Sándor 385.42, Tóth László 452.29, Rákosi György 429.33, Ady Sámuel 247.32, Jancsó Albert 407.26, Simon Gábor 335.68, Gáll Gábor 558.95, Kovács Aron 224.32, Juhász Elek 273.61, Erdélyi Béla 570.43, Madaras János 453.51, Staudner Mátyás 579.27, Péterfi Lajos 492.23, Simon Elek 558.30.

XII. Küküllői egyházmegye.

Sámuel Aladár 312.05, Nagy Mihály 502.47, Hegyi Károly 565.86, Fazakas Sándor 625.54, Lakatos Aron 308.61, Gönczi Pál 438.19, Tollas József 627.44, Nagy Domokos 415.08, Józsa Ferenc 615.42, Farkas Károly 405.10, Nemes Árpád, 509.06, Bartha József 685.77, Rákosi József 593.66, Sámuel József 336.50, Kakasi Márton 161.56, Moóré Domokos 235.96, Szakács Albert 451.07, Hegyi Sándor 380.28, Benedek Pál 726.33, Rákosi Dezső 490.54, Kádár Andor 623.45.

XIII. Nagyszebeni egyházmegye.

Jakab Károly 317.79, Benkő Ferenc 86.92, Bartha János 501.10, Horváth István 280.66, Kovács József 484.27, Biró György 454.48, Csiki József 489.—, Putnoki Lajos 579.72, Simon Gábor 380.08, Nagy József 47.57, Balázs Imre 206.04.

XIV. Udvarhelyi egyházmegye.

Szász Károly 554.49, Kónya Kálmán 405.46, Baczó Lajos 512.67, Bedő András 593.44, Pál Lajos 568.32, Márk Mihály 556.99, Karácson Sándor 266.97, Csia Kálmán 425.50, Lőrincz Aron 488.60, Biró Aron 441.19, Soós Farkas 507.66, Szabó Samu 502.87, Biró Dezső 654.73, Bodor József 273.51, Menyhárt András 473.05, Jakab Albert 413.75, Fülöp Kálmán 557.76, Csutak István 502, Bedő Ödön 151.03, Kádár Dénes 222.92, Jakab Dénes 450.25, Kállay Ferencz 609.54, Csiszér Zsigmond 319.80, Szabó Gyula 511.41, Hegyi Péter 12.73, Kovács István 463.50, Orbán József 360.32, Mester János 77.60, Karácsony István 324.27, Kertész Mózes 285.52, Demes Ferencz 471.62, Bőjthe Sándor 480.87, Kovács Sándor 466.89, Bodor István 444.60.

XV. Erdővidéki egyházmegye.

Molnár Imre 382.23, Kovács Sándor 488.63, Borsai László 560.15, Czell Ignác 122.63, Karácson György 286.94, Lőrincz Gyula 425.30, Sándor András 440.34, Sebestyén Sándor 392.30, Bartha Imre 403.87.

XVI. Seps-i egyházmegye.

Bene István 304.03, Havadtói Mihály 476.57, Kolcza Lajos 563.70, Takács Károly 229.72, Vass Lajos 458.81, Szabó Ferencz 349.24, Péchy Árpád 424.14, Bitai Géza 476.82, Bálint Ferencz 578.44, Csulak Zsigmond 278.89, Kiss Lajos 432.75, Bartha Károly 512.56, Bagoly Lajos 569.75, Jakab József 401.26, Demes Péter 361.75, Csiszér Zsigmond 496.74, ifj. Kovács Antal 573.85, Bedeházi János 560.83, Antal Lajos 416.41, Tamó Gyula 481.02, Kiss Gyula 500.11, Péter Gerő 242.—, Meny János 485.91, Czeglédi János 489.16, Bartha Lajos 526.38, Bőjthe Géza 509.70, Szabó András 582.33, Pünkösti István 199.11, Dávid József 423.45.

XVII. Orbai egyházmegye.

Szeremlei Császár Lajos 479.03, Bartha János 394.65, Imreh József 401.38, Szász Mihály 197.04, Péter Károly 409.07, Mirtsche Ferencz 313.20.

XVIII. Kézdi egyházmegye.

Szini János 272.32, Bodor Géza 31.68, Benedek Ignác 238.12, Takács Károly 505.77, Zajzon Lajos 350.26, Kőkösi Sándor 471.96, Ósz Lázár 634.52, Zoltáni Elek 74.—, Voloncs Miklós 229.48, Kelemen Győző 173.04.

Kolozsvárt, 1907 július hó 17.

Dr. Vályi Gábor s. k.
elnök.

Pünkösti,
számvevő.

Erdélyi Protestáns Lap

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: NAGY KÁROLY, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és magán előfizetések bérmentve küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre
fél évre

12 kor.
6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖK ÖN.

Az orsz. ref. lelkészi nyugdíjintézet.

Az országos ref. lelkészi nyugdíj- és özvegyárva gyámintézet ügye hetek óta forrongásban tartja a kedélyeket. Mióta a Végrehajtó bizottság kiadta egy füzetben a Törvényt, Ügyrendet és Végrehajtási utasítást s ki-ki kezdte személyére nézve megcsinálni a számításokat: egyszerre felfedezték a törvény „irtózatosságait”, amely „tönkre teszi a ma élő papi nemzedéket s cserébe csak nyomorult alamizsnát nyújt”.

Egymást érik a kalandosabbnál kalandosabb tervek, amelyek közt nem utolsók az olyanok, hogy a papság sztrájkoljon e törvénnyel szemben, hogy új zsinattal az egészet újra kell csinálni, hogy — s ezt csodáljuk, hogy a komoly Debr. Prot. Lap szerkesztője képviseli — az államtól más célra kapott 3.000.000-ból fedeztessék a papság tőketermészetű belépési járulaka stb.

Minden képzeletet meghalad azonban a M. Sz. szerkesztőjének agitációja e törvény ellen. Az a cikk, amelyet dr. Pályi Ede tett közzé a M. Sz. jul. 14-iki számában „A református lelkészi nyugdíjintézet szörnyűségei” cím alatt csak úgy hemzseg nemcsak a tájékozatlanságtól és ebből folyó félrevezetésektől, hanem a rosszakarattól és megbotránkozató gyanúsítástól is. Ez az úr nem átalja a protestáns érdekek védelme címén valósággal lázítani a papságot az egyház vezetői ellen s azzal gyanúsítani meg egyházunk önzetlen, időt, munkát vagyont áldozó vezetőit és zsinatát, hogy tudva alkotott egy oly nyugdíjtörvényt, amelyből „elkölteni lehetne évente majdnem egy kerek egész milliót nyugdíjintézet címén, nem nyugdíjintézeti célokra.”

Minden valamire való református embernek felháborodva kellene az ily nemtelen gyanúsítást visszautasítania és fájdalom — akadnak lelkészek, akik elég felületesek arra, hogy ennek a tájékozatlan és rosszakarátú cikknek felülne s tőlünk is azt követelik, hogy „harsogtassuk a vést jelző trombitát”.

Nos, mi e kötelességünknek eleget is teszünk; de abban az irányban, hogy figyelmeztetjük az érdekelteket papságot arra, hogy felületes és rosszakarátú bujtogatásoknak fel ne üljön, hanem bízzék meg vezetői és a zsinat bölcsességében, jóakarátában és a szakmatematikusok számításában. És nem is vak bizodalmat kérünk. Számítson utánna bárki is csak laikus módon a dolognak s meg fogja látni, hogy a milliárdok gyűjtési lehetősége a mostani alapon, merő fántázia.

A dr. Pályi „szörnyűségei” a következő tévedések alapján kerülnek ki: 1. A tőke gyűjtési időt (karenc-évek) nem 6-ra veszi, mint a törvény, hanem 10 évre. 2. Úgy veszi, hogy a beszámítható szolgálati évek az intézmény életbeléptetésével 1908-ban

kezdődnek, holott a törvény a belépők szolgálati éveit visszamenőleg teljesen beszámítja, úgy, hogy a 6 karenc év után minden 40 éves szolgálatú vagy 70 éves életkorú tag azonnal teljes fizetéssel — s nem 40%-al, mint Pályi számítja — mehet nyugdíjba. Végül 3. Nem veszi tekintetbe, hogy az új intézet a karenc-évek alatt is és természetesen azután is, hordozza a régi özv.-árvai gyámintézet terheit, amely az 1908. évre, 205.000 koronában van előirányozva, s amely összeg legalább még 8—10 esztendőig évi 10—15 ezer koronával folyton emelkedni fog, míg a természetes és állandó maximumot eléri. Ezek a főbb szörnyűséges számítási hibák születtek azokat a „szörnyűségeket”, melyeket ő a nyugdíjintézetnek tulajdonít; továbbá az „Adria” és más intézetekkel való összehasonlításnál az, hogy 1. sem az özvegyárvai terheket nem veszi számításba, sem 2. azt, hogy 6 év múlva azonnal megkezdődik a teljes fizetésekkel való nyugdíjazás. Ily felületes számítás alapján kezdeni oly vehemens agitációt: valóban, legalább is — *lelkismeretlenség*, inlyet valamennyire legfennebb a nyílt bevallás enyhíthet.

De lássunk egy kis laikus számítást.

Átlag 1600 belépő tagot számítva — mert a 35-ön felüli szolgálatauk és a 65 évet meghaladott koruak sem igen lépnek be — és 2000 K-ás fizetést véve átlagban alapúl — mert tulnyomó sok a kongruás állás és kántorság — az intézet a tőkegyűjtésre szánt 6 év végén 1913 év december 31-én rendelkezni fog:

1. 1600 tagtól 2000 K. után 23% belépési díj ..... 736,000 K.
2. Ennek 5 évi 4%-os kamata ..... 147,200 K.
3. A belépési díjak 4%-os egyszerű kamatja átlagos 20 évi szolgálat után.. 588,800 K.
4. Ennek 5 évi 4%-os kamata ..... 117,760 K.
5. 5 éven át à 100 új tag 33%-os belépési díja ..... 330,000 K.
6. Ennek évi hányada utáni 4%-os kamata ..... 26,400 K.
7. 3¹/₂% évi tagdíj 6 évig, évenként 50 új taggal növekvő 1600 tag után ... 724,500 K.
8. Évi 2% 2000 állás után az egyházaktól 6 évig ..... 480,000 K.
9. Ennek 5 évi 4%-os kamata ..... 32,000 K.
10. A közalap évi 15%-a (48,000 K).... 288,000 K.
11. Ennek részletei 4%-os kamata ..... 19,200 K.
12. Az állam évi 400,000 K.-ja ..... 2,400,000 K.
13. Ennek 5 évi 4%-os kamatai ..... 240,000 K.
14. A gyámintézet tőkénének 4%-os kamata (80,000) 6 évig ..... 480,000 K.
15. Ennek 5 évi 4%-os kamata ..... 32,000 K.

Összesen: 6,641,860 K.

állana rendelkezésre kamatozó tőkeként a 7-ik év elején.

Igen ám, de ebből ki kell fizetni 6 év alatt özvegy-árvai illetményekbe átlag évi 250,000 K-t, a mi 1,500,000 K és ennek kamatai 5 év alatt 100,000 K; együtt 1,600,000 K. Marad tehát kamatozó tőkének a 7-ik évre kerekén 5 millió korona.

Ez évvel kezdődnek a nyugdíjazások is.

Mi lesz e 7-ik év bevétele és kiadása?

Bevétele lesz:

1. 5 millió tőke 4 ⁰ / ₀ -os kamata	200,000 K.
2. 100 új tag 3 ³ / ₀ -os belépési díja	66,000 K.
3. 2000 tag 3 ¹ / ₂ ⁰ / ₀ -os évdíja	140,000 K.
4. 2000 egyház 2 ⁰ / ₀ -os évdíja.....	80,000 K.
5. A Közalap évi 15 ⁰ / ₀ -a ³	48,000 K.
6. Az évi állami hozzájárulás ³	400,000 K.
7. A gyámintézet tőkéje 4 ⁰ / ₀ -os kamata..	80,000 K.

Összesen: 1,014,000 K.

Üssük le ebből állandóan a 14 ezer koronát adminisztrációra — marad 1 kerek millió kor. bevétel.

És mi lesz a kiadás?

A kiadás lesz ez évben:

1. Özvegyeknek és árváknak	250,000 K.
2. 50 tag nyugdíja (50-et elhalálozottak vesznek)	100,000 K.

Összesen: 350,000 K.

Marad a 7-ik évről tőkésítendő: 650,000 K.

A 8-ik év bevétele, a tőkésített új 650,000 kor. 26,000 kor. kamatjával = 1,026,000 K.

Kiadása:

1. Özvegyeknek, árváknak	260,000 K.
2. 50 új nyugdíjas tagnak	100,000 K.
3. 47 1 éves nyugdíjas tagnak	94,000 K.

Összesen.... 454,000 K.

(NB. Évenként 3-mal kevesbítem a minden évi nyugdíjas tagok számát, úgy hogy 16—17 év alatt veszem kihálódnak a turnust, úgy hogy 86 életévvel, illetőleg a 24 éves korban rendes pappá letteket 80 éves korukban kihaltaknak veszem, holott nem ritka a 90 éven felüli pap sem.)

A 8-ik évben marad tehát új tőkésítésre: 572 ezer korona.

A 9-ik év bevétele az új 22,830 kor. kamattal lesz: 1.048,880 kor.

Kiadása:

1. Özvegyek-árváknak.....	270,000 K.
2. 3 nyugdíjas csoportnak (50+47+44 tag).....	2 2,000 K.

Összesen.. 552,000 K.

Tőkésítésre marad: 496,000 kor.

Nem részletezem tovább a számítást. Csak az elveket és eredményeket adom. Az özvegy-árvai jutalékokat évi 10,000 koronával emelve a maximálisnak vett 300,000 koronáig, ami az intézet fennállásának 12 ik évében következik be; az évenként nyugalmazottak számát pedig a második évfolyamtól kezdve minden csoportban 3-mal apasztva; a tőkésítésre maradó évi fölösleget a következő évnél bevételében kamatoztatva, a mérleg így alakul:

Év	Bevétel	Kiadás	Tőkésítendő
10-ik	1,068.000	644.000	424.000
11	1,085.000	730.000	355.000
12	1,099.000	810.000	289.000
13	1,110.000	874.000	236.000
14	1,119.000	932.000	187.000
15	1,126.000	984.000	142.000
16 "	1,130.000	1,030.000	100.000
17 "	1,134.000	1,070.000	64.000
18	1,136.000	1,104.000	32.000
19	1,137.000	1,130.000	7.000
20	1,137.000	1,154.000	-17.000

Azaz, az intézet 20-ik évéig összegyűjtött ugyan az intézet 5,000.000+3,528.000 = 8¹/₂ millió koronát, de ennek daczára évi bevétele és kiadása 17.000 K. deficitet mutat és ez a deficit a 23-ik esztendőben a maximumot évi 47.000 koronával éri el. Igaz, hogy akkor 442 nyugdíjas tagnak 884.000 koronát és 300.000 korona özvegy-árvai segélyt adna ki. Hát hol maradnak a milliárdok, mikor az összegyűjtött 8¹/₂ millió tőke kamatai és a járulékok alig fedezik a kiadásokat?

Számításom ellen legfennebb az hozható fel, hogy igen kevésre vettem a nyugdíjazottak évi halálozási arányszámát. Erről lehet vitatkozni s alkuszom is, a deficit eltüntetése javára. De viszont azt kérem, hogy a szak- matematikusok számításában — amelyen az egész intézmény felépített —, más is nyugodjék meg s alap nélkül ne akarjon pellengérezni ilyen nemes és komoly munkát.

Fel szokták hozni azt is, hogy egészen másként fog kiütni az eredmény, mert az öreg papok nagy része önként nem fog nyugalmába menni. Lehet; de akkor miért nem maradtunk meg a »rokkantsági« nyugdíjintézet tervénél, amelyet épen a papság agitációjára Kiss Albert debreczeni lelkész indítványára változtatott meg a zsinat 40 évi szolgálatra, vagy 70 éves életkorra állapítván meg a teljes nyugdíj jogosultságot. Az intézetnek pedig nem azzal kell számolnia, hogy mi lehet, hanem azzal, hogy mire kötelezte magát. Ha valaki jogát igénybe nem veszi: volenti non fit injuria.

S ha jobbá alakulna a helyzet: ugyan mi baj lenne belőle? 10 év múlva revisio alá kerül az intézmény és ki ne óhajtana, hogy bár az özvegy árvai ellátás felemeltessék? Hisz' Pályi dr. ezt máris inhumánsnak bélyegezte!

Vége egy pár szót a terhekre. Egy 2000 koronás fizetésű 35 éves szolgálata tagot veszek. Fizet: 23⁰/₀ belépési járulékot .....

460 K.

Ennek 35 év óta 4⁰/₀-os kamatját

644 K.

1840 × 35 = 644 K

Összesen tehát fizet 1104 — egyezeregyszáz-négy — koronát. S ezzel magának 35 évi szolgálat beszámítását biztosítja s még 6 évig, ha fizet 3¹/₂⁰/₀ évdíjat a 70 koronát: 1914 január 1-től kezdve évi 2000 K nyugdíjat fog élvezni haláláig, ha az Isten 90 esztendőös koráig élteti is.

Hiszen papságunk anyagi viszonyai mellett évi 270—300 koronát fizetni, tudjuk, nem csekélység; de ez is rohamosan eső részlet 5 évig, amikor csak az évi 70 kor. marad. De tessék azt is nézni, hogy mit kap érte?!

A Debr. Prot. Lapban gróf Tisza István ujólag megirta azt, a mi az ez évi konventi jkv. 53. oldalán olvasható t. i. visszamenőleg senki sem tartozik egyebet fizetni, mint 1) a 23⁰/₀ belépési díjat és 2) ennek szolgálati ideje kezdetétől számított egyszerű 4⁰/₀-os kamatját. Így fizették ezt — tessék megkérdezni! — a felekezeti középiskolai tanárok is. mikor az állam felállította nyugdíjintézetbe beléptek. Ez terhes lehet, de egyedül igazságos és méltányos.

Legyen tehát végre megnyugvás és több bizalom saját becsületes vezéreinkben, mint a rejtett célokat szolgáló agitátorokban!

Nagy Károly.

A dési egyh.-megye véleményes javaslatai.

I.

Az ig.-tanács 2465—1907. sz. a, körlevelére az egyházmegyei közgyűlés és az egyházmegyei tanács autonom jog- és hatáskörének szabályozása tárgyában.

Egyházmegyei közgyűlésünknek véleménye az, hogy az I. t.-c. 161. és 165. §-aiban foglalt jogok gyakorlását az ott megnevezetteknek kell fentartani,

mert úgy az esperesi, mint a főgondoki állások fontossága megkívánja azt, különben, főként az esperesi állás, közigazgatási tekintetben, csupán egyszerű közvetítő állássá változnék. Különben is az I. t.-c. 161. §-ának f) és g), valamint a 165. §. d) és e) pontjai, melyekre a körlevél különösen felhívja az egyházmegyei tanács jog- és hatáskörének megállapításánál a figyelmet, általán olyan természetűek, melyek egyházm.-i tanácsai előkészítés útján érvényesülnek s így kifejezetten is odautalni s ez által a törvénykezés útját még komplikáltabbá tenni felesleges.

Arra nézve, hogy az egyházmegyei tanácsnak, mint közigazgatósági hatóságnak mi volna különösebben hatáskörébe utalandó, feleslegesnek tartjuk az ügyek részletes felsorolását; nézetünk szerint az egyházmegyét illető mindenféle egyházi és iskolai ügy, amennyiben nincs bírósági hatáskörbe utasítva, az egyházmegyei közgyűlés hatáskörébe tartozik s az egyházmegyei tanács, mint kormányzó testület csak az ügyek gyorsabb menete érdekében járjon el végezve azokat, melyek halasztást nem szenvedhetnek, ilyenek volnának az I. t.-c. 56. §. a), b), c), e), n), o), p), r), s) és t) pontja alattiak, továbbá az egyházmegyei és egyházkerületi közgyűlés határozatainak végrehajtása; ha az egyházmegyei közgyűlést jelentősebbé akarjuk tenni, véleményünk szerint, az egyházmegyei tanácsot nem végérvényesen intézkedő, hanem inkább csak végrehajtó és javasoló testületté kell szervezni, ezért kötelezni kell arra, hogy a hatáskörébe utalt ügyekről részletes jelentést terjesszen az egyházmegyei közgyűlés elé s vitás, vagy kérdéses egyházmegyei ügyek az egyházmegyei közgyűlés döntése alá jussanak. Különben az egyházmegyei tanácsnak, mint előkészítő és véleményező testületnek az egyházmegyét érdeklő minden egyházi és közigazgatási ügyben el kell járnia. Mint egyházmegyei bíróságnak pedig el kell intéznie az E. T. által hatáskörébe utalt közigazgatási vitás és fegyelmi ügyeket. Évenként legalább 4 ülést tartson, melyre a tárgyak megnevezésével esperes vagy helyettesse hívja meg az egyházmegyei tanács tagjait az ülés előtt legalább négy nappal. A meghívóban kitüntetett tárgyakon kívül más tárgy azon az ülésen tárgyalható ne legyen. A rendesen meghívott tanácsülés, — bírósági ügyeken kívül — a megjelent tagok számára való tekintet nélkül határozatképes legyen.

II.

Az igazgatótanács 2462—1907. sz. a. kelt „Körlevel”-ére az egyházmegyei tanácsosok és tanácsbírák számának megállapítása tárgyában.

Egyházmegyei közgyűlésünknek javaslata az, hogy az „egyházmegyei tanácsbírák száma a hivataltól tagokon kívül legyen 4 világi és 4 egyházi és legyen tagja az egyházmegye területén levő ref. felekezeti iskolánknál működő egy tanító is. Ez a testület alkotná az egyházmegyei bíróságot is.

Az egyházmegye közigazgatási ügyeinek intézésére az egyházmegyei tanács kibővíülne 4 világi és 4 egyházi egyházm. tanácsossal.

A világi „egyházm. tanácsbírák”, valamint a világi „egyházm. tanácsosok” megszorítás nélkül választhatók. Az egyházi jellegű tagok azonban az egyházmegye területén lakó rendes lelkészek és lelkész jellegű tanárok közül.

Indokok: A mi egyházmegyénk bár csekély népességű, de nagy területen fekszik s így módot kell adni arra, hogy az egyházmegyei tanács minél több az egyházmegye különböző pontján lakó tanácsbírákból, illetőleg tanácsosokból álljon, mert csak így lehet számítani arra, hogy a helyi viszonyokat közvetlenül ismerők vesznek részt az ügyek intézésében. A tanító tanácsbíró beállítását indokolja az, hogy az egyházm. tanács, mint fegyelmi bíróság itél

a tanítók fegyelmi ügyeiben is, mint tanács tárgyalja az iskolák ügyeit is s így méltányos egyfelől, hogy a bíróság tagjai között legalább egy tanító tag is legyen, másfelől pedig a tanügyi dolgok intézésénél kívánatos, sőt szükséges, hogy egy arra képzett szakember is résztvegyen a tanácskozásban. A világi tagok megszorítás nélküli megválasztását indokolja az I. t.-c. 153. §-a. mely erre utal azért, hogy mód és alkalom adassék az egyházmegyének arra, hogy esetleg az ő köréből kiszármazott, vagy másként egyházmegyeileg érdekelt, de más területen lakó jelentősebb egyént is megválaszthasson.

III.

Az ig.-tanács 2458—1907. sz. a. kelt körlevelére a tanárválasztás szabályozása ügyében.

Mínthogy az 1907. évi május hó 25—26. napján tartott kerületi közgyűlés 24. sz. határozatával kimondotta, hogy a VI. t.-c. tejtartalmúlag életbe léptetendő s amennyiben e t.-c. 79. §-a értelmében a tanárválasztás joga — az illető tanári kar meghallgatásával — a fentartó testületnek biztosítottatik, ami alapítványokból fentartott intézeteinknél azoknak a testületeknek a jogait a VI. t.-b. 98. §-a szerint az egyházkerületi közgyűlés gyakorolja, kérdésesen kívül a tanárválasztást jövőre is csak az egyházkerületi közgyűlés — az illető tanári kar meghallgatásával végezheti. Ezzel kapcsolatosan szükségesnek tartja egyházm. közgyűlésünk arra is felhívni az igazgatótanács figyelmét, hogy a tanárválasztásra vonatkozó szabályzatban a tanárválasztással kapcsolatosan gyakran előfordulni szokott szemérmetlen korteskedésnek is gát vettessék. Ha a tanító, papválasztásnál erre nézve helyénvalók a szigorú rendszabályok, kívánatos az ilyeneknek érvényesítése a tanárválasztásnál is.

IV.

Az igazgatótanács 2456—1907. sz. a. kelt körlevelére a tanügyi bizottság újjászervezésére nézve.

Egyházmegyénk közgyűlésének az a véleménye, hogy egy tanügyi bizottság szerveztessék, melynek hatásköre a népiskolai, középiskolai és főiskolai tanügyre egyaránt kiterjedjen. A tanügyi bizottság szervezésére és munkakörére nézve megfelelőnek tartjuk az 1903. év novemberében, kerületi közgyűlésünkön alkotott tanügyi bizottság szervezetét és munkakörét.

V.

Az igazg.-tanács 2464—1907. sz. a. kelt körlevelére a rendbüntetés egyöntetű szabályozása tárgyában.

Egyházmegyei közgyűlésünk véleménye az, hogy az V. t.-c. 39. §-a, mely szerint „az intés, mint rendbüntetés az egyházmegyei és egyházkerületi elnökség által alkalmaztatik” nyerjen oly formán életbeléptetést, illetőleg szabályozást, hogy a nevezett elnökségek hatalmaztassanak fel arra, hogy a köteleltségeik teljesítésében hanyagul eljárókkal szemben az alkalmazott intés után rendbirsággal is élhessenek oly formán, hogy az illetők által nem teljesített munkák, melyek közé számitandó a számadások elkészítése is, végrehajtására mást rendelhessenek ki, mely esetben a hanyagul eljárók, minden bírói eljárás nélkül, kötelesek legyenek a felmerülő kiadásokat, főleg a helyettük munkát végzők fuvar- és napidíjait fizetni. Az intést és rendbüntetést alkalmazó elnökségek, azonban köteleztessenek arra, hogy a rendbüntetésről az eset megjelölésével mindjárt az első közgyűlésen jelentésükben megemlékezzenek.

VI.

Az ig.-tanács 2463—1907. sz. a. körlevelére a pátronusi jogok szabályozása tárgyában.

Egyházmegyei közgyűlésünk véleménye az,

hogy a jelenben gyakorolt pátronusi jogok tartassanak épségben az illető pátronus életfogytáig, jövőre pedig engedjék meg a pátronusi jog:

a) azoknak, kik kimutathatólag egyenes leszármazói annak, vagy azoknak, kik valamely egyházközség alapítását nagyobb építkezéssel vagy alapítvány tételével lehetővé tették;

b) azoknak, ha ref. vallásuk, kik akár vásárlás akár örökösödés után tulajdonosai olyan birtoknak, mely telekkönyvileg akkora járandóságot biztosít az egyházközségnek vagy alkalmazottjainak, mely abban az egyházközségben viselt legkisebb adóterhet legalább 100 (egyszázszorosan) felülhalad;

c) azoknak és egyenes leszármazóiknak, — de ez utóbbiaknak csak akkor, ha rendes egyházi adóterhet hordoznak, — kik legalább 10.000 koronás vagy ennek megfelelő értékű egyházi vagy iskolai alapítványt tettek egyházkerületünkben;

d) végül azoknak az erkölcsi testületeknek egyházunkhoz tartozó törvényes képviselői, amely testületek legalább évi 500 K segélylyel járulnak egyházi intézményeink fenntartásához.

Pátronusi jogok:

a) mind a négy pont alattiakra nézve a választás nélküli presbiterség, ha különben választhatók.

b) a), b), c) és d) pont alattiakra nézve aránylagos szavazati jog az egyházközségi közgyűléseken, illetőleg egyházközségi képviselői közgyűlésen, amely azonban, ha többen lennének is egy egyházközségben pátronusok, az összes szavazók $\frac{1}{3}$ szavazatánál több nem lehet;

c) a c) pontban elsőnek említettekre és d) pont alattiakra nézve egyházmegyei közgyűlési tagsági jog;

d) az összes pátronusok által választandó egy vagy két kerületi képviselő küldési jog.

A pátronusok jogait csak személyesen gyakorolhatják.

Az epilepsziások kolóniájáról.

(Folytatás és vége.)

Úgy hiszem, hogy ezek után egészen felesleges a béthéli epilepsziás kolónia jelentőségét még részletesebben méltatnom. Mindnyájan érezhetjük nagy, keresztyéni szeretet által áthatott rendeltetését s vallomást tehetünk arról, hogy igazi evangéliumi alkotás ez, melynek munkásságát a bölcsesség, erő és szépség eszménye irányítja, hogy annyi szenvedő embertársunk szeméről letörölje a könnyet s annyi kesergő beteg szívnek elviselhetővé tegye a fájdalmat.

A midőn pedig ezeket felidézem magam előtt s leírom, hogy az érdeklődők olvashassák, megvallom miszerint őszinte, igaz fájdalom hat által. A külföldi evangéliumi hit és buzgóság annyi áldásos intézményben mutatja fel a maga Krisztusi erejét, mint amily sokféle életviszony csak lehet. Az a hatalmas belmissziói munka, amely mellett mi csak köntőfalazunk s ami felett csak viaskodánk, hogy mit is értsünk alatta s ami ellen még ma is sokan készek fegyverre kelni; az a hatalmas, szent munka: a mivelt nyugaton hódító méltóságában tartja meg Krisztus evangéliumi Anyaszentegyházát s alkotásaiban általunk nem is képzelte erővel gyakorolja az egyházi lelkigondozást. Azok az egész társadalmat újjászülő eszmék és intézmények: bölcsődék, ismétlő- és vasárnapi-iskolák, árvaházak, leányvédő, cselédképző-intézetek, ápokák, kórházak, menhelyek stb. stb. a legnagyobb részben ma is egyházi és pedig protestáns lelkesedés szüleményei, amelyeknek fenntartója az evangéliumi hit s gyarapítója az evangéliumi buzgóság és szeretet. És, hogy annyi anyag s oly sokoldalú munkásság mellett, miért hivatkozom itt közöttünk éppen az epilepsziások érdekeinek felkaro-

lására, ennek okát abban adom, hogy egyéb jótékonyági, közművelődési, köznevelési intézményekkel valahogy csak megvagyunk. Igaz, hogy ezek tulajdonon állami, kisebb részben pápista intézmények, de mégis vannak s azon embertársainkra akik ezeket igénybe veszik, valóban áldásosak is; de egy epilepsziás menedékhely, illetőleg kolónia hiányát országosan érezzük, pedig mintegy 25—27000 epileptikus embertársunk él Magyarországon s ezek közül alig 4000 van oly szerencsés körülmény között, hogy családi körében és egyúttal megfelelő orvosi ápolásban részesül. Elismerem, hogy nagy fát mozgatok, azonban jóreménységgel és előhittel teszem és erős meggyőződéssel aziránt, hogy csak nagy célokat lehet elérni. Az élet is azt mutatja, hogy minél nagyobb a távolság, annál nagyobb az igyekezet az előhaladásra s minél nagyobb az akadály, annál nagyobb az erély annak elhárítására.

Ezért, engedjék meg e lapnak olvasói, az én szeretett lelkésztársaim és világi derék vezető embe-reink egyformán, hogy az epilepsziások ügyét, egyfelől lelkipásztori gondjuk, másfelől pedig társadalmi munkásságuk keretébe leendő felvételre ajánljam. Atyafiságos indulattal teszem ezt. Hiszen megvagyok győződve, hogy az én szolgatársaim közül sokan vannak akiknek egyházközségeiben többé-kevésbé szórványosan találhatók epilepsziás betegek s így közelről tapasztalhatják mindazon szomorú körülményeket, amelyekről a korábbiakban szólottam. De egyúttal afelől is bizonyos vagyok, hogy akad e sorok olvasói között olyan világi férfi is, aki mint orvos, tehát elismert szakember nálamnál sokkal jobban fogja méltányolni a felvetett eszmét; gondolkodni fog felette és adandó alkalommal támogatni fogja a kivített. Valamint aziránt sem kételkedem, hogy ez intézményre, lelkésztársaim maguk is felhívják azoknak figyelmét, akik bár ez ügy érdekében megnyerhetők volnának, de lapunk olvasóinak körén ezidőszertint kívül esnek.

Erdélyi református nagyközönségünk s annak vezéremberei, akik mindnyájan érző szívvel s a legnemesebb emberszeretettel vannak megáldva: nem zárkozhatnak el ez ügy megfelelő megoldása elől; s ez a munka, amelyet ez eszmének a gyakorlati életben való megvalósítása céljából vállalnának, bizonyára áldott gyümölcsöket teremne azokon a téren, ahol a jó Isten dicsőségére, végtelen sok gondot enyhíthetnének.

Az első lépés megtételére nem találnék megfelelőbb módot, mint a legegyszerűbb és legigénytelenebb kezdeményezést.

A mai Béthél 1866. február 21-én még csak egy kis parasztbirtok volt egyszerű faházikójával, amelybe 1867. június hó 4-én szállásoltak el egy „Hausvater“ s azon esztendő október 14-én a négy első epilepsziás beteget. Wiesmann general-superintendens volt a kivittel első kezdeményezője s a kicsiny mag. láthattuk, hogy mily terebélyes fává lett. És ez a fa nemcsak, hogy állandóan virággal, zöld lombbal van borítva, de sarjadékaiból valóságos erdő támadt!

Ez a faházikó volt Eben-Ezer.

Elmondjam-e a kolónia egy másik háza alapításának történetét?

Ez a ház Zoár. Városnak neve az ó-testamentumi időkben I. Mózes I. r. 14 verse utal reá s magyar fordításban azt teszi, hogy: jelentéktelen, kicsi. Igaz bizonyosság arra, hogy miként lesz a kis, a jelentéktelennek tetsző dologból is nagy. Lássátok!

Egyszer egy jó kinézésű földműves ember jelent meg pastor Bodelschwing, ez intézmény igazgató-lelkésze előtt s 16 garast letéve így szólt:

— „Főtisztelendő Uram! eljöttem, hogy tartozásomat megfizessem. Két évvel ezelőtt Béthélben

járva, színről-szinre láttam az epilepsziás betegek szomorú sorsát. Mélységes hálaérzet fogott el, hogy az Isten engemet ép, egészséges gyermekekkel áldott meg s elhatároztam, hogy négy gyermekem után egy-egy garas évi járulékkal önkéntesen megadózom magamat, hogy hozzájáruljak a költségek hordozásához. Szégyenlem, hogy fogadásomat elfeledtem. Most itt vagyok; fizetem nemcsak hátralékomat, hanem előre két évi tartozást. Ennek az egyszerű földmivesnek eszméje pattantotta ki aztán a gondolatot, miszerint pastor Bodelschwingh felhívta Németország szülőit, hogy egészséges gyermekeik után egy-egy garas évi adóval járuljanak az epilepsziás gyermekek részére építendő menhelyhez. És nem egy egész év lefolyása alatt 120,000 garas gyűlt össze; felépült Zoár és benne 52 szerencsétlen gyermek talált hajlékot.

Még többet is mondjak ?

Csak arra kérem az Istent, hogy engedje meg, miszerint e szerény sorok legyenek hasonlatosak a bibliai mustármaghoz s hogy a most elhíntetett magvak, az evangéliumi buzgóság, jó reménység és élőhit termő talajába huljanak.

Ezekhez még egy pár szót. Fennebb említettem Bodelschwing pásztor nevét. Nem tudom, hogy hálám, vagy bámulatom nagyobb szent munkásságával szemben ? De azt határozottan állítom, hogy Isten kegyelmének örököse ő, aki az általa, a kicsiny kezdetből óriásivá fejlesztett páratlan epilepsziás kolónia, munkásvédelmi intézmények stb. stb. létesítése által elévülhetetlen érdemeket szerzett a földön az emberek között s kedvességet Isten előtt. Hű munkatársai hosszú sorából pedig legyen szabad megemlítnem p. Kuhlo lelkészt s egy derék magyar diakonus testvérünket Szőke Bélát, akik szeretettel, jósággal és evangéliumi lélekkel voltak kalauzaim, tanácsadóim a Bielefeld melletti Béthélben.

Tóthfalusi József.

Kollegiumaink értesítői.

(Folytatás)

A XLVII. lap végeztével kezdődik csak a tulajdonképeni Értesítő, mely 1—102. lapra terjed s melyet 2 ünnepi beszéd vezet be.

I. Egyik a Kovács Dezső tanáré „Rákóczi haza jött!” címmel, melyet szerzője az iskolai Rákóczi ünnepélyen mondott el 1906. dec. 29-én. Rhapszodikus, lelkes, szép, rövid beszéd, mely mély nyomokat hagy az olvasó lelkében s bizonyára még mélyebben hatott a hallgatók lelkére.

II. A másik Dr. Imre Sándornak „Győz az igazság” című, az intézetnek reformációi emlékünnepepélyén elmondott beszéde, a reformáció eszméjét, fogalmát és jelentőségét erős református hittel és meggyőződéssel boncoló parainezis tanítványaihoz.

III.—IV. Az iskolai év ünnepélyes megnyitása 1906. szept. 6-án volt. Tárkányi Györgynek az Isten segítségét kérő, lendületes imája után az igazgató mondott szokásos megnyitó beszédet, melyben valóságosságra, tanulásra, műveltségre és hazaszeretetre hívja fel az ifjúságot s azután Apáczai Cseri Jánosnak, a kolozsvári kollegium büszkeségének pályáját ismeretvéen, az ő személyét állítja követendő példányképül az új iskolai évre az ifjúság, a tanárok és előljárók elé. (Vajjon sikerült-e a nagy szellem nyomdokaiban járniok a tanároknak és tanítványoknak?)

V. Az előljáróság és tanári kar névsora. Az előljáróság tanácskozó tagjai között újak ifj. dr. Török István ügyvéd és dr. Szilágyi György orvos; a tanári kar tagjai között ifj. dr. Bartók György óradó, ifj. Szathmári Ákos és Fuhász Albert gyakorló tanárok. Örvendetes dolognak jelezzük, hogy a gyakorló tanárság intézménye kolozsvári kollegiumunk-

ban hivatalosan és kifejezetten is életbe lépett. Szívosen láttuk volna azonban, ha az igazgatói megnyitó vagy záró beszéd kissé részletesen kiterjedt volna e fontos kérdésre.

Törekedni kellene az ének-, zenetanári állás szervezésére is, mert miként az igazgató évről-évről beszédében olvasható, Seprődi János tanár lemondott e tárgy tanításáról. Az V. VI. és VIII. osztályok kivételével a tárgycsoportosítást sikerült megcsinálni.

VI. Az állami főfelügyeletet Kunecz Elek tanterületi főigazgató gyakorolta 1907. március 13—16. napjain tett látogatásával.

VII. A „gimnázium.” cím alatt közölve van a gimnáziumi tanulók névsora osztályonként a vallás, születési hely és év kimutatásával. A 12 lapra terjedő névsor közléséből egyáltalában nem nyerünk képet a tanulók előhaladásáról. Nem tudjuk elképzelni az okát, miért tér el a kolozsvári kollegium e tekintetben az általános szokástól s miért nem közli a tanulók érdemjegyeit az egyes tantárgyakból?

Igy az olvasó azt sem tudhatja meg, mely osztályokban mely tárgyakból mutatkozik kisebb nagyobb eredmény. Avagy talán ez titok kíván lenni a nyilvánosság előtt? 16 lapra terjed a tanítás anyagának, írásbeli dolgozatoknak, használt tankönyveknek kimutatása. A részletes összeállítás jelentékenyen, sőt talán tulságosan is növeli az értesítőt. A négy felső osztályban cím szerint közölt magyar írásbeli feladatok megfelelők, a VI. és VII. osztályokban különösen sikerülteknek mondhatók. Több lehetne azonban a protestáns, református egyháztörténelmi, egyházas vonatkozású feladatok száma. Megemlékezésnek kellett volna történnie az írásbeli feladatok keretében valamely vonatkozásban a kollegium 300 éves multjáról és Apáczai Cseri Jánosról.

A rendkívüli tárgyak közül a) *szabadkézi rajzot* (rajzolás és festés minták és természet után) tanult Deák István rajztanár vezetése alatt az I—IV. osztályokból 37 tanuló (nagy csökkenés a mult tanévi 69 után) b) *francia nyelvet dr. Incze Béni* tanártól összesen 8 kezdő és haladó tanuló (mult évben 14). A c) alatt felsorolt konfirmált tanulók névsora a rendkívüli tárgyak kimutatásából annyival inkább kiveendő, mert a konfirmációi előkészítés a *rendes* tanórákon történik, mint a vallástanítás *rendes* anyagának feldolgozása; d) az *ifjúsági énekkarnak* (88 mult évben 98.), e) az *ifjúsági zenekarnak* 20 (mult évben 13) tagja volt; mindkét kart Seprődi János tanár vezette. Az igazgatói záró beszéd a lehető legnagyobb elismeréssel emlékezik meg működéséről s fájjalja az ének- és zenekar vezetéséről való lemondását. Nem lehetne-e valami módon legalább az ének- és zenetanári állás szervezéséig lemondásának visszavonására rábírnunk? f) *Vivást Varga Sándor* tornatanártól évi 20 kor. díjért 18-an (mult évben 13) tanultak a III—VIII. osztályokból; gyorsírást Kovács Dezső tanártól összesen 16 (mult évben 26) kezdő és haladó tanuló. Nem állapítható meg, hogy külön díjat fizetnek-e a tanulók. h) Mint új tárgy szerepel a rendkívüli tárgyak sorában a *céllövészet*, melyet a honvédelmi minisztertől nyert engedély alapján Kovács Antal kolozsvári 21-ik ezredbeli honvédszázados, az iskola részéről pedig Szabó Imre tanár vezettek. Részt vett a gyakorlatokban 1907 április 13-ától 46 tanuló a VII. és VIII. osztályból. A céllövési gyakorlatok nevelő hatása immár kétségbevonhatatlan s így csak örömmel fogadhatjuk, hogy a kolozsvári kollegium is megragadta a kedvező alkalmat tanulóinak a céllövészetben való gyakorlására.

Az *ifjúsági testgyakorló körnek* 57 (mult évben 44) tagja volt a V—VIII. osztályokból. Részt vett a kör az egri kerületi tornaversenyen s jóleső örömmel jegyezzük fel, hogy megnyerte a *füleslabda* versenyben az első díjat, az egri káptalan ezüst keresztjét.

A *Gyulai Pál önképzőkörnek dr. Imre Sándor* felügyelő tanár vezetésével 68 rendes (VII. VIII. o.) és 84 rendkívüli (V. VI. o.) tagja volt. Ilyen nagy szám mellett az évi munkásság eredménye nem mondható megnyugtatónak (egy rendes tag nyert kettős jutalmat emlékbeszédért és értekezésért, és 1 rendkívüli tag szavataért; a pályakérdések jórésztben megoldatlanul maradtak). Oka lehet talán e kis eredménynek részben az évközben történt elnök és választmány változás is, de hihetőleg nagyobb részben az odaadó önkéntes munkásság hiánya, melyről az igazgató is panaszkodik évzáró beszédében s mely megnyilatkozik abban is, hogy a rendkívüli tárgyak tanulmányában általában jóval kevesebben vettek részt a tanulók közül, mint a megcélzott évben. Mindenesetre olyan jelenség ez, melyről gondolkodni érdemes s orvoslására törekedni elengedhetetlen kötelesség. Az *Iffjúsági Olvasó Egyesület* megfelelt hivatásának. Az ifjúsági könyvtár évi szaporodása 72 mű 135 kötetben 489 korona 60 fill. értékben. Felügyelője *Tárkányi György tanár*. A szegénysorsú tanulók könyvtára 339 könyvel segítette a szegényebb sorsú tanulókat. Gyarapodott 33 darabbal adományozás útján. Felügyelője *Deák István tanár*.

Benlakó volt 132 gimn. tanuló (35%), nincs jelezve, hogy hány református közülök; 7 el. isk. tanuló, 14 egyetemi hallgató, 3 el. isk. tanító s 1 helyettes és 1 gyakorló tanár mint helyettes felügyelők *Kovács Dezső* rendes tanár mellett. A benlakók 3 tanuló kivételével részt vettek a közös étkezésben is, melyet 31 tanuló 4239 kor. 90 fillér díjkezdvezménnyel élvezett. Élelmezési kedvezményben a benlakó gimn. tanulók (141) 23,5%-a részesült. Súlyosabb fegyelmi ügy az internátusban 3 fordult elő. Közegészségügyi tekintetben nagy haladást jelez a jövő isk. évre az internátusról szóló jelentés, midőn hírül adja, hogy a jövő isk. évre berendeztetni a kollegiumi előljáróság az internátusi épületbe a villamos világítást a kevésbé tiszta és könnyen veszélylyel járó petroleum világító helyett.

VIII. A *kollegiumi gyűjtemények* közül a könyvtár gyarapodott 93 művel 180 kötetben (az érték jelezve nincs, csak az ajándékozók nevei vannak felsorolva), jelenlegi állapota 23,654 mű 34,481 kötetben. A földrajzi szertár 22 kor. értékkel, filozófiai múzeum érem-és régiséggyűjtemény 157 darabbal gyarapodott; az összeg nincs kitüntetve, valamint az sem, hogy elég volt-e az átalány s ha igen, mennyi van még belőle felhasználatlanul. A fizikai szertárra 3399 kor. 357 kiadás volt, melyből a gimnáziumi épületbe a fizikai terembe beállított villamos berendezés eszközeinek s ezek felszerelésének költségeire esik 3275 kor. 69 fill. Bár rendkívüli összegbe került a bevezetés, mégis örömmel kell konstatálnunk, hogy ez megtörtént s az ezzel kapcsolatosan beállított prociálól készülék is remélhetőleg bőven fogja visszafizetni a befektetett tőke kamatait a szemléltető tanítás terén.

Ezzel kapcsolatban említjük meg, hogy e vetítő készülék felhasználásával már a lefolyt iskolai évben művésztörténeti előadást tartott a tanuló ifjúságnak 5 alkalommal 5 tanár. A *természetrajzi szertár* gyarapítására 499 kor. 10 fill. *rajzszertár* gyarapítására 76 kor. 54 fill. a *tornaszertár* gyarapítására 725 kor. 54 fill. fordított.

IX. Az *elemi iskola* tanító személyzetében a múlt évihez viszonyítva nincs változás. A tanulók névsorának közlésére ugyanaz a megjegyzésünk, mint a gimnáziumnál.

X. Az *évvégi vizsgálatok* jun. 17 és 18-án s 20—22-én folytak le. Az évzáró ünnepély a vizsgálati napok között jun. 19-én volt.

Kissé szokatlannak és különösnek tartjuk az évzáró ünnepélynek ilyen elhelyezését. Régi gyakorlat szerint rendszeren a vizsgálatok *után* voltak az

évzáró ünnepélyek, de talán helyeselméletesebb az az eljárás, hogy a vizsgálatok *előtt* történjék meg az iskolai év ünnepélyes bezárása. E mellett szól az a körülmény is, hogy az iskolai év végén előfordulni szokott kisebb-nagyobb rendetlenségek és kihágások száma így csökkenthető volna.

XI. Az iskola új orvosa egészségügyi jelentésében nem folytatja az elődjétől megkezdett tanulságos statisztikai táblázatot a tanulóknak méretben és súlyban való gyarapodásáról, sem a fogak állapotáról az újabb adatokat nem közli. A jelentés *csak az internatusról* szól s e szerint az internatus növendékei 212 esetben vették igénybe az orvosi segítséget. Az Ertesítő végén közölt statisztikai adatokból tűnik ki, hogy az egész intézetben volt 694 könnyű, 37 súlyos, 9 járványos betegségi eset; meghalt 1, nem volt beteg 64 tanuló.

XII. Az alapítványokról és adományokról szóló fejezetben ott találjuk *gr. Bethlen Ödön* főgondnokot 4000, néhai *Décsey Károly* nagyenyedi theol. tanárt 10,000, dr. *Ilosvay Lajos* műegyetemi tanárt 200, néhai *Hegedűs Sándort* 20,000, *Bulyovszky Gyulánét* 1000, br. *Györfly Gézániét* 600 koronás alapítványaikkal. Az adományok közül nagyobbak a *Közhasznú Szövetkezeté* és *Püspöky Miklósié*. A diákból 138 kor. 76 f.-rel gyarapította a kirándulási alapot.

XIII. A tanulóknak feltűnően csekély önkéntes munkássága nyilatkozik a rendkívüli tárgyak tanulmányán és az önképzőköri muokasságon kívül abban is, hogy a kitűzött 8 pályakérdést a pályadíj elnyerésére méltóan senki sem oldotta meg, 4 pályakérdésre dolgozat sem érkezett be; 5 dolgozat közül szorgalomdíjban részesült 1, dicséretben 2. — A jövő évre kitűzött pályakérdések közül nehezebbnek tűnik fel a *német nyelvi* (Schiller: Die Jungfrau von Orleans Borsodi Béla féle fordításának bírálata magyar nyelven) és a *történelmi* (A magyar országgyűlési tárgyalások és jegyzőkönyvek nyelve 1790-től 1848-ig.)

XIV. *Jutalmak, ösztöndíjak, segélyek* címén (a konviktusiakat nem számítva) élvezett a gimnázium 84 tanulója 4700 kor. 41 fillért (mult évben 102 tanuló 6410 koronát), az elemi iskola 35 tanulója 196 koronát (mult évben 29 növendék 286 koronát). A kimutatott összegekbe nincs beleszámítva a jutalomkönyvek s tornaversenyi érmek értéke.

Az ösztöndíjak sorában szerepel a kolozsvári ref. egyházköztség 12, egyenként 100 koronás árvai ösztöndíjjal.

XV. *Tárkányi György* vallástanár lendületes évzáró imájában hálát ad az isteni gondviselésnek a kollegium 300 éves életéért, s megemlékezően az év munkájáról és eredményéről a következő szavakkal fohászkodik Istenhez egy öngyilkossá lett VII. osztályos tanuló lelkéért:

„És ha mégis volt sorainkban, akinek példája megdöbbentően igazolta az írás szavait: *megfáradnak a gyermekek és az ifjak elesvén elesnek*, aki kishitűen elvesztette hitét, reménységét, eldobván magától az életet: óh bocsáss meg neki, mert nem tudta, mit cselekedett, adj lelkének örök nyugodalmat, nagy bűnét ítélőszéked előtt takarja el végtelen irgalmasságod.“

Az igazgatói évzáró beszéd egyes fejezeteire már fentebb rámutatván, itt csak a még nem érintett fontosabb pontokat említjük fel.

Kegyeletes szavakkal emlékezik meg az igazgató néhai *Hegedűs Sándorról*, ki a kollegium vagyonát 26,400 korona alapítvánnyal és adománnyal növelte, majd *Stan János* VII. o. tanulórol, ki — mit sajnálatos szomorú tényként jegyzünk fel — önkézzével oltotta ki ifjú életét, s e megemlékezés kapcsán tanítványai elébe állítja a talán nem éppen református vallásfelfogást visszatükröző, pesszimiztikus elvet: „*Az élet tiszta kockakajáték, merő küzdelem*“ (!?) A felekezeti és állami tanárok munkájának és kedvezmé-

nyeiinek összehasonlítását s a felekezeti tanárok vasúti kedvezményének hiányáról való panaszkodást sem nagyon tartjuk az igazgatói évről beszéd keretébe illőnek. (A tanárok fizetésének állami kiegészítéséről nincs szó az évről.) Iskolai nagyobb kirándulásról nem szól az igazgatói jelentés, csak az 1 napos tordai kirándulásról.

(Folyt. köv.)

ISKOLA.

Értesítés

a székelyudvarhelyi ev. ref. főgimnázium, ezzel kapcsolatos internátus és konviktusról az 1907-8-iki évre vonatkozólag.

1. A beírások szeptember 2-4-ik napjain d. e. 9-12 óráig, d. u. 2-3 óráig történnek; a javító-, pótló- és felvételi vizsgálatok a beírások napján d. u. 3 órától kezdve lesznek. A beálló 1907-8-ik évben a görögpótló tanfolyam az V. osztály részére megnyílik. Új tanulók az isk. bizonyítvány mellett keresztlevelet és újraoltási bizonyítványt is tartoznak felmutatni.

2. A tandíj félevenként 18 korona; a lakásdíj az internátusban félevenként nagy ágyért 16 kor., kis ágyért 12 kor. Ezeket felül a beíraskor kivétel nélkül minden tanuló 4 kor. felvételi és 6 kor. országos nyugdíjilletéket tartozik fizetni. A díjak előre fizetendők. A felvételi díj és nyugdíjilleték fizetése alól senki fel nem menthető.

3. Az internátusba csupán 160 tanulónak lesz helye, ezért mindenkinek érdekében áll, hogy f. évi augusztus hó 1-ig jelentkezék írásban, mert különben könnyen ki-szorulhat a benlakásból. Minden benlakó köteles a konviktusban étkezni. Az internátusban ágyat, közös asztalt, fűtést és világítást kap minden felvett tanuló; ágy- és ruhaneműről valamint mosatásról a szülők tartoznak gondoskodni. Szünidőn az intézetben tartózkodni csak az igazgatóság előleges engedélyével lehet.

4. A konviktus kötelezett tagja minden bentlakó tanuló, ezeken kívül felvétetik vidéki, de künlakó tanuló is, sőt helybeli, teljesen szegény szülő jó magaviseletű tanuló fia is, ha hely van. A konviktus tagjai egész, háromnegyed, fél, egynegyed díjasok és ingyenesek.

Egész díj egy iskolai évre 200 kor., háromnegyed díj 150 kor., féldíj 100 kor., egynegyed díj 50 kor. E díjak 4 egyenlő részletben és pedig: az első részlet a tanév elején a beíraskor, a második részlet az őszi szünidő után következő szorgalomidő első napján novemberben, a harmadik részlet legkésőbb február 1-ső napján, a negyedik részlet a húsvét utáni szorgalomidő első napján fizetendő. Minden tápintézet tag, nem véve ki az ingyeneseket sem, felszerelés címen 4 koronát fizet, melyet a belépés-kor, akarmelyik időszakban történik a belépés, előre tartozik fizetni. Évközi szünetek alatt az étkezés is szünetek, azonban az igazgató engedéllyel bentmaradt tanulók külön díj mellett szünidőkön is nyerhetnek ételmezést és pedig az őszi szünidő alatt 5 kor., a karácsonyi és húsvéti szünidő alatt 10 kor. a pünkösztől szünidő alatt 6 kor. díjért.

5. A konviktuska való felvételért folyamodók folyamodványait Szabó András tanár, konviktusi elnökhöz f. évi augusztus hó 1-ső napjáig okvetlenül nyújtják be, mert elkészített folyamodványok csak akkor vétettek tekintetbe, ha betöltetlen helyek állanak rendelkezésre.

Azok, akik egész díjasoknak akarnak felvételt, kérésük mellé csak isk. bizonyítványt, vagy kis értesítőt csatoljanak, sőt ha már az előző évet is az intézetben töltötték, elégséges az írásban való jelentkezés is.

Kedvezményes helyekért folyamodók kéréseik mellé csatoljanak: a) iskolai bizonyítványt, vagy kis értesítőt, b) szegénységi bizonyítványt, c) családi értesítőt, d) köz-ségi hitelesített adókönyvi kivonatot.

A felvétel egész évre szól ugyan, de ha az első félév végén nyert tanulásbeli és magaviseleti minőség nem felel meg az eddig élvezett kedvezményes helynek, a tanárkar az illető tanulót a 2-ik félévre a kedvezménytől megfosztja s erről a kis értesítő útján a szülőket értesíti.

Az ételmezés az isk. év megnyitása napján kezdődik s tart a vizsgálat lejártáig. A nyári szünidőn ellátást a konviktusban senki sem kaphat.

A tápintézetnek rendes orvosa van, aki az ételek minőségét ellenőrzi.

A tan- vagy lakásdíj kedvezményért külön kérvény nyújtandó be a beiratáskor az igazgatósághoz.

Mindentéle iskolaidíj egyenesen dr. Fazakas József díjkezelő-tanár címére küldendő be 4 fillér kézbesítési díj csatolásával. Iskolai díjat a tanulók kezébe adni vagy juttatni tilos. Az egyszer befizetett díjak vissza nem adatnak. Székelyudvarhely, 1907 július 6.

Az igazgatóság.

KÜLÖNFÉLÉK.

Kenessey Béla theol. igazg. fürdőre Balatonföldvárra, dr. Kecskeméthy István Baranyába Csehbe, Pokoly József Zilahra utazott nyaralni.

Új segédtanárok. Nagyenyedi Bethlen collegiumunk főgimnáziumához a jövő iskolai évre helyettes tanároknak megválasztották a magyar és német nyelv tanítására ifj. dr. Bartók Györgyöt, a számtan tanítására Dénes Ferencet. Ifj. dr. Bartók György, aki az elmúlt évben a teológiai képesítés mellé megszerezte a doktorátust és a tanári képesítést is s aki, mint gyakorló tanár kolozsvári collegiumunknál alapos tudásával, különösen humánus és tapintatos modorával kiváló tanerőnek bizonyult, jól be fogja tölteni helyét bizonyára, annál az iskolánál, ahol édes apja, dr. Bartók György püspök, előbb mint gimnáziumi, később mint teológiai tanár munkálkodott a református tanügynek is szolgálatában. Ugyancsak a Bethlen collegiumnál nyertek alkalmazást ifj. Szathmári Ákos és Járasi István gyakorló tanárok.

Kántorválasztás Kolozsvárt. A kolozsvári Farkas-utcai kántori állásra f. hó 21-én történt meg a választás dr. Szádeczky Lajos egyházmegyei gondnok elnöke alatt a kántorválasztás. A hívek közfelkiáltással Imre Zsigmond illyefalvi kántort az egyedüli pályázót választották meg, a ki már augusztusban el is foglalja állását.

Új református gimnázium épület Debreczenben. A tiszántúli egyházkerület Debreczenben egy második református gimnáziumot épített, amelynek céljaira Debreczen városa 400,000 korona segítséget szavazott meg. A városnak erre vonatkozó határozatát a belügyminiszter már jóváhagyta.

A magyarfenesi ügyben a következő sorokat vettük:

Nagytisztelétű Szerkesztő Úr!

B. lapja múlt számában csekélységgel is foglalkozik és pedig nem valami kedvezően. Engedje meg tehát, hogy az „audiatur et altera pars“ elvénél fogva megkérem arra, hogy következő soraimat a legközelebbi számban közölni sziveskedjék.

A magyarfenesi ev. ref. papi állás betöltéséről volt szó. Nagyon helyes. Csodálkozom, hogy is gondolható valaki arra, hogy egy olyan nagy gyülekezet, mint a magyarfenesi, pap nélkül maradjon csak azért, mert szerencsétlenségére meghalt a papja s özvegye maradt.

No, de ehhez semmi közöm! De igenis van ahhoz a sértő kifejezéshez, „a vad fanatizmus“-hoz, melyet velem szemben b. lapja használ.

Miben is áll az én „vad fanatizmusom“?

Május 5-én prédikáltam először Magyarfenesen. Sok református hallotta, amit mondtam: Én vallása miatt soha senkit sérteni vagy lenézni nem fogok. A magamét védem minden erőmből, a másét nem bántom. Szeretek mindenkit, aki vallását szereti s aszerint él. Csak azokat nem szeretem, akik olyanok, mint a langyos víz, sem hidegek, sem melegek, sem katolikusok, sem reformátusok. Vagy egészen kath. vagy egészen reformátusok! Helyesen mondtam-e vagy sem? Nem hiszem, hogy akadjen ref. lelkész, aki azt mondaná, hogy nem. Azóta is jártak reformátusok a kath. templomba. Kérdezze meg nagytisztelétű Uram bármelyiket, hogy hallott-e tőlem mást, akár szószéken, akár máshol?

Sajnálom a magyarfenesi ev. ref. gyülekezetet, ha annak a hite csak olyan erős volna, hogy egy magamfajta ember, aki hetenkint csak 2 órát tölt Magyarfenesen, egy év alatt képes volna az egész gyülekezet hitét lerontani.

De b. lapja hitoktatói működésére hivatkozik. Hét év óta működve különféle intézeteknél, a reform. igazgatókkal, lelkészekkel és tanerőkkel mindig jó barátságban lettem (nemcsak mint hitoktató!), úgy, hogy kerestük egy-

más társaságát (Nagy-Szeben, Alfalu, Oláhlaposbánya, Kolozsvár). De a fanatizmus nem tűri meg a reformátusokkal való barátságot, pláne a református papokkal! Györgyfalvát szinte 2 évig adminisztráltam. Hogy milyen fanatikus voltam, mondják meg az ev. ref. lelkész urak s az állami iskola ev. ref. igazgatója, akikkel nagyon jó viszonyban éltem. Hét év óta egy iskolánál nem találtam barátságra, ott mondta valaki rólam, hogy fanatikus vagyok. Miért? A nagytisztiszeletű uramat nyílt utcán megtámadja valaki, fegyvert szegez mellém és életet vagy pénzt követel. Nagytisztiszeletű Uram védekezik, a támadót legyűri s akkor a támadó feljeleni Uraságodat, mint rablót, támadót. Így voltam én azon iskolánál. Sohasem támadtam, de nem tudtam hallgatni akkor, mikor történelmi óra alatt nap-nap után sarral dobálták egyházamat (amint teszik most is!) Ebben állott a vad „fanatizmus“-om. Hallgatott volna a helyzetemben bármelyik ev. ref. hitoktató? Azon iskolánál utódaim ép úgy vannak, mint ahogy én voltam. De tovább! Azon iskolába járt több növendék, akik kath. hittant tanultak, de törvény szerint reformátusok voltak. Az igazgató, bár a szülők nem akarták, a gyermekek még kevésbé, a gyermekeket ref. hittanra kényszerítette. Joga volt. De volt ott olyan növendék is, aki ref. hittant hallgatott, pedig a törvény szerint a gyermek kath. Az intézetbe ezt tudták, tudtam én is, de a gyermeket nem kényszerítettem, hogy hozzám járjon. Pedig jogom lett volna. Hol itt a „vad fanatizmus“? Tovább! Régen az iskolában alig volt órák, amelyen ne lett volna egy vagy több ref. növendék jelen. Sohasem hallottak tőlem „vad fanatizmus“-t, különben nem jöttek volna órára.

Ebben állott az én „vad fanatizmus“-om. Csak még egyet! Aki fanatikus, az mindenütt fanatikus, nemde? Én csak egy helyütt lettem volna? Ez abszurdum. Azóta is tanítok és pedig legnagyobb egyetértésben, barátságban.

Jöjjön Magyarfenesre bármelyik ev. ref. pap. Ha vele valaki meg tud lenni, meg fogja látni, hogy az a „vad fanatizmusáról“ hírhedt kath. pap még sem olyan borzasztó, mint amilyennek írták. Kiváló tisztelettel

Kolozsvár, 1907 július 23.

Rés János
hitoktató,
mfenesi id. lelkész.

Megjegyzés. A kifogásolt cikket nekünk egy előkelő vidéki világi úr küldte. Tartalmáért tehát — a sajtójogi felelősségen túl — őt illeti a felelősség. Hisszük, hogy az öngazolás elől nem is tér ki, mert magunk sem tartjuk helyén valónak, hogy *ok nélkül*, bárkit is gyanúsítsunk. Szerk.

Fizetésemelések. Az állami és felekezeti tanítók fizetésének új rendezésére vonatkozó 1907. évi XXVI. és XXVII. törvencikk alapján az elemi iskolai tanítóság fölemelt fizetésének utalványozása folyamatban van. Az új törvény személyi pótlékokt és korpótlékokt nem ismer, hanem a tanító összes illetménye — a lakásbéren kívül, melyet a fizetésrendezés nem érintett, — fizeteskép van utalványozva. Az államsegélyes felekezeti tanítók részére július 1-sejére a fizetésemelés terhére 100—100 K előleg utaltatott. Az előleg azonban csak a törvényben meghatározott eskü letétele után lesz fölvehető. A fölemelt államsegély rendszeres utalványozásáért az iskolaszékeknek a közg. bizottság által kiadandó utasításhoz képest annak idején folyamadni kell.

Kérelem a nagytisztiszeletű lelkész urakhoz. A józsefházai ref. egyház (Szatmármegye) lelkésze azon szíves kérelemmel járul a nagytisztiszeletű lelkészi Hivatalokhoz, hogy a józsefházai ref. egyház templomépítési alapja növelésére, a még 1907 április hóban megküldött gyűjtő-ívek alapján, segélygyűjtést eszközölni kegyeskedjenek. A végleges elszámolás megejthetése végett pedig a gyűjtő-íveket, ha üresen is, de a gyűjtés sikertelenségének jelzésével, még e hó folyamán tisztelettel kéri visszaküldeni.

A ntii esperes urakat szívesen kérjük, hogy az egyh.-megyei gyűlésekről, választásokról s általában a megyéjük területén előforduló közérdekű eseményekről lapunkat értesítsék szíveskedjenek. Hasonló kérésünk van kollegiumaink Tek. Igazgatóihoz is a kollegiumokra vonatkozólag.

HIVATALOS RÉSZ.

Sz. 292A/1907.

PÁLYÁZATI HIRDETÉMÉNY.

A magyarországi református egyház egyetemes konventjének közvetlen fenhatósága alatt álló s az Észak-amerikai Egyesült Államok területén működő amerikai magyar református egyházmegyében előreláthatólag több egyházközség lelkészi állása fog betöltetni. Felhívotnak mindazon lelkészek, kik az amerikai magyar református egyházmegyében lelkészi állást elfoglalni hajlandók, hogy ezen szándékukat személyes és családi körülményeik, nyelvismeretük (az üresedésben levő Mount-Carmeli egyházban a tót nyelv ismerete is kívántatik) stb. ismertetése mellett a konvent alúírott világi elnökéhez (Budapest, II. Bimbó-u. 7. sz.) okmányaik kíséretében jelentsék be.

Tájékoztatásul megjegyeztetik, hogy a lelkészi állások szabad lakáson és stólán kívül általában az egyházközség által fizetett évi 400 dollár s a konvent elnöksége által fizetett évi 500 dollár, együtt 900 dollár évi javadalommal vannak egybekötve s hogy a lelkészek amerikai szolgálatuk ideje alatt is 1800 korona nyugdíjba beszámítható törzsfizetés alapján tagjai maradnak a lelkészi nyugdíj- és özvegy-árva gyámintézetnek.

Budapest—Miskolcz, 1907 július 9.

A magyarországi református egyház egyetemes konventjének elnöksége:

Br. Bánffy Dezső,
főgondnok,
világi elnök.

Kún Bertalan,
püspök,
egyházi elnök.

786—1907. szám.

KIIGAZÍTÁS.

A hivatalos lap 29-ik számában 690. püspöki sz. a. közzétett *Pályázat* hirdetésben *m.-gezsei* 1.-egyház helyett *m.-gerlei* szedetett — hibásan. Ezennel kiigazítom.

Jancsó Lajos,
esperes.

PÁLYÁZAT.

A nagyenyedi ev. ref. Bethlen-kollégium főgimnáziumánál az 1907—8. isk. évre egy helyettes tanár alkalmaztatik 1600 korona évi fizetés, az internátusban lakás, a konviktuson teljes koszt javadalmazással.

A megválasztandó tanítási kötelezettségén kívül az internátusi felügyeletben is köteles részt venni. Pályázhatnak legalább a szakvizsgálatot sikerrel letett ev. ref. vallású tanárjelöltek, kik a latin nyelv tanítására jogosultak. Gimnáziumi és egyetemi végzett tanulmányukról, eddigi szolgálatukról esetleg torna vagy más rendkívüli tárgy tanítására való képzettségükről való okmányokkal kellően felszerelt folyamodványok a Bethlen-kollégium Előjáróságához Nagyenyedre f. évi július 31-ig beküldendők.

Nagyenyed, 1907 július 15-én.

Fogarasi Béla,
főgimn. igazgató-tanár.

Sz. 703—1907. püsp. hiv.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ref. egyházkerületben az udvarhelyi egyházmegyébe kebeleztet *alsósófalvi* egyházközség lelkészi állására pályázat hirdettetik.

Javadalom a díjlevél szerint: 4 szobából álló szép új lakás, kerttel és gazdasági épületekkel. Kanonika porció jövedelme 80 kor. Kézpénz fizetés 1049 kor. 56 f. 6 □-öl tűzifa 73 kor. 34 f. Összesen 1202 kor. 90 f. Engedélyezett levonás 49 kor. 07 f., marad 1153 kor. 83 f. Kongrua 446 kor. 17 f. Ezenkívül szolgálata első 10 évében 200 kor. 10 évi szolgálat után 400 kor. fizetéspótlék és az áll. iskola pénztárából 180 kor. hitoktatási díj.

Pályázati határidő 1907 augusztus 20.

Kellőleg felszerelt kérvények Hegyi Péter esperes-helyettes aához Petekre (u. p. Bene) küldendők.

Kolozsvárt, 1907 július 23.

Dr. Bartók, püspök.